

CULTUREEL ERFGOED IN CONFLICT

ONDERSTEUNEN VAN MILITAIREN
BIJ DE BESCHERMING VAN CULTUREEL ERFGOED IN
CONFLICTGEBIEDEN; NAAR EEN PRAKTISCHE TOOL

KRISTEL WITKAM

Reinwardt Academie
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Bachelor Scriptie Cultureel Erfgoed

Geschreven door: Kristel Witkam 100616362
In opdracht van: Reinwardt Academie Amsterdam
Onder begeleiding van: Margriet Oomens en Marjan Otter

Onder externe begeleiding van: Edwin Maes Cultureel erfgoedsspecialist sectie
Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en
Lector bij het Ministerie van Defensie.

Versie: 16 juli 2016

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Militairen en de bescherming van culturele goederen in gewapend conflict.' Dit onderzoek richt zich op tools voor ondersteuning bij de bescherming van culturele goederen door militairen in gewapend conflict en de invulling van hun verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Cultureel Erfgoed aan de Reinwardt Academie te Amsterdam en in samenwerking met Edwin Maes van het Ministerie van Defensie. Van september 2015 tot en met mei 2016 ben ik bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van het onderzoeksverslag.

Een interessant college van Edwin Maes over de bescherming van culturele goederen tijdens mijn minor collectiemanagement heeft mij ertoe gemotiveerd mijn scriptie op dit onderwerp te richten. Het onderwerp raakte mij direct, zeker in combinatie met de vele nieuwsitems uit oorlogsgebieden als Syrië waar cultureel erfgoed een direct doelwit is geworden van geweld.

Tijdens dit onderzoek stonden mijn scriptiebegeleiders vanuit mijn opleiding, Margriet Oomens en Marjan Otter en mijn externe begeleider Edwin Maes altijd voor mij klaar. Zij hebben mij ondersteund tijdens dit project en steeds mijn vragen beantwoord zodat ik verder kon met mijn onderzoek. Ik wil hen graag bedanken voor de fijne begeleiding en hun waardevolle adviezen tijdens dit project.

Ook wil ik alle geïnterviewde experts bedanken die mee hebben gewerkt aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking had ik dit onderzoek nooit kunnen voltooien.

Als laatst wil ik graag mijn vrienden en familie bedanken voor de goede adviezen die ik heb mogen ontvangen en de steun die zij mij hebben gegeven tijdens dit project. Speciale dank gaat uit naar Vincent Witkam en Jan Witkam voor de adviezen en naar Ana-Maria Kalthof voor haar creatieve inbreng.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Kristel Witkam

Amsterdam, 19 mei 2016

Samenvatting

In onze culturele goederen zijn de herinneringen van onze samenleving opgeslagen. De culturele goederen zijn de identiteit van een land. Culturele goederen dragen bij aan de stabiliteit van een land, niet alleen economisch maar ook op sociaal gebied. Het kan zelfs worden gezien als force multiplier, een middel om het succes van een militaire missie te vergroten. De bescherming van culturele goederen in gewapende conflicten is een actueel onderwerp. Er zijn talloze voorbeelden waar deze bescherming te wensen over laat. Dit onderzoek focust zich daarom op de bescherming van deze culturele goederen door de krijgsmacht, omdat militairen kunnen ondersteunen bij deze taak. Militairen zijn zich niet altijd bewust van hun verantwoordelijkheden met betrekking tot culturele goederen in gewapend conflict. Dit onderzoek richt zich daarom op het beantwoorden van de vraag: Met welke tool kunnen deze militairen worden ondersteund bij de invulling van de verantwoordelijkheden met betrekking tot de bescherming van culturele goederen?

Om deze belangrijke vraag te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk om te achterhalen welke verantwoordelijkheden deze militairen hebben. Hierbij is het Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict uit 1954 als leidraad gebruikt. Vervolgens zijn bestaande tools verzameld. Deze tools zijn voorgelegd aan experts. Een lijst met voor en nadelen van de bestaande tools heeft geleid tot de ontwikkeling van een eisenlijst voor een nieuw te ontwerpen tool. Aan de hand van deze eisenlijst (paragraaf 6.2) zijn twee concepten voor een nieuwe tool ontwikkeld. Deze concepten zijn getoetst door een email panel en een focusgroep. Het definitieve eindproduct is opgenomen in paragraaf 7.2.

De verantwoordelijkheden van de militairen zijn breed, maar de nieuwe tool richt zich alleen op het ontzien van culturele goederen door zelf geen schade aan te brengen. Belangrijke eisen voor een nieuwe tool zijn dat deze communicatief sterk moet zijn, doelgroep gericht en gebruiksvriendelijk. Respect voor culturele goederen moet worden gestimuleerd en de tool moet ondersteunen bij het verzamelen van informatie, het herkennen van erfgoed, de omgang met observaties en de verantwoording van acties. Het eindproduct is gebaseerd op deze eisen. De drie opties voor nieuwe tools zijn een notatieblok met assessmentformulieren, een lichtgewicht Tyvek landkaart met achtergrondinformatie en een advies voor een app.

De nieuwe tool richt zich alleen op het operationele personeel. Vervolgonderzoek zal zich moeten richten op een tool voor de bevelhebber, zodat deze kan worden gebruikt in combinatie met het eindproduct van dit onderzoek.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
Afkortingen.....	7
1. Inleiding	8
1.1 Probleemstelling.....	9
1.2 Hoofd en deelvragen	9
1.3 Relevantie.....	10
1.4 Resultaat.....	11
2. Terminologie.....	12
2.1 Het Haags Verdrag.....	12
2.2 Culturele goederen.....	13
2.3 Conflictgebied.....	13
2.4 Tool.....	14
2.5 Force multiplier	14
3. Methode van onderzoek	15
3.1 Vooronderzoek	15
3.2 Praktijkonderzoek.....	15
3.3 Afbakening.....	17
4. Verantwoordelijkheden van militairen	19
4.1 Visies op de verantwoordelijkheden.....	19
4.2 Verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag	19
4.3 Militaire noodzaak.....	22
5. Beschikbare tools	23
6. Eisen	47
6.1 Voor- en nadelen van beschikbare tools.....	47
6.2 Eisen aan een tool	56
7. Tool voor de bescherming van culturele goederen	60
7.1 Feedback concept tool	60
Focusgroep	60
Email panel	62
7.2 Definitieve tool	65
Tool 1 Notitieblok.....	66
Tool 2 Tyvek.....	70
Tool 3 App.....	72
7.3 Verdere aanbevelingen	76

8. Conclusie	77
9. Reflectie.....	78
9.1 Aanbevelingen.....	78
Bronnenlijst	80
Afbeeldingenlijst.....	86
Bijlage 1 Experts	89
Bijlage 2 Concept tools.....	92
Concept tool 1 Notitieblok	92
Concept tool 2 Tyvek	96

Afkortingen

1CMI commando:	Civiel en Militaire Interactie Commando
CAI:	Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie
CCHAG:	Combatant Command Cultural Heritage Action Group
CCoE:	Civil military cooperation Centre of Excellence
CENTCOM:	United States Central Command
CEMML:	Centre for Environmental Management Military Lands
CIMIC:	Civil-Military Cooperation
CP:	Cultural Property
CPP:	Cultural Property Protection
DoD:	Department of Defense
Eerste protocol:	Protocol bij het Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, 's-Gravenhage, 14-05-1954
Haags Verdrag:	Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, 's-Gravenhage, 14-05-1954
ICRC:	International Committee of the Red Cross
IK:	Instructie Kaart
MINUSMA:	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
NATO:	North Atlantic Treaty Organization
NGO:	Niet-Gouvernementele Organisatie
IO:	Internationale Organisatie
OIC:	Officer In Command
RCE:	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
ROTC:	Reserve Officers' Training Corps
Tweede protocol:	Tweede Protocol bij het Haags Verdrag van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, 's-Gravenhage, 26-03-1999
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1. Inleiding

Cultureel erfgoed bepaalt voor een groot deel de identiteit van mensen, het kan gezien worden als het spreekwoordelijke gezicht van een land.¹ Om mensen te kunnen beschermen moet hun identiteit beschermd worden en daar hoort het cultureel erfgoed bij.² Cultureel erfgoed is belangrijk, maar helaas zijn er talloze voorbeelden van de beschadiging hiervan in het verleden, maar ook in het heden. Naar aanleiding van de beschadigingen en vernielingen van cultureel erfgoed in de Tweede Wereldoorlog is er een verdrag gesloten om dit in de toekomst te kunnen voorkomen, het Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van gewapend conflict (hierna te noemen Haags verdrag).³ Ook na het sluiten van dit verdrag zijn de beschadigingen van cultureel erfgoed doorgedaan. De oorlogen die tegenwoordig worden gevoerd zijn meer nationaal en steeds meer identiteitsgebonden.⁴ Cultureel erfgoed is een bewust doel van vernietiging geworden om een andere groep te benadelen. Het gaat hier voornamelijk om iconoclasmie oftewel het bewust vernietigen van erfgoed om religieuze redenen.⁵ Dit iconoclasmie wordt nog steeds gepleegd door groeperingen zoals IS, Al Shabaab, Ansar Dine, de Taliban en Al Qaida.⁶ Een inmiddels bekend voorbeeld van de vernieling van cultureel erfgoed zijn de Bamiyan Boeddha's in Afghanistan, maar ook het opblazen van de brug in Mostar in voormalig Joegoslavië en de aanslagen in Timboektoe zijn duidelijke voorbeelden.⁷ Deze voorbeelden geven weer dat het cultureel erfgoed in de wereld kwetsbaar is. Het wordt blootgesteld aan bedoeld en onbedoeld oorlogsgeweld en plunderingen. Cultureel erfgoed is de gemeenschappelijke geschiedenis van de mensheid.⁸ Dit fysiek bewijs van het verleden is cruciaal voor onderzoek naar de geschiedenis van de mensheid. Zoals Peter Stone, UNESCO Chair in de bescherming van culturele goederen en vrede, zegt in de publicatie *Coping With Culture* "we study the past, to understand the present, to create the future".⁹ Een gemeenschap zonder herinnering kan gemakkelijk een disfunctionele gemeenschap worden zonder identiteit, die niet kan functioneren zonder ondersteuning. Herinneringen zijn opgeslagen in het cultureel erfgoed van de gemeenschap. Een gemeenschap die leeft in een omgeving met culturele goederen heeft een groter gevoel van welzijn. Bovendien is de beschadiging van culturele goederen direct te linken aan een toename van slachtoffers, omdat mensen reageren op het verlies van hun erfgoed wat een spiraal van geweld kan veroorzaken.¹⁰ Het is daarom belangrijk dit cultureel erfgoed te beschermen, het kan cruciaal zijn bij het herstel van een ingestorte samenleving. Het kan ook een economisch voordeel opleveren, bijvoorbeeld door inkomsten uit toerisme. Het kan als kracht worden gezien, een 'force multiplier'

¹ J. Bussemaker. *Bescherming van erfgoed bij gewapend conflict: terugkoppeling Algemene Conferentie UNESCO*, (Den Haag, november 2015) file:///C:/Users/Kristel/Downloads/kamerbrief-over-erfgoed-en-conflict-en-unesco-algemene-conferentie.pdf, geraadpleegd 30 december 2015. 2.

² G. Ebner ed., *Coping with culture 2014*. (Wenen, Juni 2015). 101.

³ S. van der Auwera, *Cultureel erfgoed onder vuur, naar een integrale beschermingsstrategie voor culturele goederen tijdens gewapende conflicten*. (Apeldoorn: Garant, 2013). 56.

⁴ S. van der Auwera, 'Bescherming van culturele goederen tijdens gewapende conflicten'. *Internationaal humanitair recht in de kijker* (2008), 97.

⁵ F. Grijzenhout, ed., *Erfgoed, de geschiedenis van een begrip* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007), 272.

⁶ E. Maes, Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

⁷ UNESCO, "Cultureel erfgoed onder vuur: 60 jaar Verdrag van Den Haag" (versie mei 2014), <https://www.unesco.nl/artikel/cultureel-erfgoed-onder-vuur-60-jaar-verdrag-van-den-haag>, geraadpleegd 13 maart 2016.

⁸ M. Pasikowska-schnass, *European Parliament, briefing March 2016 Protection of cultural heritage in armed conflicts*. (2016)

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579081/EPRS_BRI\(2016\)579081_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579081/EPRS_BRI(2016)579081_EN.pdf), geraadpleegd 23 maart 2016. 2.

⁹ Vertaling: We bestuderen het verleden, om het heden te begrijpen en om de toekomst te creëren. G. Ebner ed., *Coping with culture 2014*. (Wenen, Juni 2015). 102.

¹⁰ G. Ebner ed., *Coping with culture 2014*. (Wenen, Juni 2015). 102.

(deze term wordt nader toegelicht in hoofdstuk 2). Het verhoogt de stabiliteit van een land en het biedt hoop aan de mensen.¹¹ Illegale handel in culturele goederen wordt geassocieerd met de financiering van terroristische organisaties en dus het voortduren van een gewapend conflict, dit moet worden voorkomen. Het niet beschermen van culturele goederen heeft een negatief effect op de militaire missie. Wanneer de lokale bevolking hun erfgoed vernietigd ziet worden door te weinig aandacht van de internationale gemeenschap en het leger kan dit leiden tot een vermindering van de welwillendheid van de lokale bevolking tegenover het leger. De publieke opinie over de militaire missie kan ook negatief worden beïnvloed door een gebrek aan bescherming voor culturele goederen. Het beschermen van culturele goederen kan een belangrijke positieve impact hebben op de militaire missie.¹²

1.1 Probleemstelling

Bij de bescherming van cultureel erfgoed in conflictgebieden kunnen militairen een belangrijke rol spelen. Voor de landen die het Haagse Verdrag hebben geratificeerd zitten daar zelfs wettelijke verplichtingen aan vast. Bovendien wordt Het Haags Verdrag beschouwd als internationaal gewoonterecht, bijvoorbeeld door het International Comité van het Rode Kruis.¹³ Dit betekent dat alle naties en niet gouvernementele actoren gebonden zijn aan dit verdrag.¹⁴ Militairen kunnen ondersteuning bieden bij deze taak. Echter is het belang van de bescherming van culturele goederen, volgens Wouter van Koeveringe CCoE, niet bij alle militairen even duidelijk. Die bewustwording moet worden vergroot.¹⁵ Op dit moment kunnen militairen in conflictsituaties moeilijk voldoen aan de verantwoordelijkheden die zij hebben onder het Haags Verdrag.¹⁶ Er zijn hiervoor verschillende oorzaken. Onder andere de lage prioriteit die cultureel erfgoed geniet in het leger.¹⁷ Verder zouden het Haags Verdrag en haar protocollen ontoereikend zijn.¹⁸ Uit een interview met Edwin Maes cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en lector bij het Ministerie van Defensie blijkt ook dat er nog te weinig kennis is op het gebied van bescherming van culturele goederen bij militairen en dat het nog ontbreekt aan ondersteuning voor hen in de vorm van een praktisch en eenvoudige tool op dit vlak.¹⁹

1.2 Hoofd en deelvragen

Onderzoek naar de bescherming van culturele goederen tijdens gewapende conflicten is omvangrijk, daarom is dit onderzoek beperkt tot de militaire rol en het voorkomen van schade door de eigen militairen. Het onderzoek zal zich vooral richten op de praktische vertaling van een handboek. Hoe kan

¹¹ L.W. Rush, *Cultural Property Protection as a Force, Multiplier in Stability Operations, World War II Monuments Officers Lessons Learned*. (2012).

http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20120430_art008.pdf, geraadpleegd 4 mei 2016. 8-9

¹² Y. Folliant, *Cultural Property Protection Makes Sense: A way to improve your mission*. (2015),

https://issuu.com/CCoE_pao/docs/cpp_makes_sense_-_final_version_29-, geraadpleegd 16 februari 2016. 15.

¹³ J. Henckaerts and L. Doswald-Beck, ICRC, Customary International Humanitarian Law Volume I: Rules, (New York, 2005) <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>, consulted 25 May 2016. 129.

¹⁴ COCOM Cultural Heritage Action Group “The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property During Armed Conflict” (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/legal-primer/cultural-heritage-laws-and-treaties/the-1954-hague-convention/>, geraadpleegd 11 mei 2016.

¹⁵ W. van Koeveringe, expert militaire trainingen CCoE, geïnterviewd door K. Witkam en E. Maes op 28 oktober 2015 te Rijswijk.

¹⁶ E. Maes, Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

¹⁷ G. Ebner ed., *Coping with culture 2014*. (Wenen, Juni 2015). 95.

¹⁸ W. Raemakers, “60 jaar Haagse conventie, het blauwe schildje onder druk?”, archievenblad 2 (2015), 32-33.

¹⁹ E. Maes, Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

een militair cultureel erfgoed herkennen en rapporteren? Er zijn zowel in de erfgoed- als in de militaire wereld diverse tools in omloop. Wat zijn de voor- en nadelen van deze beschikbare tools en hoe kan er tot een praktisch en uniform product worden gekomen? Het eindresultaat van dit onderzoek, zal mogelijk door CCoE worden uitgegeven. Voordeel daarvan is dat de tool onder de diverse NATO-landen zal worden verspreid, er kan een discussie ontstaan en dit zou wellicht tot meer uniformering kunnen leiden.

De hoofdvraag van het onderzoek luidt: Met welke praktisch toepasbare tool kan ondersteuning worden geboden aan militairen in conflictsituaties bij de invulling van de verantwoordelijkheden die zij hebben onder het Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van gewapend conflict (Haags Verdrag)?

1. Wat zijn de verantwoordelijkheden, ten aanzien van culturele goederen, van militairen in conflictsituaties onder het Haags Verdrag?
2. Welke tools zijn er nationaal en internationaal beschikbaar voor militairen in conflictsituaties om aan de verantwoordelijkheden van het Haags Verdrag te voldoen?
3. Wat zijn de voor- en nadelen van de beschikbare tools?
4. Aan welke eisen moet een tool voldoen om ondersteuning te kunnen bieden aan militairen bij de invulling van hun verantwoordelijkheden onder het Haagse Verdrag?
5. Hoe kunnen deze eisen worden vertaald naar een tool voor militairen in conflictsituaties om ondersteuning te kunnen bieden bij de invulling van hun verantwoordelijkheden onder het Haagse Verdrag?
6. Welke andere middelen kunnen worden ingezet om het gebruik van een verbeterde tool optimaal te laten functioneren?

Om tot een antwoord te komen op deze hoofd en deelvragen is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. In hoofdstuk 2 wordt de terminologie toegelicht om de toegankelijkheid van het onderzoek te vergroten en om de context van het onderzoek weer te geven. In hoofdstuk 3 worden vervolgens de onderzoeksmethoden beschreven. Hoofdstuk 4 geeft de verantwoordelijkheden van militairen weer onder het Haags Verdrag, met daarbij verschillende visies op deze verantwoordelijkheden. In hoofdstuk 5 is een lijst opgesteld van de beschikbare tools, deze is gedurende het onderzoek nog verder uitgebreid. De beschikbare tools zijn besproken met experts uit het werkveld, uit verschillende landen, om zoveel mogelijk voor- en nadelen van deze tools naar boven te brengen. De resultaten van de interviews zijn verwerkt in hoofdstuk 6. Met een overzicht van de voor- en nadelen en eisen voor een nieuwe tool uit hoofdstuk 6 is een conceptversie voor een nieuwe tool opgezet. Deze conceptversie staat in hoofdstuk 7. De conceptversie is getoetst doormiddel van een focusgroep en panel via de mail met experts en militairen. De kwalitatieve methode van onderzoek heeft veel en uitgebreide informatie opgeleverd die nodig was voor het ontwerpen van een nieuwe tool. Het Haags Verdrag heeft als rode draad gediend tijdens dit onderzoek.

1.3 Relevantie

Er zijn talloze voorbeelden waar de naleving van de verplichtingen van het Haags Verdrag te wensen over laat. Niet alleen door terroristische bewegingen wordt beschadiging van cultureel erfgoed veroorzaakt, maar ook door militairen zelf. Bijvoorbeeld in Afghanistan waar het Amerikaanse leger Camp Wolverine wilde uitbreiden en hierbij een eeuwenoud watersysteem aantastte. Dit watersysteem was nog steeds dagelijks in gebruik bij de lokale bevolking. Dit resulteerde in een boze lokale bevolking waar het leger juist een positieve relatie mee wilde opbouwen. Uitgebreide

vergaderingen met dorpsoudsten waren nodig om de relatie te redden en welwillendheid te creëren.²⁰ Een ander voorbeeld is het Amerikaanse leger in Irak. Het Amerikaanse leger gebruikte in Irak de meest bekende culturele schat, de spiraal Minaret Al-Malwiya in Samarra, als een locatie voor scherpshutters. Toen de scherpshutters uit de Minaret waren vertrokken is de top van de Minaret gebombardeerd door de oppositie om te voorkomen dat de minaret weer zou worden gebruikt voor militaire doeleinden.²¹

Militairen zijn zich niet altijd bewust van de verantwoordelijkheden die zij hebben onder het Haags Verdrag, hierdoor ontstaat schade die had kunnen worden voorkomen. Vanuit de erfgoedwereld is daarom de vraag naar een praktische tool voor deze militairen opgekomen, zodat zij kunnen worden ondersteund bij de uitvoering van deze verantwoordelijkheden. Onder andere door Edwin Maes, Ministerie van Defensie en Marc Stappers namens de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) wordt deze behoefte aangegeven.²² Er worden steeds meer trainingen gegeven aan militairen over de bescherming van cultureel erfgoed, voor deze trainingen is trainingsmateriaal nodig. Een tool kan dienen als middel voor de bewustwording onder militairen voor de noodzaak van de bescherming van culturele goederen, maar ook als herinnering aan de training hierover. Er zijn wel tools beschikbaar, maar deze zijn verouderd, te uitgebreid of onpraktisch (zie hoofdstuk 6.2 voor een reflectie op de bestaande tools). De nieuwe tool zal worden gemaakt in samenwerking met CCoE en daarom meer gericht zijn op de doelgroep militairen.

1.4 Resultaat

Het eindresultaat van dit onderzoek is een tool om militairen te ondersteunen bij het beschermen van culturele goederen door zelf geen schade aan te brengen. De tool is vooral bedoeld voor de landmacht en specifiek de lagere rangen militairen. Het ondersteunt elke soldaat in een situatie waar hij of zij verantwoordelijk is voor culturele goederen in een gebied onder militaire verantwoordelijkheid. De tool ondersteunt soldaten in het veld bij het identificeren van culturele goederen en het rapporteren van culturele goederen wanneer zij deze tegenkomen. Het ondersteunt bij het tonen van respect voor culturele goederen en stuurt de militairen in acties die hiervan getuigen. Ook kan de tool de soldaten helpen herinneren aan de cultuurtraining die zij hebben gehad. Het verhoogt het bewustzijn voor de noodzaak voor het beschermen van culturele goederen. Het eindresultaat is opgenomen in hoofdstuk 7.1.

Er is interesse in de tool vanuit het werkveld (CCoE en U.S. Army) en de tool kan worden doorontwikkeld en vervolgens worden uitgedeeld tijdens cultuurtrainingen aan militairen. Tijdens deze trainingen wordt er uitleg gegeven over het gebruik van de tool, maar de tool spreekt in principe voor zich.

²⁰ Y. Folliant, *Cultural Property Protection makes sense: A way to improve your mission* (2015) <http://www.cimic-coe.org/products/conceptual-design/downloads/CCoE-publications/makes-sense-series/>, geraadpleegd 23 maart 2016. 58.

²¹ United States Central Command "The impact of war on iraq's cultural heritage: operation Iraqi freedom" <https://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/chp04-12iraqenl.html>, geraadpleegd 29 mei 2016.

²² M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

2. Terminologie

Dit hoofdstuk geeft de context van het onderzoek weer en beschrijft belangrijke terminologie als introductie op het onderwerp van het onderzoek.

2.1 Het Haags Verdrag

Het verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van gewapend conflict en de regelgeving voor de uitvoering van het genoemde verdrag is geschreven naar aanleiding van een intergouvernementele UNESCO-conferentie. Georganiseerd door de Nederlandse overheid in Den Haag in 1954.²³ De conferentie werd georganiseerd naar aanleiding van de vernietigingen en plunderingen van culturele goederen tijdens de Tweede Wereldoorlog.²⁴ Het Haags Verdrag is in 1954 direct door het Koninkrijk der Nederlanden ondertekend en geratificeerd.²⁵ Het Verdrag is deels gebaseerd op de Conventies van Den Haag 1899 en 1907 en het Washington Pact van 15 april 1935. Het bestaat uit het Verdrag zelf, de regelgeving en een protocol voor de bescherming van culturele goederen in conflictsituaties.²⁶ Het eerste protocol reguleert de export en de inbeslagname van culturele goederen in bezette gebieden.²⁷

In 1999 is aan het Haags Verdrag een tweede protocol toegevoegd, omdat het internationaalrechtelijke systeem om culturele goederen te beschermen onvoldoende effectief bleek na de oorlogen in het Midden-Oosten en de Balkan. Het tweede protocol is specifiek en vermeldt expliciet mogelijke maatregelen voor implementatie en toepassing. Het tweede protocol is in tegenstelling tot het Haags Verdrag en het eerste protocol toepasbaar op internationale én niet-internationale conflicten.^{28 29}

Het Haags Verdrag wordt beschouwd als internationaal gewoonterecht. Dit betekent dat alle naties en niet-gouvernementele actoren gebonden zijn aan dit verdrag. Overtreders kunnen worden berecht onder internationaal recht, of de beschuldigde partij het verdrag nu geratificeerd heeft of niet.^{30 31 32}

²³ UNESCO, *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954*, (Den Haag, 1954).

<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015. 4-5.

²⁴ S. van der Auwera, *Cultureel erfgoed onder vuur, naar een integrale beschermingsstrategie voor culturele goederen tijdens gewapende conflicten*. (Apeldoorn: Garant, 2013). 65.

²⁵ Koninkrijk der Nederlanden, "Welke conventies heeft Nederland geratificeerd? ",

<http://unesco.nl/vertegenwoordiging.org/nederland-en-unesco/welke-conventies-heeft-nederland-geratificeerd.html>, geraadpleegd 25 oktober 2015.

²⁶ UNESCO, *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954*, (den Haag, 1954).

<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015. 4-5.

²⁷ S. van der Auwera, *Cultureel erfgoed onder vuur, naar een integrale beschermingsstrategie voor culturele goederen tijdens gewapende conflicten*. (Apeldoorn: Garant, 2013). 66.

²⁸ UNESCO, *Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1999*, (Den Haag, 1999),

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001306/130696eo.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015. 2.

²⁹ S. van der Auwera, *Cultureel erfgoed onder vuur, naar een integrale beschermingsstrategie voor culturele goederen tijdens gewapende conflicten*. (Apeldoorn: Garant, 2013). 68.

³⁰ COCOM Cultural Heritage Action Group "The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property During Armed Conflict" (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/legal-primer/cultural-heritage-laws-and-treaties/the-1954-hague-convention/>, geraadpleegd 11 mei 2016.

³¹ E. Cunliffe, N. Muhesent and M. Lostal, "the destruction of cultural property in the syrian conflict: legal implications and obligations", *International journal of cultural property* 1 (2016),8.

³² J. Henckaerts and L. Doswald-Beck, *ICRC, Customary International Humanitarian Law Volume I: Rules*, (New York, 2005) <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>, consulted 25 May 2016. 129.

2.2 Culturele goederen

De term culturele goederen wordt gedefinieerd in het Haags Verdrag. “Voor de toepassing van dit Verdrag worden beschouwd als culturele goederen, welke ook hun oorsprong of wie ook hun eigenaar is:

- a) roerende of onroerende goederen, welke van groot belang zijn voor het cultureel erfdeel van ieder volk, zoals monumenten van bouwkunst, kunst of geschiedenis, hetzij van godsdienstige, hetzij van wereldlijke aard; terreinen van oudheidkundig belang; groepen gebouwen, welke, als een geheel, uit een oogpunt van geschiedenis of kunst van belang zijn; kunstwerken; handschriften, boeken en andere voorwerpen, welke uit een oogpunt van kunst, geschiedenis of oudheidkunde van belang zijn, en voorts wetenschappelijke verzamelingen en belangrijke verzamelingen boeken, archiefbescheiden of afbeeldingen van de hierboven omschreven goederen;
- b) gebouwen, waarvan de voornaamste en daadwerkelijke bestemming is de in alinea a) bedoelde roerende culturele goederen te bewaren of ten toon te stellen, zoals musea, grote bibliotheken en archiefbewaarpplaatsen, en voorts de schuilplaatsen, bestemd om in geval van een gewapend conflict bescherming te bieden aan de in alinea a) bedoelde roerende culturele goederen;
- c) centra, welke een groot aantal culturele goederen, als bedoeld in de alinea's a) en b), bevatten, welke zullen worden aangeduid met „monumenten-centra”.³³

Over de termen culturele goederen en cultureel erfgoed is een discussie gaande, in verschillende (UNESCO) documentatie worden beide termen wisselend gebruikt. Alleen culturele goederen en niet cultureel erfgoed wordt door het Haags Verdrag beschermd.

2.3 Conflictgebied

Onder conflictgebied wordt in dit onderzoeksverslag verstaan: een gebied waar een gewapend conflict gaande is.

In dit onderzoek wordt de definitie van een gewapend conflict van International Committee of the Red Cross (ICRC) uit de conclusie van “How is the Term “Armed Conflict” Defined in International Humanitarian Law?” gebruikt.³⁴

1. “Internationaal gewapende conflicten bestaan wanneer er toevlucht wordt genomen tot gewapende krijgsmachten tussen twee of meer staten.
2. Niet- internationale gewapende conflicten zijn langdurige gewapende confrontaties ontstaan tussen gouvernementele gewapende krijgsmachten en krijgsmachten van één of meer gewapende groepen of tussen zulke groepen in het territorium van een staat (partij bij de Geneve Conventies). De gewapende confrontatie moet reiken tot een minimumlevel van intensiteit en de partijen betrokken bij het conflict moeten een minimum aan organisatie laten zien”.³⁵

³³ UNESCO, *Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed conflict 1954*. (Den Haag, 1954). <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf#page=66>, geraadpleegd 4 september 2015. 8-9.

³⁴ ICRC, *How is the Term “Armed Conflict” Defined in International Humanitarian Law?*, (2008) <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>, geraadpleegd 9 november 2015.

³⁵ ICRC, *How is the Term “Armed Conflict” Defined in International Humanitarian Law?*, (2008) <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>, geraadpleegd 9 november 2015.

2.4 Tool

Onder tool wordt in dit onderzoeksverslag verstaan: een praktisch toepasbaar hulpmiddel voor de uitvoering van een taak.

2.5 Force multiplier

Het beschermen van Cultureel erfgoed wordt door verschillende experts aangeduid als krachtversterker oftewel “Force multiplier”. Force multiplier is een militaire term. Dr. Laurie W. Rush antropologe, archeologe en expert op het gebied van culturele trainingen aan militairen schreef hier een artikel over: “Cultural Property Protection as a Force Multiplier in Stability Operations, World War II Monuments Officers Lessons Learned”. Hierin beschrijft zij de voordelen van het beschermen van cultureel erfgoed en hoe dit de missie positief kan beïnvloeden, bijvoorbeeld doordat het beschermen van cultureel erfgoed kan bijdragen aan het verbeteren van de relaties met de lokale bevolking en dit kan de stabiliteit van het land bevorderen.³⁶ Erfgoed kan later van belang zijn als het gaat om toerisme. Dit heeft weer positieve effecten op de economie door meer werkgelegenheid.³⁷ In de inleiding staan verdere voordelen van de bescherming van culturele goederen beschreven.

³⁶ L.W. Rush, *Cultural Property Protection as a Force, Multiplier in Stability Operations, World War II Monuments Officers Lessons Learned*. (2012).
http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20120430_art008.pdf
Geraadpleegd 11 mei 2016. 43.

³⁷ E. Maes, Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

3. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk worden de methoden van onderzoek beschreven die zijn toegepast voor het beantwoorden van de hoofdvraag genoemd in de inleiding.

3.1 Vooronderzoek

Het doel van het vooronderzoek was onder andere het verdiepen in het onderwerp cultureel erfgoed in conflictgebieden en inzicht krijgen in de context van het onderwerp. Beginnend bij een interview met Edwin Maes. Informatie over het onderwerp is verzameld in de bibliotheek van de Reinwardt Academie, tijdens het cultuurbeschermingsoverleg op de Reinwardt Academie en via deskresearch. Tijdens het vooronderzoek is naar voren gekomen dat het vinden van tools voor militairen in conflictgebieden online vrijwel onmogelijk is. De tools die wel zijn gevonden zijn opgenomen in het vooronderzoek. Naar aanleiding van dit vooronderzoek is een paper geschreven en een onderzoeksontwerp. Dit ontwerp is besproken tijdens een denktank met professionals vanuit het werkveld:

- Van Gogh Museum, hoofd beveiliging: Adrie Kok
- Blue Shield Nederland, secretaris-generaal: Angela Dellebeke
- Frans Hals Museum, hoofd collecties: Anke van der Laan
- RCE, programmaleider veilig erfgoed: Hanneke Nuijten
- RCE, specialist veilig erfgoed: Renate van Leijen
- Natuurmuseum Nijmegen, medewerker: Ingrid van Kessel
- Nationaal Militair Museum Soesterberg: Joris Heijdt
- Rembrandthuis, conservator: Leonore van Sloten
- Haags Historisch Museum, locatie manager: Michel van de Koppel
- Rijksmuseum, hoofd collectiemanagement: Wim Hoeben

3.2 Praktijkonderzoek

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag uit de inleiding was het nodig eerst de verantwoordelijkheden van Nederlandse militairen in conflictsituaties onder het Haags Verdrag op een rij te zetten. Deze verantwoordelijkheden zijn doormiddel van deskresearch met de focus op het Haags Verdrag onderzocht. Het Haags Verdrag is in dit onderzoek vervolgens vertaald naar regels specifiek relevant voor militairen in conflictsituaties. Tijdens dit onderzoek bleek dat er discussie was over de rol en verantwoordelijkheden van de militairen. Deze discussie is beschreven in hoofdstuk 4. Om over deze visies meer informatie te verzamelen is hierover een vraag gesteld tijdens de verschillende interviews met experts. De experts staan beschreven in de onderstaande alinea.

De volgende stap in het onderzoek was het in kaart brengen van de tools die al beschikbaar zijn voor militairen in conflictsituatie om aan de verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag te voldoen. Door deskresearch in het vooronderzoek en tijdens het praktijkonderzoek zijn een aantal van deze beschikbare tools naar boven gekomen. Vervolgens zijn er twee oriënterende interviews gehouden met Edwin Maes en Wouter van Koevinge met als doel het peilen van de behoefte aan een nieuwe tool en het verzamelen van zoveel mogelijk bestaande tools. Van deze interviews is een samenvattende transcriptie gemaakt, zie bijlage 2. Een lijst van de beschikbare tools is opgenomen in hoofdstuk 5. Tijdens alle interviews die hierop volgden is gevraagd naar ontbrekende tools in de lijst, deze zijn toegevoegd. Er is ook in andere sectoren gekeken naar tools die goed blijken te werken, in de sector gezondheidszorg wordt bijvoorbeeld veel gebruik gemaakt van assessment formulieren of factsheets.

De voor- en nadelen van de tools zijn vervolgens overzichtelijk gemaakt en gebruikt voor het maken van het concept van het nieuwe tool. Om deze voor- en nadelen te onderzoeken zijn er interviews

gehouden met experts (zie bijlage 1 voor specificaties) op het gebied van bescherming van cultureel erfgoed in conflictgebieden:

- Blue Shield Nederland, secretaris-generaal: Angela Dellebeke
- Hoofd sectie CAI en 1CMI commando reservist: Robèrt Gooren
- RCE, bouwfysicus en 1CMI commando reservist: Marc Stappers
- RCE, Specialist veilig erfgoed: Renate van Leijen
- RCE, directiesecretaris en 1CMI commando reservist: Erik Kleijn
- Prins Claus Fonds, programma coördinator Cultural Emergency Response (CER): Deborah Stolk
- UNESCO, Chair in cultural property protection and peace: Peter Stone
- Koninklijke marechaussee, militair jurist: Yvette Folliant

Ook via de mail zijn experts benaderd:

- Donau-Universität Krems, cursus coördinator beheer culturele goederen: Anna Maria Kaiser
- US Army, cultural resource manager: Laurie Rush
- Smithsonian Institute, cultural heritage preservation officer: Corine Wegener
- UNESCO, chief cultural heritage protection treaties section: Jan Hladik
- Blue Shield US, president: Nancy Wilkie
- Universiteit Maastricht, student: Rosalie Bouwman
- Universiteit Antwerpen, postdoctoraal onderzoeker: Sigrid van der Auwera

Bij de respondenten is nagegaan met welke tools zij bekend zijn en wat hun meningen over en eventueel ervaringen met de verschillende tools zijn. Alle interviews zijn opgenomen en vervolgens is elk interview woordelijk getranscribeerd. De transcripten zijn in bijlage 2 aan het onderzoeksverslag toegevoegd, om de betrouwbaarheid van het onderzoek te kunnen garanderen. Alle transcripten zijn door de geïnterviewde gecontroleerd, zodat onjuiste interpretaties van de onderzoeker uit de transcripten zijn gefilterd. De interviews zijn gecodeerd in Excel en vervolgens is er een analyse gemaakt van de resultaten. De open codering van de interviews is uitgevoerd direct na het interview, zodat de resultaten konden worden geëvalueerd, dit heeft tot aanpassing van de interviewvragen geleid bij het daaropvolgende interview (evaluerend onderzoek). De opencodering is naderhand nog aangepast. De axiale en selectieve codering is achteraf uitgevoerd, omdat deze coderingen afhankelijk zijn van de open codering.

Om vervolgens de eisen aan een nieuwe tool te peilen is aan alle experts gevraagd hoe zij een nieuwe tool voor zich zien en aan welke eisen deze tool zou moeten voldoen. Aan de hand van de codering van de interviews is een eisenlijst opgesteld voor een nieuwe tool zie hoofdstuk 6.

Van de eisenlijst en lijst met voor- en nadelen is een overzicht gemaakt met de beschikbare tools en aan welke eisen deze wel en niet voldoen. Het concept is via de mail door een panel van experts en militairen beoordeeld:

- Ministerie van Defensie: Edwin Maes
- US Army: Laurie Rush
- Donau-Universität Krems: Anna Maria Kaiser
- Military Cultural Property Protection Working Group: Tim Purbrick
- US Army: Benjamin Roberts
- Koninklijke Marine: Niels Grootjans

De tool is aan deze feedback aangepast en vervolgens is de nieuwe versie door een focusgroep beoordeeld. Deze focusgroep bestond uit 4 personen van het 1CMI Commando te Apeldoorn:

- Marc Stappers
- Paul van der Kamp
- Johan Kruithof
- Steven Visser

Het doel van deze focusgroep was het verzamelen van meningen van militairen met praktijkervaring zodat het concept tool getoetst is aan een praktische blik. Een eventuele toevoeging aan de tool ter verduidelijking en voor het optimaal functioneren van een nieuwe tool is ook besproken. De focusgroep is opgenomen en samenvattend getranscribeerd (zie bijlage 4). De informatie is vervolgens gecodeerd en geanalyseerd. Naar aanleiding van de resultaten van de focusgroep is de concept tool aangepast.

3.3 Afbakening

Dit onderzoek zal zich richten op het ondersteunen van militairen bij de invulling van de verantwoordelijkheden uit het Haags Verdrag, zoals in de hoofdvraag beschreven. Het Haags Verdrag is het eerste en belangrijkste wettelijke kader met regels om culturele goederen te identificeren en te beschermen en samen met het tweede protocol het meest recente wettelijke kader, door 126 staten geratificeerd of toegetreden.^{38 39} Het Haags Verdrag en de protocollen zijn het enige rechtsinstrument specifiek gericht op de bescherming van culturele goederen in gewapend conflict, dat culturele goederen definieert en maatregelen schetst voor in vredetijd en tijdens conflict.⁴⁰ Zoals hiervoor beschreven is het Haags Verdrag gebaseerd op de Conventies van Den Haag 1899 en 1907 en de Washington Pact (Roerich pact) van 15 april 1935. Van de additionele protocollen van de Geneefse conventie 1977 wordt in dit onderzoek artikel 53 van protocol 1 en artikel 16 van protocol 2 gebruikt, ook resolution 20 van protocol 2 wordt gebruikt, deze informatie komt overeen met het Haags Verdrag van 1954.⁴¹ Hetzelfde geldt voor artikel 8 uit het Statuut van Rome van het internationaal strafhof 1998.⁴² Het UNESCO Verdrag ter voorkoming van illegale handel in cultuureigendommen 1970 is wel meegenomen in dit onderzoek, maar minder uitgebreid dan het Haags Verdrag, omdat deze alleen gericht is op illegale handel van culturele goederen.⁴³ In de definitieve tool is een verbod op het kopen van culturele objecten opgenomen. Het Verdrag van Unidroit inzake gestolen of onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen 1955 is niet meegenomen, omdat dit gericht is op teruggave van culturele goederen.⁴⁴ Oudere verdragen met een erfgoed component van voor de Tweede Wereld oorlog zijn niet meegenomen in het onderzoek, zoals de Lieber Code 1863 en het Verdrag van Versailles

³⁸ M. Pasikowska-schnass, *European Parliament, briefing March 2016 Protection of cultural heritage in armed conflicts*. (2016)

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579081/EPRS_BRI\(2016\)579081_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579081/EPRS_BRI(2016)579081_EN.pdf), geraadpleegd 23 maart 2016. 2-3.

³⁹ E. Cunliffe, N. Muhesent and M. Lostal, "the destruction of cultural property in the syrian conflict: legal implications and obligations", *International journal of cultural property* 1 (2016),7.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ ICRC, *Protocols additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949*, (Geneve, 1977)

https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf, geraadpleegd op 13 mei 2016.

⁴² International Criminal Court, *Rome Statute of the International Criminal Court*, (Rome,1998) https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf, geraadpleegd 13 mei 2016.

⁴³ UNESCO, *UNESCO convention on the means of prohibiting and preventing the illicit import, export and transfer of ownership of cultural property*, (parijs, 1970) <https://eca.state.gov/files/bureau/unesco01.pdf>, geraadpleegd 14 mei 2016.

⁴⁴ Koninkrijk der Nederlanden, "Verdrag van Unidroit inzake gestolen of onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen, met Bijlage; Rome, 24 juni 1995", *Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 46 (1997), 2-14. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/trb-1997-46.html>, geraadpleegd 14 mei 2016.

1919.⁴⁵ ⁴⁶ Het verdrag inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed 1972 (Werelderfgoedverdrag) van UNESCO is vooral gericht op het intergouvernementeel werelderfgoed comité en de werelderfgoedlijst, alleen artikel 4,5,6 en 7 zijn meegenomen in het onderzoek, deze komen voor een deel overeen met de informatie in het Haags Verdrag.⁴⁷ In het Werelderfgoedverdrag worden geen specifieke verantwoordelijkheden voor militairen genoemd.

Verder zal dit onderzoek zich richten op militairen in conflictsituaties en dus niet op de voorbereiding voor de missie of een post conflictsituatie, omdat dit ander soort ondersteuning vereist. De focus van het onderzoek zal liggen op de doelgroep militairen en specifiek soldaten (landmacht) en CIMIC en CMI (reserve) officieren. De landmacht heeft meer te maken met culturele goederen in conflictgebieden dan de luchtmacht, Marine en Marechaussee. De aandacht wordt op de laagste rangen gevestigd, omdat zij de uitvoerende machten zijn en daardoor zelf actief schade kunnen voorkomen. CIMIC en CMI zijn gericht op civiele samenwerking, het onderdeel bescherming van cultureel erfgoed valt hier ook onder.⁴⁸ Reserveofficieren met specifieke deskundigheid cultureel erfgoed kunnen ook gebruik maken van dit onderzoek. De bevelhebbende rangen hebben andere verantwoordelijkheden en hebben hiervoor andere tools nodig, meer gericht op het maken van beslissingen. In dit onderzoek zal hier niet verder op worden ingegaan maar in verder onderzoek moet hiervoor een andere tool worden ontwikkeld.

Het product van dit onderzoek (tool) zal zich richten op het voorkomen van schade door de eigen militairen. Schade door militair gebruik van cultureel erfgoed is een van de grootste veroorzakers van schade aan culturele sites.⁴⁹ Schade door de vijandige partij is erg moeilijk te voorkomen, hiervoor moeten militaire middelen worden ingezet en er moeten patrouilles worden gelopen langs culturele sites. Dit kost geld, tijd en militaire middelen. Bovendien hebben de militairen in de lagere rangen niet de mogelijkheid om deze beslissing te nemen, dit is taak van de bevelhebbers. Actief beschermen van culturele goederen tegen vijandigheden van de oppositie moet vanaf hogerop worden ingevoerd. Bevelhebbers kunnen niet zomaar erfgoed als prioriteit nemen, als dit niet in het mandaat van de missie is opgenomen. Een tool is hiervoor niet het juiste middel, daarom zal dit onderzoek en deze tool zich richten op het voorkomen van schade door de eigen militairen.

⁴⁵ F. Lieber, *Instructions for the Government of the Armies of the United States in the Field, General Orders No. 100* (1863) <https://www.icrc.org/ihl/INTRO/110>, geraadpleegd 13 mei 2016.

⁴⁶ Verenigde Staten van Amerika, Het Britse rijk, Frankrijk, Italië en Japan, *Treaty of peace with Germany*, (Versaille, 1919) <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000002-0043.pdf>, geraadpleegd 13 mei 2016.

⁴⁷ UNESCO, *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*, (Parijs, 1972) <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>, geraadpleegd 14 mei 2016.

⁴⁸ Y. Folliant, *Cultural Property Protection makes sense*. (2015) <http://www.cimic-coe.org/products/conceptual-design/downloads/CCoE-publications/makes-sense-series/>, geraadpleegd 23 maart 2016. 5.

⁴⁹ E. Cunliffe, N. Muhesent and M. Lostal, "the destruction of cultural property in the syrian conflict: legal implications and obligations", *International journal of cultural property* 1 (2016),9.

4. Verantwoordelijkheden van militairen

Wat zijn de verantwoordelijkheden van militairen in conflictsituaties onder het Haags Verdrag? In dit hoofdstuk zijn artikelen opgenomen uit het Haags verdrag waar militairen mogelijk mee te maken kunnen hebben en wat binnen hun verantwoordelijkheden valt. Deze verantwoordelijkheden worden verschillend geïnterpreteerd. De visies op de verantwoordelijkheden van militairen met betrekking tot cultureel erfgoed worden in dit hoofdstuk beschreven.

4.1 Visies op de verantwoordelijkheden

In dit onderzoek is naar voren gekomen dat over de verantwoordelijkheden van militairen onder het Haags verdrag verschillende meningen zijn. Volgens Robert Gooren gaan sommige instanties verder dan de strikt juridische interpretatie van de verantwoordelijkheden van militairen onder het Haags Verdrag.⁵⁰ In de Concept Cultural Property (CPP) factsheet bijvoorbeeld, hierin staat: 'in de militaire context is CPP de identificatie van culturele goederen en de bescherming en respect hiervoor'.⁵¹ Volgens Gooren gaat dit te ver, bescherming is niet per definitie een verplichte taak volgens het verdrag en het is niet per definitie een militaire taak tijdens missies. Gooren zou eerder de nadruk willen leggen op het ontzien van erfgoed: Wat moet de militair zelf vooral niet doen. Volgens Erik Kleijn beginnen de verantwoordelijkheden met het ontzien van erfgoed door de militairen, maar volgens hem kan het veel breder worden opgevat.⁵² Militairen kunnen de opdracht worden gegeven zich met schade vaststelling bezig te houden, dan moet dat wel in de opdracht van de militairen zijn opgenomen. Het begint bij het mandaat van de missie. Militairen kunnen zich niet zomaar zelfstandig met erfgoed bezig gaan houden, als dat niet in de opdracht staat. Ten slotte vindt Peter Stone dat als militairen de reden begrijpen waarom zij erfgoed moeten respecteren, zij ook het erfgoed zullen gaan beschermen. Volgens Stone zullen ze erfgoed beschermen, wanneer ze weten dat dit hen zal helpen met het behalen van hun belangrijkste doelen, los gezien van de missie, namelijk: zo snel en veilig mogelijk hun mensen thuisbrengen.⁵³

De nieuwe tool zal zich vooral gaan richten op het voorkomen van schade door militairen zelf, omdat dit de eerste stap is in de richting van bescherming van culturele goederen. Dit zal de gebruiksvriendelijkheid van de nieuwe tool bevorderen, omdat het hierdoor meer gericht is op de denkwijze van de doelgroep militairen. Bovendien zijn er verschillende NGO's en IGO's die zich bezighouden met de bescherming van culturele goederen zoals bijvoorbeeld UNESCO, Blue Shield en het Prins Claus Fonds.

4.2 Verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag

Het Haags Verdrag is algemeen omschreven. In het Haags Verdrag wordt geen informatie gegeven over verantwoordelijkheden specifiek voor militairen. Er staan geen regels of richtlijnen specifiek voor militairen in. Onderstaande tabel geeft de verantwoordelijkheden weer onder het Haags Verdrag en haar protocollen. In de rechterkolommen zijn de artikel nummers weergegeven.

⁵⁰ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

⁵¹ CCoE, *Concept CPP factsheet*. (Rijswijk, 2015).

⁵² E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

⁵³ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

Verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag ⁵⁴⁵⁵⁵⁶	Haags Verdrag	Eerste Protocol	Tweede protocol
<ul style="list-style-type: none"> Respecteer culturele goederen (mogelijk te herkennen aan het blauwwitte schildje: artikel 16) door af te zien van het gebruik van culturele goederen en de directe omgeving daarvan. 	4		
<ul style="list-style-type: none"> Vermijd het gebruik van middelen die bedoeld zijn voor het beschermen van culturele goederen 	4		
<ul style="list-style-type: none"> Vermijd het gebruik van culturele goederen voor doeleinden die de culturele goederen kunnen blootstellen aan beschadiging of vernieling 	4		6
<ul style="list-style-type: none"> Zie af van vijandigheden gericht tegen culturele goederen 	4		15
<ul style="list-style-type: none"> Iedere vorm van diefstal, plundering, verduistering van of vandalisme gericht tegen culturele goederen moeten worden voorkomen, verboden en gestopt 	4 15		15
<ul style="list-style-type: none"> Zie af van het vorderen van culturele goederen 	4		
<ul style="list-style-type: none"> Steun bevoegde nationale autoriteiten bij de bescherming en conservering van culturele goederen 	5		
<ul style="list-style-type: none"> Transport van culturele goederen (gemarkeerd met het embleem) mag niet worden aangevallen 	12		
<ul style="list-style-type: none"> Personen verantwoordelijk voor bescherming van culturele goederen moeten worden gerespecteerd 	15		
<ul style="list-style-type: none"> Een geïmproviseerd veilig depot mag worden aangewezen, als dit gecommuniceerd wordt met de commissaris-generaal 	11 (reglement)		
<ul style="list-style-type: none"> Voor transport van culturele goederen moet toestemming worden gevraagd 	17 18 (reglement)		
<ul style="list-style-type: none"> Voorkom export van culturele goederen 		1	
<ul style="list-style-type: none"> Culturele goederen mogen niet worden gehouden als herstelbetalingen 		3	
<ul style="list-style-type: none"> Culturele goederen moeten bekend zijn, gerespecteerd en beschermd worden door de krijgsmacht 		Resolutie 2	

⁵⁴ UNESCO, *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954*, (Den Haag, 1954).

<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015.

⁵⁵ UNESCO, *Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1954*. (Den Haag, 1954). <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf#page=66>, geraadpleegd 4 september 2015.

⁵⁶ UNESCO, *Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1999*, (Den Haag, 1999),

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001306/130696eo.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015.

Verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag ⁵⁷⁵⁸⁵⁹	Haags Verdrag	Eerste Protocol	Tweede potocol
<ul style="list-style-type: none"> • Voorkom indien mogelijk aanvallen op culturele goederen 			7
<ul style="list-style-type: none"> • Incidentele schade aan culturele goederen moet worden voorkomen door het gebruik van andere methoden van aanval 			7
<ul style="list-style-type: none"> • Een aanval op culturele goederen als dit overbodig is moet worden voorkomen 			7
<ul style="list-style-type: none"> • Een aanval moet worden gestaakt als duidelijk wordt dat het om culturele goederen gaat en dit overbodig is 			7
<ul style="list-style-type: none"> • Roerende culturele goederen moeten worden verwijderd uit de omgeving van militaire doelen of er moet adequate bescherming worden geboden 			8
<ul style="list-style-type: none"> • Het plaatsen van militaire doelen naast cultureel erfgoed moet worden voorkomen 			8
<ul style="list-style-type: none"> • Verbied en voorkom illegale export of overdracht van eigenaar van culturele goederen en het uitgraven van archeologische sites (tenzij dit nodig is voor bescherming rapportage of behoud) of het wijzigen van culturele goederen 			9
<ul style="list-style-type: none"> • Uitgraving van archeologisch gebied of wijzigingen of verandering in gebruik van cultureel erfgoed moet in overleg met bevoegde nationale autoriteiten 			9
<ul style="list-style-type: none"> • Culturele goederen (onder extra bescherming) en de directe omgeving daarvan mogen niet worden gebruikt voor de ondersteuning van militaire acties. 			12 15
<ul style="list-style-type: none"> • Verwoesting of toe-eigenen van culturele goederen is een overtreding 			15

Om invulling te kunnen geven aan deze verantwoordelijkheden moeten militairen zich bewust zijn van deze verantwoordelijkheden met betrekking tot culturele goederen. Ze moeten culturele goederen kunnen herkennen en ze moeten zich ook bewust zijn van de noodzaak om het te beschermen. De tool moet hier ondersteuning bij kunnen bieden. Om maatregelen te kunnen nemen ter bescherming van deze culturele goederen moet de aanwezigheid van culturele goederen door de militairen worden vermeld.

⁵⁷ UNESCO, *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954*, (Den Haag, 1954).

<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015.

⁵⁸ UNESCO, *Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed conflict 1954*. (Den Haag, 1954). <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf#page=66>, geraadpleegd 4 september 2015.

⁵⁹ UNESCO, *Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1999*, (Den Haag, 1999),

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001306/130696eo.pdf>, geraadpleegd 25 oktober 2015.

4.3 Militaire noodzaak

Artikel 6 van het tweede protocol is een aanvulling op artikel 4 van het Haags Verdrag en gaat over militaire noodzaak. De bovenstaande regels mogen worden verworpen als er sprake is van militaire noodzaak. Dit mag alleen worden gebruikt als er sprake is van directe vijandigheden tegen culturele goederen en als deze goederen een militair doelwit zijn geworden door hun functie. Verder mag beroep worden gedaan op militaire noodzaak als er geen ander haalbaar alternatief is om een soortgelijk militair voordeel te behalen dan door een aanval tegen cultureel erfgoed. Alleen een commandant die leiding heeft over een equivalent van een bataljon in grootte, of kleiner als dat niet anders kan, mag de beslissing nemen om zich te beroepen op militaire noodzaak. Als er beroep wordt gedaan op militaire noodzaak moet hiervoor, als dat mogelijk is, een waarschuwing worden gegeven.

Volgens artikel 13 van het tweede protocol kan extra bescherming worden opgeheven als culturele goederen militair doel zijn geworden. Dit erfgoed mag alleen doel van aanval worden als alle mogelijke voorzorgsmaatregelen zijn genomen in de zin van methode van aanval voor het voorkomen en minimaliseren van beschadigingen aan cultureel erfgoed of als er sprake is van zelfverdediging (als dit een bevel is van het hoogste operationele level, een waarschuwing is gegeven aan de vijand, en de vijand voldoende tijd is gegeven voor herstellen van de situatie).

5. Beschikbare tools

Welke tools zijn er beschikbaar voor militairen in conflictsituaties om aan de verantwoordelijkheden van het Haagse verdrag te voldoen? Bestaande tools voor militairen in conflictgebieden die helpen bij de bescherming van cultureel erfgoed en dus bij de uitvoering van de verantwoordelijkheden onder het Haags verdrag van deze militairen zijn lastig te vinden. Deze tools zijn weinig online beschikbaar en ook gedrukte publicaties zijn buiten militaire kringen haast niet te verkrijgen. Het is niet bekend hoeveel tools er beschikbaar zijn. In dit hoofdstuk komen de resultaten van het onderzoek naar de beschikbare tools aan bod. Per tool is een korte uitleg gegeven over het doel, de doelgroep en het gebruik van de tool. De beschikbare tools hieronder beschreven, zijn voornamelijk van binnen militaire kringen en verkregen door het informeren bij experts.

Tijdens het onderzoek zijn de onderstaande tools door deskresearch en door interviews met experts naar voren gekomen. De eerste tien tools zijn besproken met de respondenten. De laatste tien tools zijn niet met experts besproken voornamelijk omdat een aantal van deze tools pas na het eerste interview zijn gevonden. De tools zijn wel in dit onderzoek vermeld om een zo compleet mogelijk beeld te geven van de beschikbare tools. Bovendien was het noodzakelijk een gebalanceerde selectie tools te evalueren voor een zo compleet mogelijk beeld van de beschikbare tools in de beschikbare tijd.

Tools besproken met respondenten:

1. GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide⁶⁰
2. GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide: sample cultural site assessment⁶¹
3. Cultural Property Protection Playing Cards⁶²
4. CPP Soldier Pocket Card⁶³
5. CENTCOM environmental guidance, Historical cultural flowchart⁶⁴
6. Concept Cultural Heritage Protection: Cultural Site Assessment Survey (Sample)⁶⁵
7. Cultural Property Protection Makes Sense⁶⁶
8. Concept CPP factsheet⁶⁷
9. CIMIC Field Handbook, Rapid Village Assessment⁶⁸
10. Casualty sheet for monitoring of cultural heritage⁶⁹

⁶⁰ Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. (2009), <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>, geraadpleegd 10 februari 2016.

⁶¹ Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. (2009), <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>, geraadpleegd 10 februari 2016. 17-19.

⁶² Government of the Netherlands, Netherlands National Commission for UNESCO, *Cultural Property Protection, Playing Cards*. (2009).

⁶³ J.A. Zeidler and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>, geraadpleegd 15 november 2015.

⁶⁴ Headquarters United States Central Command, *Environmental Quality CENTCOM Contingency environmental guidance*, (Florida, 2009) http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/pdf/CENTCOM_ITTR_CCR_200-2-1.pdf, geraadpleegd 15 november 2015.

⁶⁵ R. Teijgelaar, *Concept Cultural Heritage Protection, a way to improve your mission*, (Enschede, 2010), www.cultureindevelopment.nl/file.php/156/, geraadpleegd 27 oktober 2015.

⁶⁶ Y. Folliant, *Cultural Property Protection Makes Sense: A way to improve your mission*. (2015), https://issuu.com/CCoE_pao/docs/cpp_makes_sense_-_final_version_29-, geraadpleegd 16 februari 2016.

⁶⁷ CCoE, *Concept CPP factsheet*. (Rijswijk, 2015).

⁶⁸ CCoE, *CIMIC Field Handbook 2012 3rd edition*. (Enschede, 2012), <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf>, geraadpleegd 17 februari 2016.

⁶⁹ Fokker van Crayestein, E.C.A., *Concept Casualty Sheet for monitoring of cultural heritage*.

Overige tools

11. Protecting the cultural heritage of Mali, MINUSMA personnel training⁷⁰
12. CPP Field Cards⁷¹
13. Shopping in Egypt⁷²
14. Directive for the military protection of cultural property and the military safeguarding of cultural heritage⁷³
15. Cours pour Conseillers en droit des conflits armes⁷⁴
16. Directive on the protection of Cultural property in the event of armed conflict⁷⁵
17. Handbook on the protection of cultural heritage in the event of armed conflict⁷⁶
18. The ten basic rules of the law of armed conflict⁷⁷
19. Inserts on the 1999 Second Protocol to the 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict⁷⁸
20. Basic rules⁷⁹

⁷⁰ UNESCO, *protecting the cultural heritage of Mali, minusma personnel training* (2013) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/brochure_MINUSMA_EN_20131116.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷¹ L.W. Rush, "CPP Field Cards". (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-field-cards/>, geraadpleegd 17 februari 2016.

⁷² Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>, geraadpleegd 10 oktober 2015. 28-29.

⁷³ Bundesheer, *Directive for the military protection of cultural property and the military safeguarding of cultural heritage*, (Wenen, 2009) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Directives-Austria-en_20111220.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷⁴ Chaire de droit, *Direction de la formation continue, Cours pour Conseillers en Droit des Conflits Armés*, (België, 2011) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Belgium-DCA-07-Biens_proteges.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷⁵ Italian defence general staff, *Directive on the protection of cultural property in the event of armed conflict*, (2012) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/Italy-Directive_en.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷⁶ Ministère de la défense, Arme de terre, centre de doctrine d'emploi des forces, *Handbook on the Protection of Cultural Heritage in the Event of Armed Conflict*, (Parijs, 2015) <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/EMP-EN-Edition2015.pdf>, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷⁷ Schweizer Armee, *basic rules*, (2005) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Switzerland_basic_rules_en.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷⁸ UNESCO, *Inserts on the 1999 Second Protocol to the 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict* <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/E-Insert-compilation.pdf>, geraadpleegd 22 februari 2016.

⁷⁹ UNESCO, *Basic Rules* (Parijs, 2001) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/leaflet-eng-albanais-serbe_2001.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

1. GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide⁸⁰

De Amerikaanse General Training Aid (GTA) is een handboek over kunst, monumenten en archieven. Het handboek is online beschikbaar. Het handboek wordt in publicaties van onder andere Ronald T.P. Alcala⁸¹ genoemd en door bijvoorbeeld Joris D. Kila.^{82 83 84} Meerdere versies van het handboek zijn beschikbaar onder andere uit 2007.⁸⁵ Het doel van dit handboek is om “soldaten te ondersteunen en te begeleiden bij het maken van beslissingen en het uitvoeren van acties tot er op een hoger niveau erfgoed professionals kunnen worden ingeschakeld”.⁸⁶ Het handboek is bedoeld voor soldaten die betrokken zijn bij burgerzaken en in civiel militaire operaties. “Iedere soldaat die betrokken is bij een plaats of situatie waar hij of zij verantwoordelijk is voor de bescherming, conservatie, restauratie, rehabilitatie, of restitutie van beschadigde of bedreigde culturele goederen kan deze gids ook gebruiken”.⁸⁷ Het handboek bestaat onder andere uit de wetten en regels wat betreft cultureel erfgoed en belangrijke organisaties worden genoemd. Er staan checklists in met taken met betrekking tot cultureel erfgoed. Verder is er in het handboek een voorbeeld van een assessment formulier opgenomen voor een survey van een culturele site.

2. GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide, sample cultural site assessment⁸⁸

Op pagina 17 tot en met 19 van de Civil Affairs arts monument and archives guide is een voorbeeld opgenomen van een formulier voor het assessment van een culturele site (figuur 2,3,4). Het is een ingevuld voorbeeld formulier. Door dit assessmentformulier wordt basisinformatie over de site verzameld en er wordt ook informatie over schades gevraagd. Er wordt aandacht besteed aan de verantwoordelijken voor de schade en de bron van de informatie voor het assessment.⁸⁹

⁸⁰ Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. (2009), <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>, geraadpleegd 10 februari 2016.

⁸¹ R.T.P. Alcala Majoor, rechter en advocaat van het Generaals corps van het Amerikaanse leger

⁸² Joris Kila, Reserve luitenant en kolonel in het Nederlandse leger met een PHD in cultuurwetenschappen

⁸³ R.T.P. Alcala, “Babylon revisited: reestablishing a corps of specialists for the protection of cultural property in armed conflict”, *Harvard National Security Journal* (2015), 210.

⁸⁴ J.D. Kila and J.A. Zeidler ed., *Cultural heritage in the Crosshairs, Protecting Cultural Property during Conflict*. (Leiden: Brill, 2013), 43.

⁸⁵ Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. 2007.

⁸⁶ Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. (2009), <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>, geraadpleegd 10 februari 2016, 1-2

⁸⁷ Ibidem. P 1-2.

⁸⁸ Ibidem. P 17-19.

⁸⁹ Ibidem. P. 17-19.

Cultural Site Assessment		Geographical Information System (GIS)		☐ Yes	☒ No
Name: <u>CPT John Smith</u>		Date of Survey: <u>5-16-03</u>			
If church, religious denomination: _____					
Type of Property: <u>Mosque</u>					
Address: <u>Kandahar Air Field</u>					
Town/village grids: <u>QQ710888 Grid Zone 41R</u>					
Enforcement jurisdiction (local, tribal, military, or county): <u>Daman District</u>					
☐ Library/archives: _____	☐ Archeological site: _____	GPS: _____	Acres: _____		
☐ Museum: _____	☐ Civil building/complex: _____				
☐ Historical building/district GPS: _____	☒ Sacred/building/complex: <u>Pashtun Mosque</u>				
☐ Monument: _____	☐ Cemetery/burial ground: _____	GPS: _____	Acres: _____		
☐ Natural feature: GPS: _____					
Information About the Damages					
Date of Damage: <u>12/01</u>		Type of Damage: <u>Fragmentation and small arms</u>			
External damage: <u>Yes</u>					
☐ Lack of maintenance/neglect					
☒ Fire					
☐ Natural disaster					
☐ Water					
☐ Uprooted trees					
☐ Weakened structure due to earthquake					
☐ War damage					
☐ Other: _____					

Figuur 2 Cultural Site Assessment

Information About the Damages (Continued)		Date of Damage: <u>12/01</u>		Type of Damage: <u>Fragmentation and small arms</u>	
Internal damage: <u>Yes</u>		Parties responsible for damage if not natural disaster: _____			
☐ Vandalism of the interior	Situations of surroundings:				
☐ Fire set inside	☒ Damaged				
☒ Damage to interior walls from projectiles	☐ Untouched				
☐ Uprooted trees	☐ Surface				
☐ Weakened structure due to earthquake	Assessment of damage:				
☐ Other: _____	☐ None				
War damage: <u>Yes</u>	☐ Light (damage to roof and wall that does not destroy supporting structures)				
☒ Small arms/machine gun	☒ Damaged (damage to roof and walls that affects usability of the building)				
☐ Mortars/Rockets	☐ Destroyed (only foundations are left)				
☐ Artillery	☐ Heavily damaged (building totally unusable without reconstruction; skeleton)				
☐ Explosives	☐ Internal contents intact, but strewn				
☒ Burning impact by projectiles	☐ Internal contents intact, water damage				
☐ Gas	☐ Internal contents stolen				
☐ Howitzer	Contents: _____				
☒ Aerial bombardment	Were contents evacuated? ☐ Yes ☒ No ☐ N/A				
☒ Collateral damage	Where are they stored? _____				
☐ Other: _____	Under whose authority? _____				

Figuur 3 Information about the damages

Information About the Damages (Continued)	
Sources of the Information:	Current Situation:
☒ Direct observation	☐ Open/normal operations
☐ Documents/What?	☐ Entrances closed, danger signs posted
☐ Local authorities	☐ Repair/restoration works exterior
☐ Local people	☐ Emergency works (covering of roofs and shoring of walls)
☒ Staff	☐ Repair/restoration works interior
☐ Eyewitnesses	☒ Repair/restoration works by contract
☐ Other: _____	☐ Repair works initiated by authorities
☐ Prepared to testify	Posting of Hague Convention Sign?
Name and Address: _____	☐ Yes ☒ No ☐ Don't Know
_____	Present Function of Building?
_____	☐ Not used
Phone: _____	☒ Used for normal functions
Documentation:	☐ Used for other functions
☐ Photographs	☐ Used for military functions
☒ Documentation presented by local authorities	Recommendations/Other Information: The project was
☒ Film taken by monitors	completed using 100% Commander's Emergency Response
☐ Film by news media, Name: <u>Sky News</u>	Program (CERP) funds at a cost of \$50,000 U.S.
☐ Film taken by witness, Name: _____	Contractor: Eagle AA
☐ Other: _____	Start date: 7/17/2004
	Completion: 9/10/2004
	Project No: 3-7-04-0006

Figuur 4 information about the damages continued

3. Cultural Property Protection Playing Cards⁹⁰

Dit kaartspel is ontworpen door de Nederlandse Overheid en UNESCO Nederland om de principes uit het Haags verdrag en haar twee protocollen voor de bescherming van cultureel erfgoed in conflictgebieden te verspreiden (zie figuur 5). Het is gebaseerd op de originele versie van de US Department of Defense (DoD) Legacy Resource Management Program door Laurie Rush, James Zeidler en Tracy Wager.⁹¹ De kaartspellen lichten verschillende situaties toe met afbeeldingen en geven de verantwoordelijkheden van de militairen onder het Haags verdrag weer. Er zijn meerdere kaartspellen in omloop, zo zijn er drie versies van Laurie Rush via COCOM Cultural Heritage Action Group (CCHAG) online beschikbaar. Deze drie verschillende versies zijn gericht op drie verschillende missies in drie verschillende landen: Irak, Egypte en Afghanistan.⁹² Alle versies, ook die van de Nederlandse overheid zijn in het Engels. Het kaartspel voor de Egyptische missie "Bright Star 2009" is tweetalig, Egyptisch en Engels. Het doel van deze kaartspellen is "het trainen van Amerikaans militair personeel over het belang van het respecteren van oude plaatsen en monumenten en het behouden van cultureel erfgoed van het gastland tijdens militaire operaties en post-conflict reconstructie".⁹³

⁹⁰ Government of the Netherlands, Netherlands National Commission for UNESCO, Cultural Property Protection, Playing Cards. (2009).

⁹¹ Ibidem.

⁹² COCOM Cultural Heritage Action Group, "52 ways to learn, The heritage resource preservation playing cards" (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-playing-cards/>, geraadpleegd 14 november 2015.

⁹³ COCOM Cultural Heritage Action Group, "52 ways to learn, The heritage resource preservation playing cards" (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-playing-cards/>, geraadpleegd 14 november 2015.

Figuur 5 CPP playing Cards, foto auteur.

4. CPP Soldier Pocket Card⁹⁴

De Pocket Card geeft informatie over bescherming van cultureel erfgoed, gerelateerd aan de omgeving waar de soldaat verantwoordelijk voor is, zodat hij of zij informatie kan verzamelen over culturele kenmerken in het landschap die nog niet in kaart zijn gebracht. De Pocket Card is zo gemaakt dat hij precies in de zakken past van een Amerikaans uniform.⁹⁵ Het kan gevouwen worden als drieluik en bestaat uit tips, instructies voor rapportage, een invulformulier en een korte uitleg over de noodzaak van het beschermen van erfgoed (zie figuur 6,7,8). Van deze Pocket Card is een Nederlandstalige versie beschikbaar, deze is niet helemaal letterlijk en de vertaler hiervan is niet bekend. Bij de Nederlandstalige versie ontbreken ook de rapportage instructies en de uitleg over de noodzaak van het beschermen van cultureel erfgoed. Vertalingen van deze Pocket Card zijn er ook in het Engels, Duits en Arabisch.⁹⁶ De Pocket Cards worden niet zoveel gebruikt, maar worden wel uitgedeeld door het Reserve Officers' Training Corps (ROTC), aldus Laurie Rush. Van deze Pocket Card is een Arabische versie beschikbaar die volgens Rush nuttig is voor seminars in het Midden-Oosten. De Pocket Card is bedoeld voor Amerikaans militair personeel met voldoende CPP-training en bewustzijn. Het doel hiervan is het rapporteren van incidenten of problemen met culturele goederen die mogelijk effect kunnen hebben op de militaire missie en om deze informatie door te spelen naar de dienstdoende officier.⁹⁷ Om het formulier goed in te kunnen vullen en deze snelle rapportage uit te kunnen voeren in het veld is het noodzakelijk om training te hebben gehad over CPP, omdat het anders lastig is om

⁹⁴ J.A. Zeidler and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>, geraadpleegd 15 november 2015.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>, geraadpleegd 10 oktober 2015.

⁹⁷ J.D. Kila and J.A. Zeidler Ed., *Cultural Heritage in the Crosshairs, protecting cultural property during conflict*, (Leiden: Brill, 2013), 85.

sommige vragen te kunnen beantwoorden.⁹⁸ De Pocket Card is een trainingsproduct en onderdeel van een groter geheel aan trainingen en producten van CCHAG. Via de website <http://cchag.org> is hier actuele informatie over te vinden.⁹⁹

BEWARE

☞ The enemy may use cultural properties including ruins, cemeteries, and religious buildings as firing points. Follow rules of engagement; consider military necessity.

☞ Buying looted artifacts funds the insurgency and encourages theft and more looting. These objects can include but are not limited to coins, pottery, stone tools, carvings, pieces of decorative architecture, statuary, and jewelry.

☞ Sightseeing could put you in a predictable location – avoid attack!

**NO COLLECTING
NO GRAFFITI
NO VANDALISM**

**Support the Mission
Show Respect
Win Hearts and Minds**

Soldier's Field Card
Cultural Property Protection

CENTCOM AOR

ROE first!

Success of the U.S. military mission depends on acute situational awareness and sensitivity to local cultural values. Cultural heritage resources and property form a key component of those values. Therefore, the protection of cultural property, while always subject to Rules of Engagement, can be a force multiplier and is a requirement under international law. The objective of this Soldier's Field Card is to assist you in identifying these properties in-theater and in reporting on heritage resources that may be threatened, damaged, or destroyed.

REPORTING PROTOCOL:
To report Cultural Property Protection issues in the field, fill out attached form and submit to your OIC.

Alternatively, you may access an electronic version of this CPP reporting form at www.cchag.org, fill it out in PDF format, and E-mail or mail to Dr. Laurie Rush. Contact information below:

Laurie W. Rush, Ph.D.
Cultural Resources Program Manager and Archaeologist
DPW/Environmental Division (IMNE-DRM-PWE)
10th MTN (LI) & Fort Drum
85 First Street West
Fort Drum NY 13602-5097
TEL: 315-772-4165; FAX: 315-772-2150
E-MAIL: laurie.rush@us.army.mil

Figuur 6 Soldier's Field Card

What is an archaeological site?

- ☞ Ancient buildings or ruins
- ☞ Artifacts on the surface
- ☞ Traces of earlier people like dumps, ruins of homes and buildings, fireplaces, and campsites

What is an artifact?

- ☞ Objects and pieces of objects left behind by earlier people

Where are sites likely to occur?

- ☞ Mounded earth that may be covering ruins
- ☞ Water sources in dry environments
- ☞ Defensible positions

If it is an archaeological site:

- ☞ Report it to an officer in charge
- ☞ Surround it with engineering tape and put it off limits
- ☞ Consult with local leaders
- ☞ Note the location and take photographs if possible
- ☞ Report evidence of looting
- ☞ Minimize digging and any other earthmoving activity
- ☞ Fill sand bags elsewhere

If you encounter artifacts or ruins:

- ☞ **STOP DIGGING**
- ☞ **NO HEAVY EQUIPMENT**
- ☞ **DON'T DRIVE ON RUINS OR ANCIENT PAVEMENTS**

CPP REPORT INSTRUCTIONS		
1	Date-Time	DD; HH; MM; MONTH; YEAR
2	Reporting Activity and Location	Unique Identification Code and location (8 digit military grid coordinates). If classified, be as specific as possible.
3	Property type	Standing ruins, tell, surface artifact scatter, modern.
4	Name of site/property	According to host nation experts or local population.
5	Site/property condition	Excellent, good, fair, poor, bad.
6	Cultural Significance	International, national, regional, local.
7	Context	For example, ethnic group association, current use, enemy activity, etc.
8	Sensitivity	Negative implications of damage/destruction on local, regional, national, or international scales from 1 (high) to 5 (minimal).
9	Administrative Record or Documentation:	
	a. Heritage resources threatened/damaged/destroyed	Briefly describe the nature of the heritage resource(s) and the nature and extent of damage and/or destruction.
	b. Protective measures initiated	Briefly describe any protective measures taken to preserve, stabilize, or restrict access to the heritage resource(s) in question.
	c. Impact on Mission	Briefly describe current tactical situation. Does CPP issue affect status?
	d. Further recommendations	Briefly describe any future actions for SME inspection, preservation, stabilization, etc.

Figuur 7 CPP report instructions

⁹⁸ Ibidem. p 88.

⁹⁹ Ibidem. p 78

CULTURAL PROPERTY PROTECTION (CPP) REPORT

(Fill out CPP Report and tear off at perforation. See Reporting Protocol options on front page)
[Electronic PDF form is available at: www.cchag.org]

1. Date-time:

2. Reporting activity and location:

3. Property type:

4. Name of site/property (if known):

5. Site/property condition:

6. Cultural Significance (if known):

7. Context:

8. Sensitivity:

CPP Report continued

9. Administrative Record or documentation:

a. Heritage resources threatened/damaged/destroyed:

b. Protective measures initiated:

c. Impact on Mission:

d. Further recommendations:

Continued on reverse side

Figuur 8 Cultural property protection report

5. CENTCOM environmental guidance, Historical cultural flowchart¹⁰⁰

Het doel van deze publicatie is om begeleiding te geven over omgeving en milieu en de beste 'management practices' te bieden aan personeel van Amerikaanse basiskampen.¹⁰¹ Hoofdstuk 6 gaat in op historisch en cultureel behoud. Het hoofdstuk geeft een aantal criteria voor een goede bescherming van historische en culturele bronnen.¹⁰² De Historical/Cultural Flowchart is opgenomen als Appendix K van deze publicatie op pagina 123 (zie figuur 9).¹⁰³ Het is een onderdeel van de procedures voor het managen van historische en culturele goederen in het gastland en valt onder de procedure f: verbeteringen van de infrastructuur: "Ieder basiskamp zal rekening houden met de mogelijke schade aan relaties met het gastland en potentiële schade aan historische/culturele goederen tijdens verbeteringen aan de infrastructuur van het basiskamp, nieuwe constructies en of het afbreken van het kamp."¹⁰⁴ De flowchart is gemaakt door Laurie Rush en er is een uitgebreide versie beschikbaar met afbeeldingen, Deze uitgebreide versie is uitgebracht onder de naam "Archaeology Check List" (figuur 10 en 11).¹⁰⁵

¹⁰⁰ Headquarters United States Central Command, *Environmental Quality CENTCOM Contingency environmental guidance*, (Florida, 2009)

http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/pdf/CENTCOM_ITTR_CCR_200-2-1.pdf, geraadpleegd 15 november 2015. 1-1.

¹⁰¹ Ibidem. p 1-1.

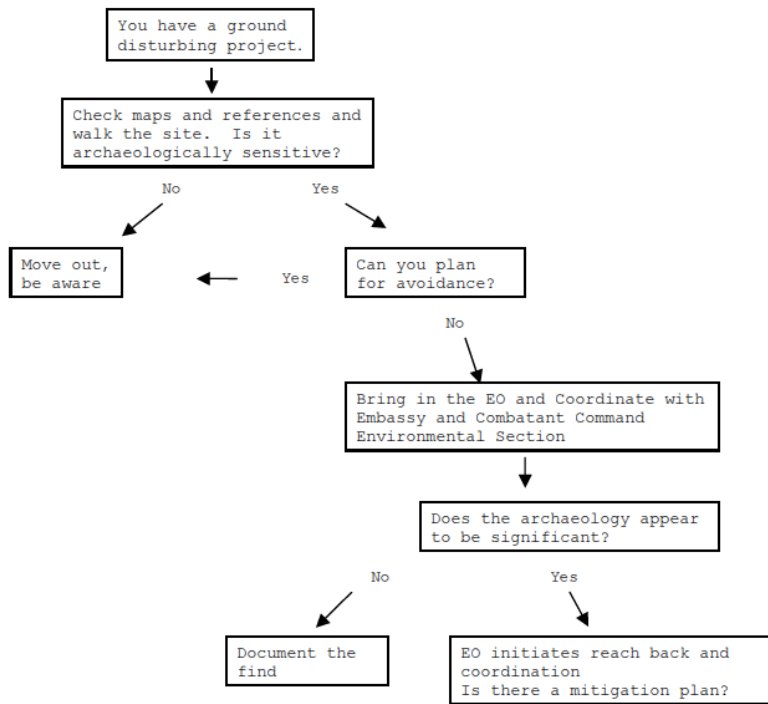
¹⁰² Ibidem. p 3-6.

¹⁰³ Ibidem. P 123.

¹⁰⁴ Headquarters United States Central Command, *Environmental Quality CENTCOM Contingency environmental guidance*, (Florida, 2009)

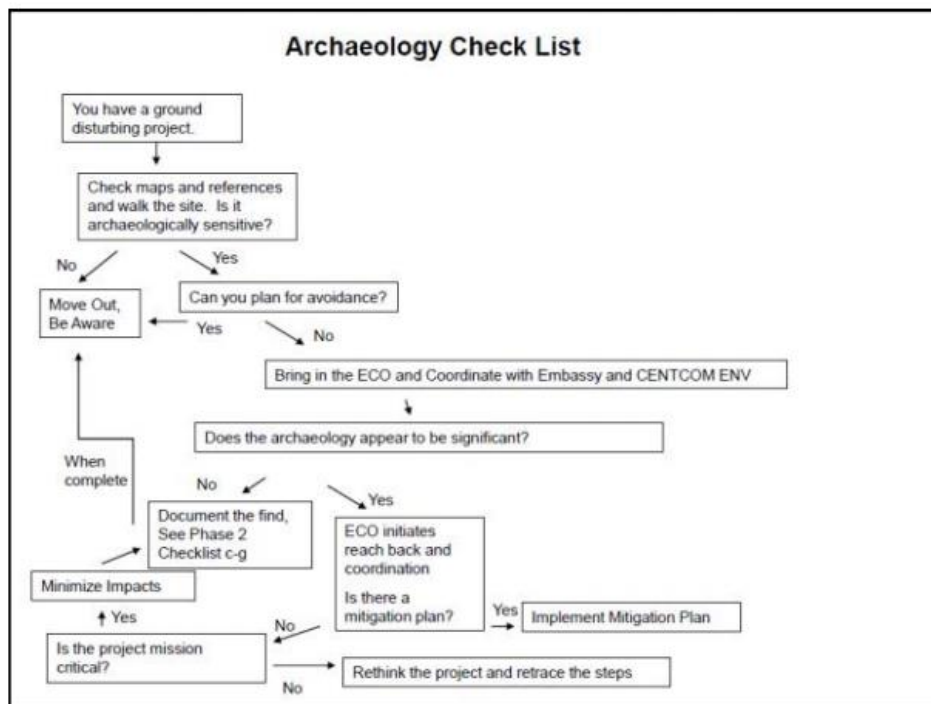
http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/pdf/CENTCOM_ITTR_CCR_200-2-1.pdf, geraadpleegd 15 november 2015. 3-6.

¹⁰⁵ Center for Environmental Management of Military Lands, Product Catalog for Cultural Property

Figuur 9 historical/cultural flowchart

Protection Planning and Training in the Department of Defense, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>, geraadpleegd 10 oktober 2015.30-33.

Archaeology Check List Flowchart

Figur 10 Archaeology check list

Archaeology Check List

Examples of Aerial Photos Showing Archaeological Properties

You have a ground disturbing project

Ur/Tell el Muqayyar
Aerial and Plan Views

Check the map and references. Is it archaeologically sensitive?

Uruk/Warka Uruk
Central and Plan Views

Nimrud/Nimrud Kalhu
Arrows Mark City Walls
Note Citadel

Archaeology Check List

Walk the Site
Look for Artifacts

You have a ground disturbing project

Check the maps and walk the site. Is it archaeologically sensitive?

**Artifact Scatter, Ninevah/
Kouyunjik and Nabi Yunus**
Note Modern Objects Mixed In

Brick Fragments

**Pot Sherd,
Kirkuk/Kerkuk
(Ceramic)**

Tell Al Dahar, Ceramics

**Sculpture,
Khorsabad/Khorsabad Dur-Sharukin**

Archaeology Check List

Can you plan for avoidance?

Bring in ECO if Possible, Call NWI-AMNC-ENV and State Department Liaison for Reach Back Support and Coordinate with Local Expertise

Monitor all Excavations. Document all Finds with GPS – Vector Site Planimeter if Possible Photograph Artifacts and Features, Provide Descriptions

Does the archaeology appear to be significant? Is it more than an isolated find?

The objects, location and immediate area should be recorded by GPS if possible or recorded on base heritage map. If the base does not have a heritage map, make one.

Figur 11 Archaeology check list Sample pages

6. Concept Cultural Heritage Protection, Cultural Site Assessment Survey (Sample)¹⁰⁶

Dit document is een conceptversie van “Cultural Property Protection Makes Sense. Het document is geen handleiding voor militairen, maar meer een introductie op het onderwerp bescherming van cultureel erfgoed.¹⁰⁷ Op pagina 62 tot en met 66 van dit document is een “Cultural Site Assessment Survey (Sample)” opgenomen (figuur 13). Dit damage assessment formulier is van het US Army JFK Special Warfare Center and School, 2009. De inhoud van dit formulier is een kopie van het eerder beschreven assessment formulier uit de GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide. Alleen de layout van het formulier is veranderd. Met dit assessment kan de commandant tekortkomingen in cultureel erfgoed identificeren die mogelijk zijn missie beïnvloeden. Het damage assessment kan de commandant dwingen direct acties te ondernemen om erfgoed te beschermen.¹⁰⁸ Verder is er op pagina 67 van de publicatie een object ID-checklist opgenomen, dit is een standaardformulier sinds 1997, voor het beschrijven van een cultureel object. De object ID-checklist is niet geschikt voor het beschrijven van het geheel aan objecten of het beschrijven van historische monumenten, archeologische sites of een ander soort cultureel erfgoed, het is specifiek alleen voor het beschrijven van één object en wordt daarom verder niet besproken.¹⁰⁹

¹⁰⁶ R. Teijgelaar, *Concept Cultural Heritage Protection, a way to improve your mission*, (Enschede, 2010), www.cultureindevelopment.nl/file.php/156/, geraadpleegd 27 oktober 2015.

¹⁰⁷ R. Teijgelaar, *Concept Cultural Heritage Protection, a way to improve your mission*, (Enschede, 2010), www.cultureindevelopment.nl/file.php/156/, geraadpleegd 27 oktober 2015. 5.

¹⁰⁸ Ibidem. P 62.

¹⁰⁹ Ibidem. p 66-67.

The US Army published a comprehensive Cultural Site Assessment Survey.

Cultural Site Assessment Survey (Sample)		
Cultural Site Assessment		
Date of Survey	5-16-03	
Name	CPT John Smith	
Geographical Information System (GIS)	Yes	No
If church, religious denomination:	
Type of property	Mosque	
Address	Kandahar Air Field	
Town/village grids	QQ710888 Grid Zone 41R	
Enforcement jurisdiction (local, tribal, military, or county)	Daman District	
☐	Library/archives	
☐	Museum	
☐	Historical building/district GPS	
☐	Monument	
☐	Natural feature: GPS	
☐	Archaeological site	GPS..... Acres.....
☐	Civil building/ complex	
☒	Sacred/building/complex	Pashtun Mosque
☐	Cemetery/burial ground	GPS..... Acres.....
Information About the Damages		
Date of Damage	12/01	
Type of Damage	Fragmentation and small arms	
External damage	Yes	No
☐	Lack of maintenance/neglect	
☒	Fire	
☐	Natural disaster	
☐	Water	
☐	Uprooted trees	
☐	Weakened structure due to earthquake	
☐	War damage	
☐	Other
Internal damage	Yes	No
☐	Vandalism of the interior	
☐	Fire set inside	
☒	Damage to interior walls from projectiles	
☐	Uprooted trees	

Figur 12 Cultural Site Assessment Survey Sample

7. Cultural Property Protection Makes Sense¹¹⁰

De nieuwe publicatie *Cultural Property Protection Makes Sense* uit december 2015 is speciaal gericht op militairen en veldwerkers die werken in het domein van Civiel-Militaire Coöperatie en Civiel-Militaire Interactie. De publicatie is gericht op het tactisch en operationeel level en kan gebruikt worden om informatie te verstekken tijdens oefeningen en operaties. Een ander doel van *CPP Makes Sense* is het creëren van bewustzijn en begrip over de aanpak van NATO bij CPP.¹¹¹ De publicatie beantwoordt drie vragen:

- “Wat is CP en CPP?”
- “Hoe kan CPP de militaire missie verbeteren?”
- “Wat zijn CPP-taken voor de krijgsmacht, specifiek CIMIC, en wat voor rol moeten niet-militaire experts hierin spelen?”¹¹²

In de publicatie wordt een overzicht gegeven van de geschiedenis van CPP en een wettelijk kader. Organisaties betrokken bij CPP worden beschreven evenals praktische implicaties van CPP voor de krijgsmacht. De publicatie geeft ook voorbeelden. In Annex A: Appendix 4 to Annex W to the OPLAN, wordt een voorbeeld gegeven van een beschikbaar formulier voor CIMIC. Met dit formulier kan achterhaald worden welke CIMIC gevoelige locaties moeten worden beschermd. In deze bijlage wordt ook een voorbeeld formulier getoond met belangrijke culturele sites. Annex B: Format of a theatre civil assessment (Field handbook) verwijst naar het CIMIC Field handbook. Een algemeen handboek voor CIMIC waar ook een aantal verwijzingen worden gedaan naar CPP. *CPP Makes Sense* zal gebruikt worden in combinatie met het Cultural Property Protection Factsheet, en met een assessment formulier, beiden nog in productie.

8. Concept CPP factsheet¹¹³

Deze nieuwe Factsheet van CCoE is door Wouter van Koeveringe beschikbaar gesteld voor dit onderzoek en nog niet online beschikbaar of uitgebracht. CCoE is bezig met de Factsheets voor elk specialisme waaronder CPP. De Factsheet wordt na de training meegegeven aan de deelnemers. Elke Factsheet wordt op eenzelfde manier vormgegeven en bevat onder andere een definitie, do's en dont's, missie implicaties, juridische implicaties etc. De Factsheet bestaat uit één dubbelzijdig gedrukt A4. Bij enkele Factsheets zijn CIMIC Tasks toegevoegd, zo ook bij de Factsheet CPP. Deze CIMIC Tasks kunnen worden uitgebreid met een assessment formulier.¹¹⁴

¹¹⁰ Y. Folliant, *Cultural Property Protection Makes Sense: A Way to Improve Your Mission*. (2015), https://issuu.com/CCoE_pao/docs/cpp_makes_sense_-_final_version_29-, geraadpleegd 16 februari 2016.

¹¹¹ CCoE, “The protection of Cultural Heritage, Cultural Property Protection (CPP) Within NATO”, (versie 2015) <http://www.cimic-coe.org/products/conceptual-design/cimic-innovation/advanced-cultural-competence-aac/the-protection-of-cultural-heritage/>, geraadpleegd 17 februari 2016.

¹¹² Y. Folliant, *Cultural Property Protection Makes Sense: A Way to Improve Your Mission*. (2015), https://issuu.com/CCoE_pao/docs/cpp_makes_sense_-_final_version_29-, geraadpleegd 16 februari 2016.

¹¹³ CCoE, *Concept CPP factsheet*. (Rijswijk, 2015).

¹¹⁴ W. van Koeveringe, expert militaire trainingen CCoE, geïnterviewd door K. Witkam en E. Maes op 28 oktober 2015 te Den Haag.

9. CIMIC Field Handbook, Rapid Village Assessment¹¹⁵

Het doel van dit handboek is het geven van een praktische referentie en een commando inzicht op operationeel niveau voor al het personeel dat te maken heeft met Civiel-Militaire Coöperatie en Civiel-Militaire Interactie activiteiten. Het is een algemeen handboek en neemt daarom het hele spectrum van een missie mee en is dus niet specifiek gericht op bescherming van cultureel erfgoed. Verder is dit handboek bedoeld voor bewustwording over CIMIC bij organisaties en personen met interesse in CIMIC- en CMI-activiteiten. In Annex 6 is een Format voor een theatre civil assessment (TCA) opgenomen, het doel hiervan is bewustwording van de situatie en begint met de identificatie van gebieden voor operatie. Er worden hiermee zoveel mogelijk ruwe data verzameld als mogelijk. Sectie 4 van het format gaat over Cultural Affairs, waaronder valt: “geschiedenis, mensen, kunst, monumenten en archieven”. In Annex 13 is een Rapid Village Assessment opgenomen (figuur 14). Per onderwerp is er in de bijlagen van dit handboek een assessment beschikbaar (niet voor cultureel erfgoed) en al deze formulieren hebben eenzelfde vormgeving. Het doel van deze assessment formulieren is om een beeld te geven van de civiele situatie, om de situatie te begrijpen en om beter geïnformeerd te zijn om acties te kunnen ondernemen en plannings te kunnen maken.¹¹⁶

¹¹⁵ CCoE, *CIMIC Field Handbook 2012 3rd edition*. (Enschede, 2012), <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf>, geraadpleegd 17 februari 2016.

¹¹⁶ CCoE, *CIMIC Field Handbook 2012 3rd edition*. (Enschede, 2012), <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf>, geraadpleegd 17 februari 2016.

Annex 13 Rapid Village Assessment

Municipality	Village	MGRS Grid Ref
Agency	Name of assessor	Date
Source of information (give as much detail as possible – give a telephone of someone in the village if possible)		

ROAD ACCESS IN SUMMER	Car Y / N	4WD Y / N	Light Truck Y / N	Heavy Truck Y / N	ROAD ACCESS IN WINTER	Car Y / N	4WD Y / N	Light Truck Y / N	Heavy Truck Y / N
CURRENT POPULATION	Persons				BREAKDOWN	Locals	Returnees	IDPs	Refugees

INTERNALLY DISPLACED PERSONS (IDPs) – one record per village of former residence

Number of IDPs	from MUNICIPALITY (NAME)	from VILLAGE (NAME)	WHAT'S PREVENTING THEIR RETURN HOME? (See constraints to return box below for possible issues)

CONSTRAINTS TO RETURN: Transport / house damaged / house occupied / village empty / insecurity / fear of other ethnic groups / access to food and basic needs / healthcare / education / water / electricity / etc.

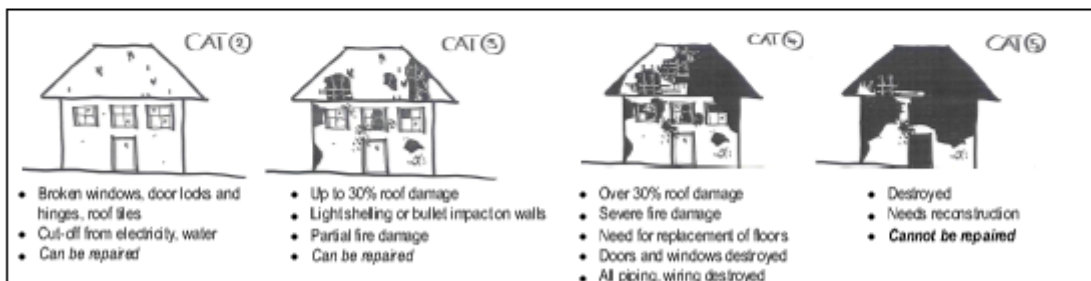
COMMUNITY LEADERS PRESENT	MTS ACTIVIST	TEACHER	HEALTH WORKER	IMAM/PRIEST	OTHER	OTHER
	Name:					
	Tel:					

ASSISTANCE DISTRIBUTION	Who is responsible for distribution? (circle or specify)						Local warehouse / storage facilities?		
	MTS	UCK	Muyons Office	Mosque/Church	NGO (specify)	Other (specify)	Y / N	Type	Size (m2)

SECONDARY DISTRIBUTION	Is this village used for secondary distribution?	If so, which villages receive assistance from this village?
	Y / N	

DAMAGE TO HOUSES <small>(see category guide below)</small>	Total Houses in village	Category 1 (Undamaged / unfinished)	Category 2	Category 3	Category 4	Category 5
	Was there any new war damage to buildings since JANUARY 1999? Y / N Was there any new war damage to buildings since NATO arrived? Y / N					

DAMAGE TO COMMUNITY BUILDINGS	MTS WAREHOUSE	SCHOOL	MOSQUE/CHURCH	SHOPS	BAKERY	HEALTH FAC.
	None / Category	None / Category	None / Category	None / Category	None / Category	Category

Figur 13 Rapid Village Assessment

10. Casualty sheet for monitoring of cultural heritage¹¹⁷

Dit Casualty sheet is door Robert Gooren aangeboden voor het onderzoek en is niet online of anderszins beschikbaar (figuur 15).¹¹⁸

CASUALTY SHEET FOR MONITORING OF CULTURAL HERITAGE	
1) Name of observer or monitor	7) Attention given to building following damage: a) Entrances closed, danger signs posted b) Emergency works (covering of roofs, propping of walls) c) Repair/restoration works d) Authority undertaking works
2) Place or site of observation, address, village, city	8) Other questions a) Is the building being used for its proper functions b) For which other functions is the building being used c) Is the international Heritage Sign visibly being used d) Other remarks
3) Date of survey	9) Estimated dates of damage
4) Identification of building or cemetery: a) Sacred building b) Civil building c) Name of building d) Owner	10) Agent of damage
5) Types of damage: a) External damage: 1) Military damage: small arms/mortars/artillery 2) Damage caused by explosives/ boobytraps 3) Damage caused by fire/water b) Internal damage: 1) Vandalism 2) Theft 3) Fire/water	11) Source of information (direct observation, local people)
6) Assessment of damage to building/complex a) Light damage (no supporting structures damaged) b) Severe damage (roofs and internal walls caved in, in need to be reconstructed) c) Destroyed (only foundations left, f.i. when blown up)	12) Photographs taken, documentation acquired
Training and Education department of the section Protection of Cultural Heritage of the Royal Netherlands Army. See Captain dr E.C.A. Fokker van Crayestein	Training and Education department of the section Protection of Cultural Heritage of the Royal Netherlands Army. See Captain dr E.C.A. Fokker van Crayestein

Figuur 14 Casualty Sheet

¹¹⁷ Fokker van Crayestein, E.C.A., *Concept Casualty Sheet for monitoring of cultural heritage*.

¹¹⁸ R. Gooren, Hoofd sectie CAI en 1CMI commando reservist, geïnterviewd door K. Witkam tijdens het cultuurbeschermingsoverleg op de Reinwardt Academie, op 29 september 2015 te Amsterdam.

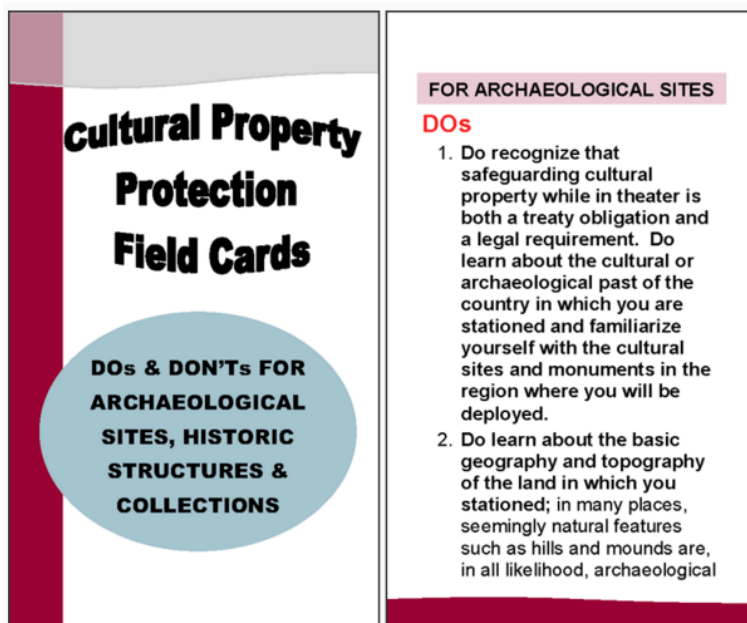
11. Protecting the cultural heritage of Mali, MINUSMA personnel training

Dit is een brochure ter bescherming van culturele goederen in Mali uitgebracht door UNESCO. Hier staan regels en voorbeelden in met betrekking tot dit onderwerp.¹¹⁹

12. CPP Field Cards¹²⁰

De CPP field cards zijn ontworpen door Laurie Rush voor het verstrekken van de juiste informatie aan het juiste personeel op het juiste moment in een handig formaat. Er zijn zes sets met kaarten beschikbaar:

- Een drie kaarten set als CPP toolkit met referenties en middelen.
- Een negen kaarten set met do's and dont's voor het aantreffen van archeologische, historische of culturele goederen, heilige plaatsen en andere sites die officiële bescherming nodig hebben (figuur 16).
- Een dertien kaarten set met aanbevelingen en behandelingsopties voor de bescherming van cultureel erfgoed in het veld.
- Een zes kaarten set met aanbevelingen voor het maken van een site survey. (Hierin is ook de Archeologische flowchart opgenomen)
- Een drie kaarten set die als gids dient voor het rapporteren van cultureel erfgoed in het veld (zie figuur 17). (Waaronder de CPP Soldier Pocket Card)
- Een vier kaarten set voor het invoeren van gegevens over culturele goederen in de Modernized Integrated Database (MIDB)¹²¹

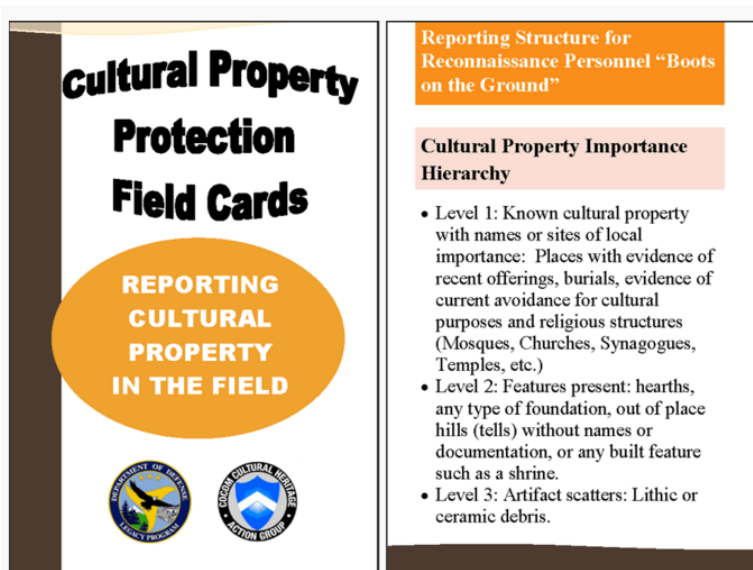
Figuur 15 CPP Field Cards Do's and Don'ts

¹¹⁹UNESCO, *protecting the cultural heritage of Mali, minusma personnel training* (2013)

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/brochure_MINUSMA_EN_20131116.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹²⁰ L.W. Rush, "CPP Field Cards". (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-field-cards/>, geraadpleegd 17 februari 2016.

¹²¹ Ibidem.

Figuur 16 CPP Field Cards Reporting CP in the field

13. Shopping in Egypt¹²²

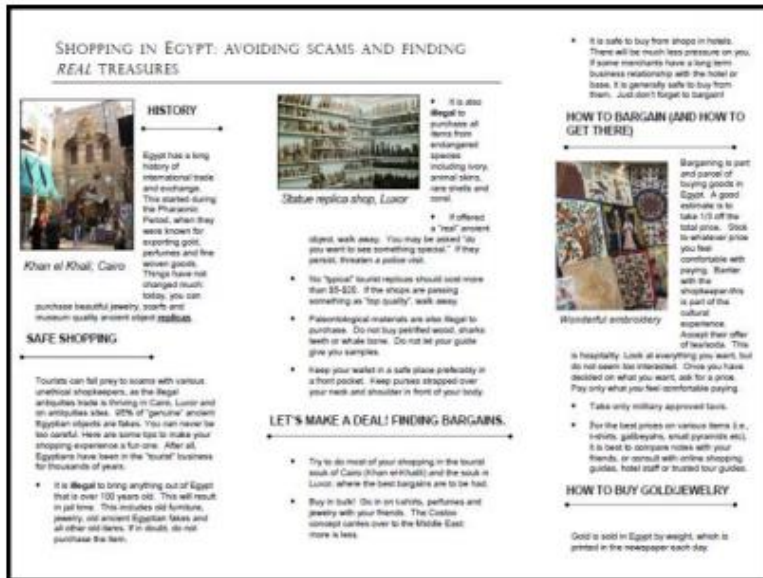
Shopping in Egypt buying guide is een brochure van CCHAG met informatie over het kopen van objecten (figuur 18 en 19). Het beschrijft hoe de koop van antiquiteiten kan worden voorkomen. Het adviseert de koper over veilige shop technieken en geeft een lijst met regelmatig gebruikte woorden op Egyptische markten.¹²³

Figuur 17 Shopping in Egypt

¹²² Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>, geraadpleegd 10 oktober 2015.28-29.

¹²³ Ibidem. P 28-29.

Figuur 18 Shopping in Egypt

14. Directive for the military protection of cultural property and the military safeguarding of cultural heritage¹²⁴

Dit is een gids over de bescherming van culturele goederen tijdens binnenlandse en internationale operaties van de Oostenrijkse krijgsmacht. Het is bedoeld voor algemene voorbereiding op operaties en specifiek voor training in het veld en training voor liaisonofficieren/ militairen voor bescherming van culturele goederen. De gids bepaalt taken en instructies voor de bescherming van culturele goederen.¹²⁵

15. Cours pour Conseillers en droit des conflicts armes¹²⁶

Dit is een Belgische publicatie voor een cursus over de wet aan adviseurs bij gewapend conflict met betrekking tot onroerende goederen.¹²⁷

16. Directive on the protection of Cultural property in the event of armed conflict-2012¹²⁸

Deze Italiaanse richtlijn is bedoeld voor het schetsen in algemene termen van de cruciale elementen van voorzieningen, conventies en protocollen over culturele goederen. De richtlijn verspreid, binnen de krijgsmacht en in de laagste rangen, de voorbereidende maatregelen en sancties voor respect en bescherming van culturele goederen.¹²⁹

¹²⁴ Bundesheer, *Directive for the military protection of cultural property and the military safeguarding of cultural heritage*, (Wenen, 2009) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Directives-Austria-en_20111220.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹²⁵ Ibidem.

¹²⁶ Chaire de Droit, *Direction de la formation continue, Cours pour Conseillers en Droit des Conflits Armés*, (België, 2011) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Belgium-DCA-07-Biens_proteges.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Italian defence general staff, *Directive on the protection of cultural property in the event of armed conflict*, (2012) http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/Italy-Directive_en.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹²⁹ Ibidem.

17. Handbook on the protection of cultural heritage in the event of armed conflict¹³⁰

Het doel van dit Franse handboek is om begrip bij militaire bevelhebbers te krijgen over hun verantwoordelijkheid voor de bescherming van culturele goederen tijdens gewapend conflict. De studie omschrijft de basisconcepten en het systeem voor bescherming van culturele goederen. Verder beschrijft het de procedure voor toezicht op het effectief toepassen van de Haagse conventie en de protocollen en het verantwoordelijk houden van bevelhebbers voor criminele daden. Als laatste komen de regels en maatregelen die genomen moeten worden voor het verbieden en voorkomen van import, export en illegaal transport van culturele goederen aan bod.¹³¹

18. The ten basic rules of the law of armed conflict¹³²

Dit overzicht voor de Zwitserse krijgsmacht geeft tien algemene regels over de wet op gewapend conflict waaronder regels over omgang met culturele goederen.¹³³

19. Inserts on the 1999 Second Protocol to the 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict¹³⁴

Deze toevoeging aan het tweede protocol van de Haagse Conventie is ontworpen specifiek als verpreidingstool voor gewapende en beschermende krijgsmachten. De belangrijkste toevoeging is gericht aan junior tot middelste rang officieren. Het kan bijvoorbeeld gebruikt worden als instructie hulp voor militaire academies, trainingsscholen, junior command colleges of senior colleges. Deze toevoeging bevat een lijst van optionele vragen voor de instructeur om kennis te testen of een discussie te starten. Het bevat ook een lijst met voorbeelden en casestudies. De tweede toevoeging vat in een pagina de kernbepalingen van toegepaste wet samen.¹³⁵

¹³⁰ Ministère de la défense, Arme de terre, centre de doctrine d'emploi des forces, *Handbook on the Protection of Cultural Heritage in the Event of Armed Conflict*, (Parijs, 2015)
<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/EMP-EN-Edition2015.pdf>, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹³¹ Ibidem.

¹³² Schweizer Armee, basic rules, (2005)

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Switzerland_basic_rules_en.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹³³ Ibidem.

¹³⁴ UNESCO, *Inserts on the 1999 Second Protocol to the 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict* <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/E-Insert-compilation.pdf>, geraadpleegd 22 februari 2016.

¹³⁵ Ibidem.

20. Basic rules¹³⁶

Figuur 19 Basic Rules

137

¹³⁶ UNESCO, *Basic Rules* (Parijs, 2001)

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/leaflet-eng-albanais-serbe_2001.pdf, geraadpleegd 22 februari 2016.

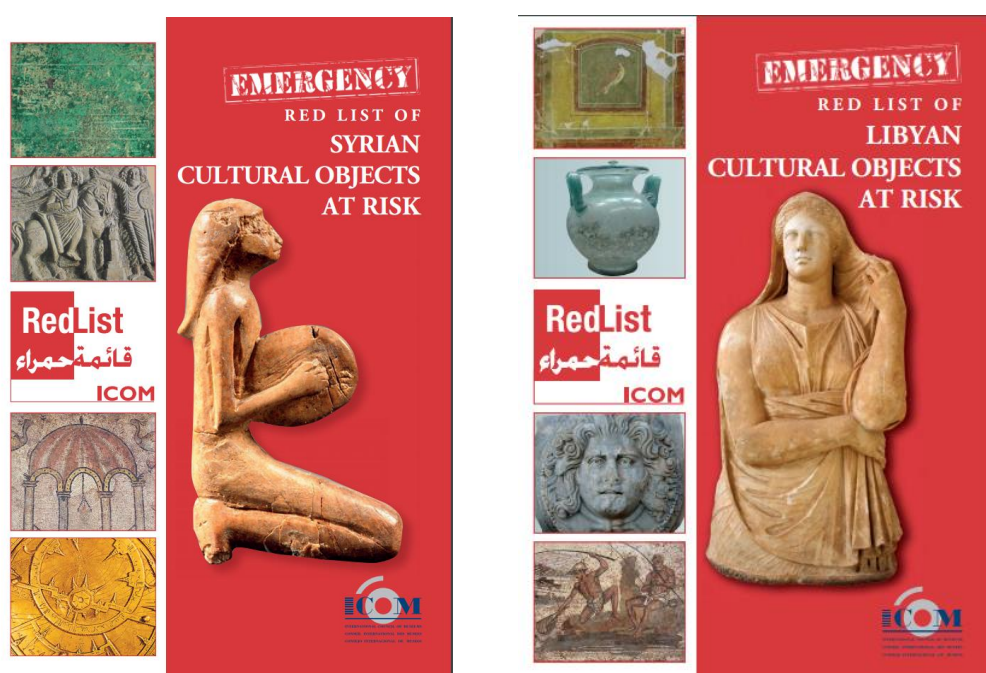
¹³⁷ Ibidem.

Lijsten

Er is nog een aantal verschillende vormen van lijsten die helpen bij de bescherming van cultureel erfgoed door militairen. Deze lijsten zijn niet specifiek bedoelt voor militairen in conflictgebieden en bevorderen maar in geringe mate de uitvoering van de verantwoordelijkheden van militairen op missie, daarom worden deze lijsten niet gerekend tot tools.

Voor de volledigheid van dit onderzoek worden hier wel kort een aantal lijsten genoemd.

- De UNESCO World Heritage List, een lijst met belangrijk erfgoed sites over de hele wereld.¹³⁸
- De Redlist, een ICOM lijst per land met culturele objecten die risico lopen op beschadiging en diefstal (figuur 23).¹³⁹
- De No strike list van Heritage for Peace en Blue Shield voor bijvoorbeeld Aleppo, deze lijst geeft plaatsen aan die moeten worden vermeden bij militaire acties.¹⁴⁰
- De Watchlist geeft informatie over musea.¹⁴¹

Figuur 20 ICOM Emergency Redlist Syria and Libya

¹³⁸ UNESCO, "world heritage list", (versie 2015), <http://whc.unesco.org/en/list/>, geraadpleegd 15 november 2015.

¹³⁹ ICOM, "Red List Database", (versie 2015) <http://icom.museum/resources/red-lists-database/>, geraadpleegd 15 november 2015.

¹⁴⁰ Heritage for Peace and UK National Committee of the Blue Shield, "PRESS RELEASE - 'No-Strike' list of archaeological sites in Aleppo released", (versie 4 juli 2013) <http://www.heritageforpeace.org/wp-content/uploads/2014/03/PRESS-RELEASE-No-strike-list-of-archaeological-sites-in-Aleppo-released.pdf>, geraadpleegd 15 november 2015.

¹⁴¹ Culture in development, "ICOM watchlist Syria", (versie 23 april 2012) http://www.cultureindevelopment.nl/index.php?id=130&sub_id=1543, geraadpleegd 15 november 2015.

Andere sectoren

Tijdens het onderzoek is er deskresearch gedaan naar beschikbare tools in andere sectoren, zoals bijvoorbeeld de gezondheidszorg. In het Admiraal de Ruyter Ziekenhuis te Goes wordt het factsheet op figuur 24 gebruikt. Volgens Lia van den Dries obstetrisch verpleegkundige in het Admiraal de Ruyter Ziekenhuis wordt deze tool dagelijks gebruikt en is de tool positief ontvangen.¹⁴² Deze tool heeft als inspiratie gediend tijdens het onderzoek.

Figuur 21 NIAZ Factsheet

¹⁴² L. van den Dries, obstetrisch verpleegkundige Admiraal de Ruyter Ziekenhuis, geïnterviewd door K. Witkam op 8 maart 2016.

6. Eisen

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de interviews met experts verwerkt. De voor- en nadelen aan de beschikbare tools genoemd door de experts worden in de eerste paragraaf beschreven. In de tweede paragraaf worden deze voor- en nadelen verwerkt tot eisen waaraan een tool moet voldoen om ondersteuning te kunnen bieden aan militairen om te kunnen voldoen aan hun verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag. De beschikbare tools zijn getoetst aan deze eisen, de resultaten zijn in dit hoofdstuk weergegeven.

6.1 Voor- en nadelen van beschikbare tools

Het is een groot voordeel wanneer een tool communicatief sterk is, zoals de Rapid Village Assessment. Dit maakt de tool voor de leek begrijpelijk.^{143 144} Onder andere het gebruik van afbeeldingen bevordert de communicatie. De tool moet dus waar mogelijk afbeeldingen en grafieken bevatten en gebruiksvriendelijk zijn.¹⁴⁵ De afbeeldingen in de Rapid Village Assessment laten de informatie meer tot de verbeelding spreken.¹⁴⁶ Militairen kunnen met behulp van die afbeeldingen de schades aan cultureel erfgoed beter beoordelen.¹⁴⁷ In de CPP Soldier Pocket Card en in de publicatie Cultural Property Protection Makes Sense wordt ook gebruik gemaakt van afbeeldingen, dit zorgt ervoor dat de informatie beter binnen komt bij de militairen.^{148 149 150 151 152}

Een nadeel dat vooral bij GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide naar voren komt is de uitgebreidheid van deze publicatie.¹⁵³ Meer dan de helft van de geïnterviewde vindt dit handboek te uitgebreid. Het is niet gemakkelijk om door te navigeren en het zal daarom waarschijnlijk niet helemaal worden gelezen. Hoe meer tekst, hoe minder mensen dit gaan lezen en dan wordt de tool niet gebruikt of niet gebruikt op de juiste manier. De tool moet dermate voor zich spreken dat het na een instructie gebruiksvriendelijk is. Op het moment dat de tool gebruikt wordt moet duidelijk zijn wat er mee gedaan moet worden.¹⁵⁴ De Civil affairs arts, monuments and archives guide bevat

¹⁴³ CCoE, CIMIC Field Handbook 2012 3rd edition. (Enschede, 2012), <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf>, geraadpleegd 17 februari 2016.

¹⁴⁴ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K.Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

¹⁴⁵ J. Hladik, Chief Cultural Heritage Protection Treaties Section, Division for Cultural Expressions and Heritage UNESCO, e-mail naar de auteur, 22 februari 2016.

¹⁴⁶ R. van Leijen, specialist Veilig erfgoed bij de RCE geïnterviewd door Kristel Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁴⁷ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K.Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁴⁸ J.A. Zeidler and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>, geraadpleegd 15 november 2015.

¹⁴⁹ Y. Folliant, *Cultural Property Protection Makes Sense: A way to improve your mission*. (2015), https://issuu.com/CCoE_pao/docs/cpp_makes_sense_-_final_version_29-, geraadpleegd 16 februari 2016.

¹⁵⁰ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

¹⁵¹ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K.Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁵² A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

¹⁵³ Headquarters, *department of the army, GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. (Augustus 2009), <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>, geraadpleegd 10 februari 2016, 1-2

¹⁵⁴ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

teveelinformatie om ondersteuning te kunnen bieden bij handelen in het veld. De militair moet zich vooraf verdiepen in het handboek om het daadwerkelijk te kunnen benutten.¹⁵⁵ Er zijn ook problemen met de praktische toepasbaarheid door de omvang.¹⁵⁶ Het handboek zit tussen een assessment formulier en een handboek in.^{157 158} In tegenstelling tot de Civil affairs arts, monuments, and archives guide is de hoeveelheid tekst in de CPP Soldier Pocket Card minder.¹⁵⁹¹⁶⁰ Een nadeel hiervan kan zijn dat de informatie te summier is om een vervolgactie te kunnen ondernemen.¹⁶¹

Een terugkerend kritiekpunt op de Civil affairs arts, monuments, and archives guide is de complexiteit van het handboek. Twee respondenten geven letterlijk aan het handboek te complex te vinden, maar bij minstens de helft van de respondenten is uit de interviews te herleiden dat zij het hiermee eens zijn.^{162 163} Voor de gemiddelde soldaat is dit handboek hierdoor onbruikbaar, na drie keer lezen is nog niet duidelijk wat ze moeten doen.¹⁶⁴ Een ander voorbeeld is de Concept CPP factsheet. Deze bevat teveelinformatie en de informatie is onoverzichtelijk weergegeven.¹⁶⁵ Het is belangrijk dat een tool overzichtelijk is en dat duidelijk wordt aangegeven waar de formulieren en de uitleg daarvan zijn opgenomen en wat de militair moet doen als hij of zij de tool heeft gebruikt.¹⁶⁶ Over de layout van de factsheet zijn de meeste respondenten niet positief. De layout legt accenten op verkeerde onderdelen van de tekst. De do's en don'ts vallen gedeeltelijk weg ten opzichte van de definitie. Voor in het veld is deze factsheet dus niet praktisch.¹⁶⁷ Het zou compacter moeten. Er staat goede informatie in, maar de informatie is niet vindbaar. Een factsheet moet snel zijn en bestaan uit korte feiten. Dit factsheet is

¹⁵⁵ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁵⁶ E. Maes, Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

¹⁵⁷ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

¹⁵⁸ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁵⁹ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

¹⁶⁰ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

¹⁶¹ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁶² E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

¹⁶³ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁶⁴ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

¹⁶⁵ CCoE, *Concept CPP factsheet*. (Rijswijk, 2015).

¹⁶⁶ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁶⁷ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

eigenlijk een stroomschema in tekst en bevat geen afbeeldingen.¹⁶⁸¹⁶⁹ Wat wel een voordeel is aan de factsheet is dat het militairen een kader geeft, wat over het algemeen belangrijk is voor hen.¹⁷⁰

Een minder complex en overzichtelijkere tool is de Rapid Village Assessment en bijvoorbeeld de Casualty sheet for monitoring of cultural heritage.^{171 172} De vragen in de Casualty sheet zouden wel anders kunnen worden vormgegeven, bijvoorbeeld met het aanvinken van vakjes in plaats van open vragen. De tool moet kort en duidelijk zijn en er moet niet teveel worden geschreven bij het invullen. Het aanvinken van vakjes is aan te raden, omdat dit snel en makkelijk is en uniforme resultaten oplevert. Door deze uniformiteit kan de informatie gemakkelijker worden vergeleken.¹⁷³ Als er gebruik wordt gemaakt van antwoordmogelijkheden is het aan te raden hier zoveel mogelijk differentiatie in aan te brengen, zodat militairen niet kunnen gaan twijfelen over de juiste optie.¹⁷⁴ De sample cultural site assessment uit de Civil affairs arts, monuments, and archives guide is in tegenstelling tot het hele handboek niet te lang. Het assessment formulier bestaat vooral uit vragen waar een keuze kan worden gemaakt met het aanvinken van rondjes, dit geeft een snel overzicht.¹⁷⁵¹⁷⁶ Het gebruik van een flowchart is ook een handige manier om mensen snel ergens doorheen te loodsen, het is een goede manier van denken.¹⁷⁷¹⁷⁸¹⁷⁹

Bij de CPP Soldier Pocket Card wordt als nadeel de moeilijkheidsgraad vermeld. Volgens drie respondenten is voor de gewone militair die geen training heeft gehad deze tool te moeilijk. Militairen kunnen de conditie van een culturele sites en de ernst van schades aan objecten niet beoordelen.¹⁸⁰ Het herkennen van erfgoed en het beoordelen van de significantie van de site is ook te moeilijk.¹⁸¹¹⁸² De tool is hierdoor niet bruikbaar voor militairen op patrouille.¹⁸³ Het is meer geschikt voor de

¹⁶⁸ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁶⁹ R. van Leijen, specialist Veilig erfgoed bij de RCE geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁷⁰ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

¹⁷¹ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁷² Fokker van Crayestein, E.C.A., *Concept Casualty Sheet for monitoring of cultural heritage*.

¹⁷³ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

¹⁷⁴ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁷⁵ Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. (2009), <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>, geraadpleegd 10 februari 2016.

¹⁷⁶ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

¹⁷⁷ Headquarters United States Central Command, *Environmental Quality CENTCOM Contingency environmental guidance*, (Florida, 2009) http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/pdf/CENTCOM_ITTR_CCR_200-2-1.pdf, geraadpleegd 15 november 2015.

¹⁷⁸ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁷⁹ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

¹⁸⁰ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁸¹ Ibidem.

¹⁸² R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

¹⁸³ Ibidem.

specialist. Bovendien is de significantie van een culturele site beter te beoordelen door bureauonderzoek en zou het dus niet in een tool opgenomen hoeven te worden.¹⁸⁴¹⁸⁵ Niet alle respondenten zijn het hiermee eens en denken dat de CPP Soldier Pocket Card wel door de gewone militair beoordeeld en ingevuld zou kunnen worden.¹⁸⁶¹⁸⁷ De Cultural Site Assessment Survey (Sample) uit het Concept van de publicatie Cultural Heritage Protection zou eveneens lastig zijn en meer geschikt voor de expert die al weet waar het erfgoed zich bevindt.¹⁸⁸¹⁸⁹ Voor de militair die de site als eerste tegenkomt is dit te uitgebreid, alleen basis informatie is dan noodzakelijk.¹⁹⁰ Maar ook hier zijn niet alle respondenten het mee eens, volgens Deborah Stolk is dit formulier juist gemakkelijk en ook te gebruiken als niet professional, wat het een goed formulier maakt.¹⁹¹

Een belangrijk voordeel is de laagdrempeligheid van een tool, een voorbeeld hiervan is de Cultural Property Protection Playing Cards.¹⁹²¹⁹³ De Cultural property playing cards zijn effectief, omdat de soldaten de boodschap krijgen als ze een spel spelen. De survey 's die gedaan zijn naar deze CPP Playing Cards zijn overwegend positief en soldaten geven aan thuis met hun kinderen het kaartspel te spelen.¹⁹⁴ De kaarten zijn vooral bedoeld voor bewustwording, via een onbewuste weg, maar niet bedoeld als instrument voor in het veld.¹⁹⁵ De kaarten zijn geen instrument op zich, maar meer als extra.^{196 197} Bovendien spelen militairen steeds minder kaart. Tegenwoordig spelen ze spelletjes op hun

¹⁸⁴ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

¹⁸⁵ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liaison officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

¹⁸⁶ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁸⁷ R. van Leijen, specialist Veilig erfgoed bij de RCE geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁸⁸ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁸⁹ R. van Leijen, specialist Veilig erfgoed bij de RCE geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁹⁰ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

¹⁹¹ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

¹⁹² Headquarters United States Central Command, *Environmental Quality CENTCOM Contingency environmental guidance*, (Florida, 2009)

http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/pdf/CENTCOM_ITTR_CCR_200-2-1.pdf, geraadpleegd 15 november 2015.

¹⁹³ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

¹⁹⁴ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 21 januari 2016.

¹⁹⁵ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

¹⁹⁶ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

¹⁹⁷ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

telefoon, ipad of tabled.^{198 199} Het spelen van computerspelletjes kan alleen niet altijd door gebrek aan mogelijkheden om digitale apparatuur op te laden, de kaarten kunnen dan wel worden gebruikt.²⁰⁰

Een tool moet aansluiten bij de behoeften van de militairen en hun trainingen²⁰¹ Een voordeel van de CPP Soldier Pocket Card is dat het helemaal gericht is op het gedrag van de militair.²⁰² De CPP Soldier pocket card is een instructie kaart (IK) en als deze als zodanig wordt gebruikt is dat nuttig, omdat de militairen over iedere instructie kaart uitleg krijgen.²⁰³ Iedere IK's krijgt een nummer en er wordt getoetst of de IK voldoet aan bepaalde eisen. Bij een uitzending kan dan vervolgens worden gekeken welke IK's militairen dienen mee te nemen en dagelijks op zak moeten hebben.²⁰⁴

De publicatie Cultural Property Protection Makes Sense is ook gericht op het gedrag van de militair, deze is voor het grootste deel geschreven door mensen in uniform voor mensen in uniform.²⁰⁵ De publicatie is simpel en duidelijk en kan worden gebruikt zonder dat daar voorkennis voor nodig is.²⁰⁶ Een nadeel van deze publicatie is dat het niet geschikt is voor groot publiek en vooral gericht is op de CIMIC officier die te maken gaat krijgen met erfgoed.²⁰⁷ Een tool moet niet voorbehouden zijn aan CIMIC.²⁰⁸ Het is beter wanneer een tool niet op zichzelf staand is en aansluit op generieke formulieren. Door een bestaand formulier aan te vullen en geen heel nieuw formulier te maken zal het formulier beter aansluiten op bestaande documenten (waar militairen al bekend mee zijn).²⁰⁹

De bescherming van culturele goederen moet worden gepresenteerd als "force multiplier" en niet als extra last voor militaire officieren. Terminologie gebruikt in de tool moet makkelijk te begrijpen zijn. Verder moet een nieuwe tool of een informatie gids zijn getest door militairen en moet positief ontvangen zijn door de krijgsmacht.²¹⁰

Belangrijk bij het maken van een tool is het voor ogen houden van het doel. Dit doel kan bijvoorbeeld snelle reconstructie zijn van beschadigd erfgoed, het preventief in kaart brengen van sites en de

¹⁹⁸ Ibidem.

¹⁹⁹ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁰⁰ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

²⁰¹ C. Wegener, Cultural heritage preservation officer Smithsonian institute, e-mail naar auteur, 11 januari 2016

²⁰² R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²⁰³ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²⁰⁴ E. Maes, Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

²⁰⁵ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

²⁰⁶ Y. Folliant, Stafofficier Operationeel Recht bij de Koninklijke Marechaussee telefonisch geïnterviewd door K. Witkam op 26 januari 2016.

²⁰⁷ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²⁰⁸ Y. Folliant, Stafofficier Operationeel Recht bij de Koninklijke Marechaussee telefonisch geïnterviewd door K. Witkam op 26 januari 2016.

²⁰⁹ Ibidem.

²¹⁰ J. Hladik, Chief Cultural Heritage Protection Treaties Section, Division for Cultural Expressions and Heritage UNESCO, e-mail naar de auteur, 22 februari 2016.

conditie daarvan of voor verantwoording achteraf, zodat sancties kunnen worden opgelegd.^{211 212} De tool kan gebruikt worden voor de registratie van cultureel erfgoed dat vermoedelijk is aangetroffen. De informatie uit de training moet worden herhaald in de tool, zodat dit niet uit beeld kan raken.²¹³ Militairen moeten weten hoe ze met observaties om moeten gaan en bij wie ze dat moeten melden, zodat er vanuit de militaire organisatie acties kunnen worden ondernomen. De nadruk in de tool zou moeten liggen op het ontzien van erfgoed en het voorkomen van schade door de eigen militairen.²¹⁴ Het is belangrijk dat het onderwerp bewustzijn ook terugkomt in de tool, respect voor cultureel erfgoed (van alle volken dus ook dat van de vijand) moet hieruit voortkomen.²¹⁵ De tool moet de militairen aanzetten tot nadenken over CPP.²¹⁶

Een militair heeft altijd twee belangrijke doelen, die niet per se gerelateerd zijn aan de missie, namelijk: het zo snel mogelijk terug brengen van de mensen waar hij of zij verantwoordelijk voor is en met zo min mogelijk gewonden. De tool moet bijdragen aan het verwezenlijken van deze doelen. In dat geval zal de militair sneller geneigd zijn de tool te gebruiken.²¹⁷

Tijdens meerdere interviews en tijdens deskresearch werd duidelijk dat het benoemen van het doel van de tool en van het beschermen van erfgoed ook belangrijk is. Ronald T.P. Alcala vermeldt bijvoorbeeld in zijn publicatie 'Babylon revisited' dat de Civil affairs arts, monuments, and archives guide als enige reden om erfgoed te beschermen benoemd: "beschermen van culturele goederen is een mandaat door federale en internationale wet. Overtreders zullen worden vervolgd". Dit geeft niet weer wat het belang van cultureel erfgoed echt is en hierdoor zijn militairen zich niet bewust van de noodzaak om erfgoed te beschermen.²¹⁸ Een voordeel aan de soldier Pocket Card is dan ook het feit dat het doel van deze kaart wordt vermeld "Show respect, win hearts and minds".²¹⁹ Het doel kan ook te ambitieus zijn zoals bij het Concept CPP factsheet. Het grootste nadeel van dit factsheet is dat het te ambitieus is. Het gaat verder dan de strikt juridische interpretatie van CPP. Bescherming is geen verplichte taak volgens het Haags Verdrag, maar wordt wel bij de taken vernoemd in de factsheet. Dit is te ambitieus en zal in praktijk niet gebeuren.²²⁰

Als laatst zijn er een aantal inhoudelijke onderdelen die als voor of nadeel van een tool worden gezien. In de Civil affairs arts, monuments, and archives guide bijvoorbeeld, dit handboek bestaat uit hele praktische onderdelen zoals theoretische achtergronden, juridische teksten, en wat je als militair moet doen als je op het terrein een eventueel erfgoed gerelateerd object of erfgoed gerelateerde plaats

²¹¹ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²¹² P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

²¹³ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²¹⁴ Ibidem

²¹⁵ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²¹⁶ Maj. W. van Koeveringe, expert militaire trainingen CCoE, geïnterviewd door K. Witkam en E. Maes op 28 oktober 2015 te Den Haag.

²¹⁷ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

²¹⁸ R.T.P. Alcala, "Babylon revisited: reestablishing a corps of specialists for the protection of cultural property in armed conflict", Harvard National Security Journal (2015), 210.

²¹⁹ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²²⁰ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

ziet.²²¹ Het bevat beknopte en duidelijke informatie over het Haags verdrag, voorbeelden van wat cultureel erfgoed is en internationale bronnen om verdere informatie te verkrijgen.²²² Er is wel een onderdeel opgenomen over de oorzaken van de schade, dit is onnodig, aangezien de schade al is opgetreden. De tool zou zich meer moeten richten op het soort schade.²²³ Niet alle respondenten zijn het hiermee eens, het is interessant om de oorzaken van schade te beschrijven, omdat hieruit de ernst van de schade kan worden achterhaald.²²⁴

Aan het Concept Cultural Property Protection Factsheet zijn vooral interessant de do's en don'ts, assessment implications en points of contact.²²⁵ Helaas worden er in de Factsheet geen contactgegevens van belangrijke organisaties genoemd.²²⁶ Wanneer contactgegevens worden opgenomen van experts en interessante instanties, kan met deze experts en instanties informatie worden gedeeld en via deze weg kunnen aandachtspunten worden verzameld.²²⁷ Een voorbeeld hiervan is Blue Shield. Blue Shield heeft een database beschikbaar van specialisten die bereid zijn te helpen.²²⁸

Van de Soldier Pocket Card zijn vooral de laatste punten van de eerste pagina nuttig, zoals de meest waarschijnlijke plaatsen om vondsten te doen en wat te doen als het een archeologische site is.²²⁹ De Pocket Card is wel erg gericht op archeologie. Verder is toestemming voor het bezoeken van een culturele site niet aan de orde. Het militaire kamp bevindt zich vaak te ver van deze culturele sites af en het bezoek is meestal als groepsuitje of tijdens een patrouille, hierbij speelt toestemming geen rol, bovendien is het een detail.²³⁰

Iedere tool moet informatie geven over de Haagse conventie en de protocollen en een aantal factoren behandelen, bijvoorbeeld de doelgroep van het materiaal, de uitvoerbaarheid van de tool. De informatie in de tool moet beknopt zijn en alleen relevante informatie behandelen voor de doelgroep.²³¹ De deelbaarheid van deze informatie die daaruit voortkomt is dan wel belangrijk.²³² Militairen willen vooral weten: wat de aanwijzingen in het landschap zijn dat een site belangrijk is, of er een kaart beschikbaar is met belangrijke sites en cultureel erfgoed, of en hoe cultureel erfgoed herkend kan worden op luchtfoto's.²³³

²²¹ Ibidem.

²²² C. Wegener, Cultural heritage preservation officer Smithsonian institute, e-mail naar auteur, 11 januari 2016

²²³ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²²⁴ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

²²⁵ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris-Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

²²⁶ Ibidem.

²²⁷ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²²⁸ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liaison officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²²⁹ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

²³⁰ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²³¹ J. Hladik, Chief Cultural Heritage Protection Treaties Section, Division for Cultural Expressions and Heritage UNESCO, e-mail naar de auteur, 22 februari 2016.

²³² D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

²³³ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 21 januari 2016.

Het onderwerp “source of information” is een belangrijk onderdeel van een tool, zoals in de Casualty sheet for monitoring of cultural heritage en in het sample cultural site assessment wordt genoemd.²³⁴ Waar de informatie vandaan komt is belangrijk, dat zegt iets over de betrouwbaarheid van die informatie, zodat dit kan worden geverifieerd.²³⁵

Een punt dat in meerdere interviews terugkomt is de koop en verkoop van objecten. In de soldier pocket card wordt niet duidelijk vermeld dat objecten niet mogen worden gekocht.^{236 237238 239} Het is verboden om objecten mee te nemen naar Nederland.²⁴⁰ Robert Gooren geeft een suggestie voor een regel, “alle objecten die boven de 50 euro kosten en waarschijnlijk ouder dan 50 jaar zijn moeten niet worden gekocht”.²⁴¹ Volgens Marc Stappers moet dit worden aangepast in “koop nooit objecten”, zodat hier geen twijfel over kan bestaan.²⁴²

In de tool kan een begeleidend onderdeel worden toegevoegd met waarom cultureel erfgoed belangrijk is en waarom dat moet worden beschermd. Dit moet dan wel los van het formulier, zodat in het veld duidelijk is wat de militair moet doen, het waarom is dan al een gepasseerd station. De winst van een formulier zit in de voorkant, hierdoor weet de militair wat hij met de tool moet gaan doen en in welke situatie, voordat hij daadwerkelijk op missie gaat.²⁴³ Hier zijn niet alle respondenten het mee eens, in een tool moet altijd vermeld worden waarom en onder welke omstandigheden de tool kan worden gebruikt.²⁴⁴ Het is belangrijk om kort de context te geven en te vermelden wat de tool is, waarom de tool nodig is en wat er met de informatie gebeurt. Context en het vervolg motiveert het gebruik van de tool. Bovendien is er nog altijd de keuze om dit onderdeel niet te lezen en direct de tool te gaan gebruiken.²⁴⁵ Het waarom is belangrijk, niemand zal de tool gebruiken als zij niet bewust zijn van belang.²⁴⁶

²³⁴ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liaison officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²³⁵ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

²³⁶ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²³⁷ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²³⁸ R. van Leijen, specialist Veilig erfgoed bij de RCE geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²³⁹ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

²⁴⁰ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

²⁴¹ Ibidem.

²⁴² M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁴³ A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris-Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

²⁴⁴ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liaison officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

²⁴⁵ D. Stolk, Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

²⁴⁶ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

Belangrijkste voordelen	Aantal keer genoemd	Belangrijkste nadelen	Aantal keer genoemd
Afbeeldingen	5	Geen afbeeldingen	1
Niet te lang	3	Te uitgebreid	4
Duidelijk	2	Te complex	2
Overzichtelijk	1	Onoverzichtelijk	2
Begrijpelijk voor leek	1	Voor specialist	2
Makkelijk	2	Te moeilijk	6
Do's en don'ts	1	Oorzaak beoordelen moeilijk	1
Aanvinken	1	Conditie beoordelen moeilijk	1
Gericht op gedrag militair	1	Significantie moeilijk	1
Doel vermeld	1	Te summier	1
Communicatief sterk	1	Te ambitieus	1
Portable	1	Te klein	1
Snel	1	Gaat niet snel	1
Laagdrempelig	1	Niet voor groot publiek	1
Bruikbaar	1	Niet voor zich spreken	1
Praktisch	1	Openvragen	1
Internationale bronnen	1	Geen contactgegevens	1
Haags verdrag duidelijk en beknopt	1		
Tips herkennen sites	1		
Tips plekken voor vondsten	1		
Voorbeelden van erfgoed	1		
Snel overzicht gebouw, soort, inhoud	1		
Door mensen in uniform voor mensen in uniform	1		
Theoretische achtergrond van Juridische teksten	1		

6.2 Eisen aan een tool

De voor en nadelen uit het voorgaande hoofdstuk zijn geanalyseerd en verwerkt tot de eisen in het onderstaande schema. De bestaande tools zijn vervolgens getoetst aan deze eisen en de resultaten van deze analyse zijn vertaald naar concepten voor een nieuwe tool.

Eis	Criteria	Specificatie
Communicatief sterk	Afbeeldingen	Min. 4 afbeeldingen
	Overzichtelijk	Beknopt: Max. 2 pagina's Binnen 1 oogopslag duidelijk wat erin staat (1/2 min) Snel door te navigeren
Doelgroep gericht	Laagdrempelig	Eenvoudig, te moeilijk = oorzaak schade, conditie site, significantie site. Niet te complex: voor zich spreken
	Gemaakt in samenwerking met militairen	
	Getest door militairen	
	Niet op zichzelf staand	Aansluiten op bestaande documenten voor deze doelgroep
	Niet te ambitieus	Haalbaar: Kan een militair voldoen aan alle verantwoordelijkheden uit deze tool?
	Informatie uit de training herhalen	
Gebruiksvriendelijk	Praktisch	Draagbaar Licht Formaat linkerbovenzak (IK)
	Snel	Aanvinken Geen openvragen Beknopt (max 2 pagina's) Overzichtelijk Los te gebruiken van uitleg
	Uniforme resultaten	
	Geeft weer hoe en in wat voor omstandigheden de tool te gebruiken is.	
Respect voor culturele goederen stimuleren	Bewustzijn creëren bij militairen over (het nut van) bescherming culturele goederen	Voorbeelden van gemaakte fouten; Culturele goederen presenteren als force multiplier; Het doel vermelden van bescherming van culturele goederen bijvoorbeeld 'win minds and hearts'
	Een duidelijk doel hebben	Het doel van de tool vermelden bijvoorbeeld schade in kaart brengen, bewustzijn creëren enz.
	Do's and don'ts vermelden	Ondersteunen bij het maken van beslissingen
Ondersteuning bij informatie verzamelen	Contactgegevens van specialisten of organisatie noemen Bronnen voor extra informatie noemen	Bijvoorbeeld Blue Shield, UNESCO, ICOM
	Methoden van informatieverzameling vermelden	Bijvoorbeeld nieuwsanalyse, satelliet info, openbare bronnen, zelf bezoeken
Ondersteunen bij het herkennen van erfgoed	Tips voor het herkennen van culturele goederen	
	Tips voor het identificeren van culturele goederen op luchtfoto's	

Eis	Criteria	Specificatie
	Tips waarschijnlijke plekken voor vondsten	
Ondersteunen bij de omgang met observaties	Ondersteunen bij het registreren van beschadigingen	Ondersteunen bij het kwantificeren van schade
	Ondersteunen bij het maken van een overzicht van belangrijke sites	
	Ondersteunen bij het karteren van belangrijkste sites	
	Informatie verzamelen voor een sluitende case	Foto's Datum Getuigen Bron informatie
Ondersteunen bij verantwoording van acties	Ondersteunen bij rapportage	

Eis↓ Tool →	1.GTA	2.GTA Assessment	3.CPP Playing Cards	4.CPP Soldier Pocket Card	5.CENTCOM Historical Cultural Flowchart	6.Cultural site assessment survey	7.CPP Makes Sense	8.CPP Factsheet	9.Rapid Village Assessment	10.Casualty Sheet
Communicatief sterk	--	+-	+-	++	+-	--	+-	-	+-	+-
Afbeeldingen	--	--	++	++	--	--	++	--	--	--
Overzichtelijk	--	++	--	++	++	--	--	-	++	++
Doelgroep gericht	+	+	+-	+-	+-	--	++	+	++	--
Laagdrempelig	++	--	++	--	++	--	++	+-	+	--
In samenwerking met militairen	++	++	--	0	++	--	++	++	++	--
Getest door militairen	++	++	++	++	0	--	++	++	++	--
Niet op zichzelf staand	++	++	--	--	--	--	++	++	++	--
Niet te ambitieus	--	+	+-	--	0	-	--	--	+	+-
info training herhalen	0	0	++	++	0	0	0	0	0	0
Gebruiksvriendelijk	+	+	-	+-	+-	+-	-	--	+	-
Praktisch	+-	++	+-	++	+-	+-	-	+-	+-	+-
Snel	--	+	--	--	++	+	--	--	++	--
Uniforme resultaten	--	++	--	--	--	++	--	--	++	--
Gebruiksaanwijzing	++	--	+-	++	--	--	++	--	--	--
Respect culturele goederen	+	--	++	+	--	--	+	+-	--	--
Bewustzijn	--	--	++	--	--	--	++	+	--	--
Doel	++	--	++	++	--	--	++	--	--	--
Do's en Don'ts	++	--	++	++	--	--	+-	++	--	--
Info verzamelen	+-	--	--	--	--	--	+-	+-	--	--
Contactgegevens /bronnen	++	--	--	-	--	--	+	+	--	--
Methoden	--	--	--	--	--	--	-	-	--	--
Herkennen van erfgoed	--	--	+	+	--	--	--	--	--	--
Herkennen	-	--	++	++	--	--	-	-	--	--
Luchtfoto's	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Locaties	--	--	++	++	+-	--	--	--	--	--
Omgang met observaties	+-	+-	--	-	--	+-	--	--	-	+-
Registreren beschadigingen	+	+	--	+	--	+	--	--	++	+
Overzicht belangrijke sites	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Karteren belangrijkste sites	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sluitende case	++	++	--	--	--	++	--	--	--	++
Verantwoording acties	++	++	--	++	--	++	--	--	++	++

++	+	+ -	-	--	o
Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens/ niet oneens	oneens	Helemaal mee oneens	Onbekend

Op basis van de bovenstaande resultaten zal de nieuwe tool communicatief sterk zijn door onder andere het gebruik van afbeeldingen, zoals in de Soldier Pocket Card, waardoor het begrijpelijk en bruikbaar wordt voor alle militairen. De tool zal overzichtelijk en beknopt zijn en hierdoor snel te gebruiken, zoals het assessment formulier uit de Civil Affairs Arts, monument and archives guide, wat essentieel is in het veld. De tool zal zich richten op het gedrag van de militair en wordt beoordeeld door militairen, om te verzekeren dat aan deze eis wordt voldaan. De tool zal aansluiten op bestaande documenten zoals de Rapid Village Assessment en hierdoor gemakkelijker te begrijpen zijn voor militairen, omdat zij al eens in aanraking zijn gekomen met deze vorm van ondersteuning. De tool zal een praktische vorm hebben die gemakkelijk mee te nemen is, zodat de militair de tool ten alle tijden bij zich kan hebben. De tool zal voor zich spreken, zodat deze direct te gebruiken is.

De tool zal een aantal dingen bespreken. Het doel van de tool en het nut van het beschermen van culturele goederen zal direct duidelijk worden vermeld, zodat de militair wordt gestimuleerd in het gebruik van de tool, zoals te zien in de Soldier Pocket Card en CPP makes sense. Culturele goederen zullen worden gepresenteerd als 'force multiplier' en dus niet als last. Mocht de gebruiker direct aan de slag willen kan hij of zij ervoor kiezen dit onderdeel niet te lezen. De nieuwe tool zal do's en don'ts wat betreft erfgoed bespreken en tips geven voor het herkennen van culturele goederen, zodat de militairen zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheden en deze ook kunnen toepassen. Met behulp van de nieuwe tool zal de militair gemakkelijk en snel een overzicht kunnen maken van culturele sites. Informatie uit de training zal worden herhaald in de tool, zodat dit beter beklijft. De tool zal praktische ondersteuning bieden bij het verantwoorden van acties en het omgaan met observaties. Schade aan gebouwen kan worden gekwantificeerd om de uniformiteit van de resultaten te verbeteren, zoals in de Rapid Village Assessment. Deze uniforme resultaten kunnen gemakkelijker worden gedeeld en vergeleken. De tool kan worden gebruikt om bewijs te verzamelen voor eventuele rechtszaken met betrekking tot deze culturele goederen. Voor achtergrondinformatie zoals juridische teksten en informatie over het Haagse verdrag zal worden verwezen naar een andere publicatie zoals 'CPP Makes Sense' of de Factsheet, waarin dit al beschreven is. Voorbeelden van erfgoed en voorbeelden van gemaakte fouten zullen worden besproken in de training en zullen daarom niet verder in de tool terugkomen. Verder zullen bronnen van informatie worden vermeld tijdens de training, zoals bijvoorbeeld contactgegevens van belangrijke organisaties.

7. Tool voor de bescherming van culturele goederen

De eisen uit hoofdstuk 6 zijn in dit hoofdstuk vertaald naar meerdere tools voor militairen in conflictsituaties om op een eenvoudigere manier invulling te geven aan de verantwoordelijkheden die zij hebben onder het Haags verdrag. De concepten (bijlage 2) zijn beoordeeld door experts uit een emailpanel en focusgroep. De resultaten van deze beoordeling zijn verwerkt en de definitieve tool is opgenomen in paragraaf 7.3. In dit hoofdstuk worden nog een aantal extra aanbevelingen gegeven voor het optimaal functioneren van de nieuwe tool.

7.1 Feedback concept tool

Focusgroep

Positief aan tool 2 is dat deze missiegericht is.^{247 248} Dit maakt de tool wel duurder.²⁴⁹ Tool 1 is gemaakt in A6 formaat, het is handig dat deze tool is aangepast aan de gangbare maten van Instructie Kaarten, zo past de tool in de linkerbovenzak.²⁵⁰ Hoe lichter en compacter de tool, hoe beter.²⁵¹ De tool is handzaam overzichtelijk en duidelijk en de do's en don'ts zijn praktisch.^{252 253} De do's and don'ts moeten wel in volgorde van belangrijkheid worden gezet.²⁵⁴ Het is goed dat er ook aandacht wordt besteed aan natural heritage, dit wordt vaak vergeten.²⁵⁵

Tool 1 is in vergelijking met tool 2 wat saai qua vormgeving.²⁵⁶ Over de afbeeldingen op deze tool is veel discussie tijdens de focusgroep. De huidige afbeeldingen zijn teveelgericht op het Midden-Oosten, volgens Paul van der Kamp. Het zou beter zijn als herkenbare beelden worden gebruikt, bijvoorbeeld de Mona Lisa, zodat men weet wat erfgoed is.²⁵⁷ Volgens Johan Kruithof, ligt dit voor de hand, de foto's zijn ter illustratie van het boekje en de afbeeldingen zijn nu van dingen die bij ons al bekend zijn.²⁵⁸

²⁴⁷ S. Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁴⁸ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁴⁹ S. Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁵⁰ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁵¹ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁵² Ibidem.

²⁵³ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁵⁴ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁵⁵ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei

²⁵⁶ S. Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁵⁷ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei

²⁵⁸ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

Tool 1 is een algemene tool. Alle categorieën van erfgoed moeten worden getoond, dan is er gelijk een overzicht van welke categorieën er zijn. In Tool 2 staat ook een aantal afbeeldingen onder de do's and don'ts. Het is nu onduidelijk waar de afbeeldingen precies bij horen.²⁵⁹ Het gebruik van afbeeldingen om de do's and don'ts te illustreren is wel goed, dat wordt sneller bekeken dan alleen tekst.²⁶⁰ De voorkant van het kladblok kan ook zo blijven, dan kan dit worden aangevuld met een IK waar alle categorieën uitgebreider in terug komen. Dan is er een IK die altijd kan worden bekeken, het kladblok kan dan worden meegenomen als de militair op patrouille gaat.

Inhoudelijk wordt er over het assessment formulier gediscussieerd. Het eerste punt dat hier opvalt is het adres. Het adres is soms moeilijk te achterhalen gezien de taalbarrière, makkelijker om in te vullen zijn de gps-coördinaten.²⁶¹ Als compromis kan in de tool bijvoorbeeld Address/Coordinates worden opgenomen.²⁶² Verder is het ook handig om de naam van de culturele site te vragen, zodat dit direct duidelijk is.²⁶³ Om de observator gemakkelijk terug te vinden kan ook gevraagd worden naar de unit.²⁶⁴ Het volgende punt is de eigenaar van de locatie. Dat is lastig te achterhalen en kan daarom beter uit de tool worden gehaald.^{265 266 267} Gerelateerde etnische of religieuze groepen aan het cultureel erfgoed is geen informatie die ter plaatse kan worden opgedaan. Dat is iets wat in de analyse na deze stap kan worden uitgezocht, aan de hand van de foto's en coördinaten.^{268 269} Het maken van foto's is een belangrijk onderdeel van de tool. Dit kan rood worden gemaakt om meer aandacht te trekken.²⁷⁰ Aan de culturele locatie is niet te zien wie verantwoordelijk is voor de schade. Dit is lastig te achterhalen. Als bekend is wie verantwoordelijk is voor de schade kan dit altijd in de notitie worden opgenomen.²⁷¹ Verder is het ook lastig om de datum van de schade in te vullen. Het moet worden voorkomen dat

²⁵⁹ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei

²⁶⁰ Ibidem.

²⁶¹ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁶² S. Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁶³ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei

²⁶⁴ S. Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁶⁵ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁶⁶ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei

²⁶⁷ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁶⁸ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁶⁹ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

²⁷⁰ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁷¹ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

soldaat teveel vakken open moet laten op het assessment, dat is demotiverend.²⁷² Het onderdeel over de significantie van culturele erfgoed is te ingewikkeld, die analyse komt later pas in het proces.^{273 274} Steven Visser is het hier niet mee eens, militairen kunnen ook een patrouille rapport invullen dus dit kunnen ze ook invullen.²⁷⁵ Volgens Johan Kruithof kan een soldaat de significantie niet beoordelen.²⁷⁶ Het is al heel wat als zij kunnen herkennen dat een site waarde heeft.²⁷⁷ Er kan niet van soldaten worden verwacht dat zij culturele goederen herkennen, maar het is wel mogelijk ze te trainen om er begrip voor te hebben.^{278 279}

Verder is het niet duidelijk wanneer er wat van de soldaat verwacht wordt, wanneer moet het assessment formulier worden ingevuld?²⁸⁰ Het zou handig zijn wanneer de 5W en 1H vraag zouden worden opgenomen in de tool, zodat dit duidelijker is.

In de tools zijn een aantal afkortingen gebruikt die vragen oproepen. CP als afkorting van cultural property wordt als verwarrend ervaren, omdat dit in de militaire context ook Checkpoint of Commanders post kan betekenen. Het advies is om te kijken of dit de meest gangbare afkorting/term is en hierop aan te sluiten.²⁸¹ Ook OIC officer in command wordt als onduidelijk ervaren.

Email panel

De reacties van het panel op de tools zijn zeer positief. Vooral tool 2 van Tyvek valt in de smaak, omdat deze gemaakt is van duurzaam materiaal.²⁸² De tool van Tyvek hoeft niet te worden gevouwen en kan gewoon in een jaszak worden gestopt, zonder de tool te beschadigen.²⁸³ Het is wel goed dat de tool kan worden gevouwen in brochure vorm, mensen lijken tevreden met dat format.²⁸⁴ Verder is de tool zo waterbestendig.²⁸⁵ Ook positief aan de Tyvek tool is dat het kan worden aangepast aan elke missie

²⁷² Ibidem

²⁷³ Ibidem

²⁷⁴ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei 2016.

²⁷⁵ S.Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei 2016.

²⁷⁶ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei 2016.

²⁷⁷ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁷⁸ J. Kruithof, Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei 2016.

²⁷⁹ M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

²⁸⁰ S.Visser, plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei 2016.

²⁸¹ P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei

²⁸² L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

²⁸³ A. Kaiser, Cursus coördinator beheer culturele goederen Donau-Universität Krems, e-mail naar auteur 2 mei 2016.

²⁸⁴ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

²⁸⁵ T. Purbrick, Chairman Military Cultural Property Protection Working Group, director of communications army reserves, e-mail bericht naar auteur, 6 mei 2016.

en regio.^{286 287}De kaart kan dan ook worden aangepast aan elke schaal, nationaal, regionaal of zelfs een dorp of stad.²⁸⁸ De kaart aan de ene kant en de uitgebreide informatie aan de andere kant is ook positief.²⁸⁹ Tool 1 kan ook worden aangevuld met een kaart op de voorkant.²⁹⁰ Tyvek is een goedkoop materiaal en de tool zal goedkoop zijn om te produceren.²⁹¹ De do's en don'ts zijn nuttig, zeker in combinatie met de afbeeldingen.^{292 293} Een visuele representatie werkt altijd goed.²⁹⁴ De tools bevatten de basis informatie die de soldaten nodig hebben voor bewustzijn van de noodzaak voor de bescherming van culturele goederen.^{295 296} Een beschrijving van wat culturele goederen zijn kan helpen om duidelijk te maken wat gerespecteerd moet worden.²⁹⁷ Ook de redenen voor de bescherming van culturele goederen zijn nuttig.²⁹⁸ Het assessment formulier is kort, maar bevat zeker voldoende informatie. Militairen werken graag met een duidelijke structuur en deze is in de tools goed terug te vinden.²⁹⁹

Het onderdeel 'source of information' neemt een te groot deel van het assessment formulier in, de vraag is of dat nodig is. Het is niet realistisch om aan soldaten in het veld te vragen om onderzoek te doen op dat niveau. Ze kunnen het erfgoed wel googelen op hun telefoon. Wanneer een soldaat een rapport maakt is hij of zij waarschijnlijk gehaast en zal daarom op intuïtie afgaan en achtergrondkennis voor de mogelijke waarde van de culturele goederen. Als ze een site rapporteren zullen anderen hopelijk later meer evaluatie doen. Er kan beter worden gevraagd naar maar 1 bron voor deze informatie.³⁰⁰ In het rapporteren van de significantie gaat teveeltijd zitten, het gaat te diep op de stof in. De officer in command zal dit verder moeten laten uitzoeken.³⁰¹ Er zal ook geen situatie zijn waar soldaten beschikking hebben over aanvullende documentatie om toe te voegen aan het rapport.³⁰² Het gebruik van afkortingen in de tool kan verwarrend zijn, elke afkorting zal een synoniem hebben in het militair gebruik.³⁰³

Wat praktische tips worden gegeven voor de inhoud van de tools. HESO moet HESCO zijn.³⁰⁴ "stop digging..." moet worden verplaatst van de Don't naar de Do lijst, of de zin moet worden veranderd.³⁰⁵ Op het model moet het duidelijk zijn dat de data/culturele goederen niet alleen gelimiteerd zijn tot UNESCO sites. "cultural property can be a force multiplier" kan het best worden vervangen door

²⁸⁶ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

²⁸⁷ B. Roberts, Cultural Resource Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 9 mei 2016.

²⁸⁸ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

²⁸⁹ Ibidem

²⁹⁰ Ibidem

²⁹¹ Ibidem

²⁹² B. Roberts, Cultural Resource Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 9 mei 2016.

²⁹³ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

²⁹⁴ T. Purbrick, Chairman Military Cultural Property Protection Working Group, director of communications army reserves, e-mail bericht naar auteur, 6 mei 2016.

²⁹⁵ A. Kaiser, Cursus coördinator beheer culturele goederen Donau-Universität Krems, e-mail naar auteur 2 mei 2016.

²⁹⁶ T. Purbrick, Chairman Military Cultural Property Protection Working Group, director of communications army reserves, e-mail bericht naar auteur, 6 mei 2016.

²⁹⁷ Ibidem

²⁹⁸ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

²⁹⁹ N. Grootjans, Bootsman Zr. Ms. Johan de Witt Koninklijke Marine, telefonisch geïnterviewd door K.Witkam op 5 mei 2016.

³⁰⁰ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

³⁰¹ N. Grootjans, Bootsman Zr. Ms. Johan de Witt Koninklijke Marine, telefonisch geïnterviewd door K.Witkam op 5 mei 2016.

³⁰² L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

³⁰³ B. Roberts, Cultural Resource Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 9 mei 2016.

³⁰⁴ Ibidem

³⁰⁵ Ibidem

"Identification of and showing respect for cultural property can be a force multiplier".³⁰⁶ Soldaten hebben vaak toegang tot internet, de ICOM- website kan bijvoorbeeld worden toegevoegd. Ook is het handig om een contactpunt in het hoofdkwartier op te nemen, zodat men advies kan inwinnen. Een andere handige link die kan worden opgenomen is de object ID-checklist, mocht een soldaat een gestolen item tegen komen.³⁰⁷ Ieder leger heeft een ander rapporteer format, rapporteer nummersysteem enz. deze zullen ze willen toevoegen aan het rapport.³⁰⁸

Met de Tyvek tool is er één laatste probleem, hoe moet het assessment formulier worden ingevuld? Tyvek kan niet worden afgescheurd, er zullen dus meerdere tools per persoon moeten worden uitgedeeld.³⁰⁹ De informatie uit het assessment formulier kan ook worden overgenomen in het rapport dat de soldaten toch al aan het maken waren.³¹⁰ Een combinatie van de twee tools is teveel voor de soldaten om mee te nemen.³¹¹

³⁰⁶ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

³⁰⁷ T. Purbrick, Chairman Military Cultural Property Protection Working Group, director of communications army reserves, e-mail bericht naar auteur, 6 mei 2016.

³⁰⁸ Ibidem

³⁰⁹ L.W. Rush, Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 3 mei 2016.

³¹⁰ A. Kaiser, Cursus coördinator beheer culturele goederen Donau-Universität Krems, e-mail naar auteur 2 mei 2016.

³¹¹ Ibidem

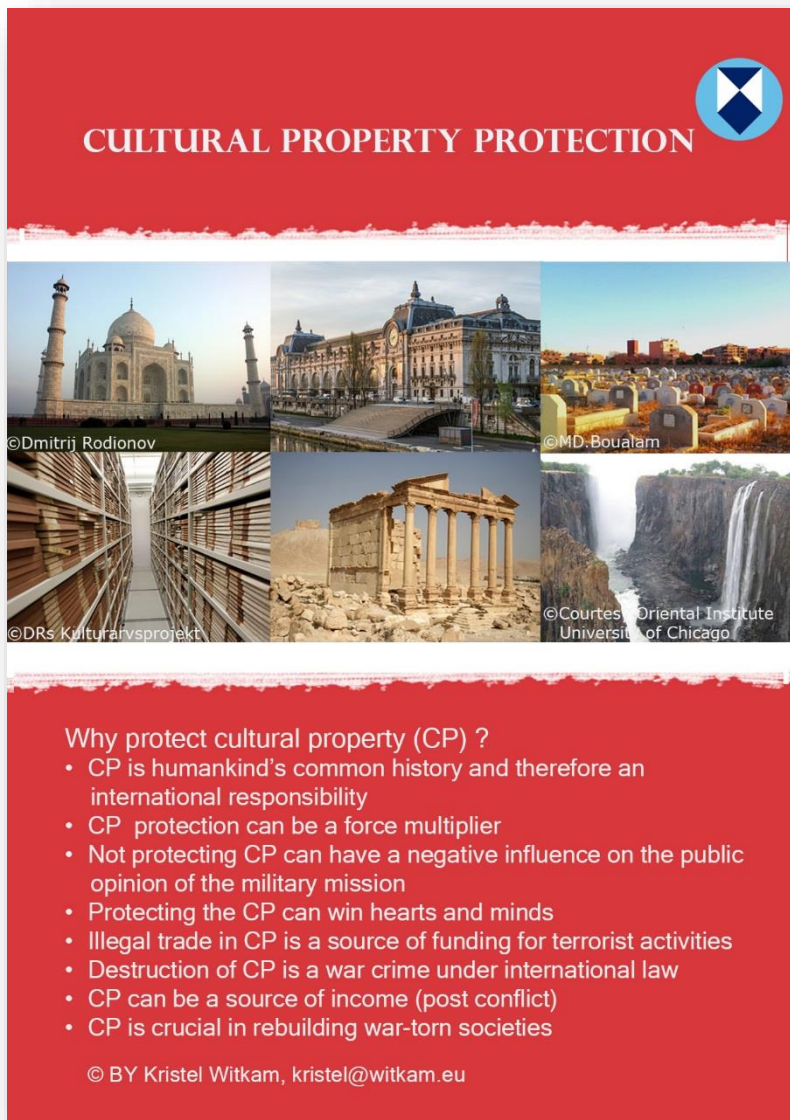
7.2 Definitieve tool

Deze definitieve tool is gericht op de behoeften van de doelgroep militairen. De tool is vooral gericht op het voorkomen van schade door militairen zelf, wat de tool bruikbaar maakt. De tool is overzichtelijk en bestaat uit een combinatie van het verstrekken van belangrijke informatie in verschillende vormen en de mogelijkheid voor het verzamelen en rapporteren van belangrijke gegevens. Daarbij is een kaart van het gebied gevoegd. Deze combinatie is positief (en uniek), omdat het verstrekken van informatie ervoor zorgt dat de militair gestimuleerd wordt in het gebruik van de tool en het verzamelen en doorgeven van informatie die belangrijk is. Bewustzijn wordt gecreëerd bij de militairen over het nut van het beschermen van culturele goederen en de militair wordt ondersteund in het maken van observaties en de militair informatie kan doorgeven voor eventuele vervolgacties.

De tool is gemaakt in samenwerking met CCoE en beoordeeld door experts en militairen. Dit creëert draagvlak voor de nieuwe tool en voorkomt dat de 'credibility' van de maker (een student) niet het succes van de tool verhindert. Ook uniek aan deze tool is dat het een missiegerichte tool is die toch kan worden aangepast aan verschillende missies. In samenwerking met UNESCO en ICOM kunnen de world heritage list en redlist worden samengevoegd per missie in deze nieuwe tool. Het is op deze manier gemakkelijk om de tool specifiek en doelgericht te maken. De tool is gemaakt van een water en vuilafstotend, licht en goedkoop materiaal Tyvek. De tool hoeft niet worden opgevouwen en zal niet snel verslijten. Het materiaal is licht en kan gemakkelijk overal mee naartoe worden genomen. Helaas zal de lage prioriteit bij bevelhebbers voor de bescherming van culturele goederen en het gebruik van een tool blijven bestaan. Deze tool is niet het juiste middel om dit te kunnen verbeteren.

Tool 1 Notitieblok

De eerste twee afbeeldingen zijn optioneel. Deze dienen als de voorkant van het kladblok, gedrukt op een stevig karton, dubbelzijdig. De cultural site assessment formulieren hebben een voor en achterkant, ze worden dubbelzijdig geprint. De formulieren worden aangeboden in de vorm van een notitieblok. Elk assessment formulier heeft aan de bovenkant een post-it plak strip zodat elk formulier gemakkelijk in bijvoorbeeld een patrouille rapport kan worden geplakt.

Figuur 22 tool 1 notitieblok voorkant

Do

- Report CP to the OIC
- Note coordinates of CP
- Take pictures !
- Notify OIC when receiving reports or seeing signs of looting
- Respect CP regardless of the state it is in
- Pay attention to clues indicating CP (fences, signs, commemorative plaques, emblems, oddly shaped hills surrounded by flat ground)
- Assist IO's, NGO's and local authorities/experts by providing safe access to CP
- If artefacts are damaged by water leave them wet and do not touch
- Stop digging if you find buried walls, broken pottery or other artefacts

© Reuters

Don't

- Use CP as cover
- Fill sand bags and HESO's close to CP
- Use heavy equipment near CP
- Hover over, land on, drive over or park in CP
- Pick up, disturb or take objects in CP sites
- Deface a CP site, making drawings, graffiti, leaving trash
- Buy artifacts
- Use CP within the scope of military operation
- Place military targets or combatants close to CP
- Assume you are an expert on CP nor attempt to perform restoration activities

Al Mounes AFP Getty Images

Figuur 23 tool 1 notatieblok achterkant

Cultural Site Assessment		Date: / /
Name observer:		Coordinates:
Unit:		
Name CP site :		Accessible: yes/no
Related ethnical/religious group:		
Owner:		private/ public
Type of property		
Museum		Historical building
Library/archives		Natural heritage
Archaeological site		Cemetery/burial ground
Sacred building		Other:
Present function of building		
Not used		Used for military function
Used for normal function		Used for other functions
Cultural objects		
Site contains cultural/historical/artistic objects: yes/no		
Were objects evacuated: yes/no		
Where are they stored:		
Significance 1 = very high (international) 5 = very low		
According to local population/internet/world heritage list		
1 2 3 4 5		
Source of information:		
Protective measures taken (fences, distinctive emblem, etc)		

Figuur 24 tool 1 notitieblok cultural site assessment

Damage **Take pictures!**

Responsible for damage (if known): _____

Estimated date of damage: / /

Risk further damage: high/low

Damage Category: 1 2 3 4 5

(1 no damage, 5 cannot be repaired)

2

- Broken windows, door locks and hinges, roof tiles
- Cut-off from electricity, water
- Can be repaired

3

- Up to 30% roof damage
- Light shelling or bullet impact on walls
- Partial fire damage
- Can be repaired

4

- Over 30% roof damage
- Severe fire damage
- Need for replacement of floors
- Doors and windows destroyed
- All piping, wiring destroyed
- Can be repaired

5

- Destroyed
- Needs reconstruction
- Cannot be repaired

Cause of damage	
Artillery	Natural disaster
Water	Vandalism
Fire	Looting
Explosion	Lack of maintenance/neglect
Other:	
Source of information	
Direct observation	Eye witnesses
Local authorities	Documentation
Local people	News Media
Contact information:	
Note	

Figuur 25 tool 1 notitieblok damage

Tool 2 Tyvek

Deze tool zal worden geprint op tyvek, een waterdicht materiaal dat niet scheurt. Het is niet nodig om de tool op te vouwen, de tool blijft leesbaar. Deze tool is missie specifiek, in dit geval voor Syrië. De UNESCO world heritage sites zijn opgenomen en een aantal objecten uit de ICOM Emergency Redlist.

DO'S AND DON'TS

Do

- Report CP to the OIC
- Note coordinates of CP
- Take pictures!
- Notify OIC when receiving reports or seeing signs of looting
- Respect CP regardless of the state it is in
- Pay attention to clues indicating CP (fences, signs, commemorative plaques, emblems, oddly shaped hills surrounded by flat ground)
- Assist IO's, NGO's, and local authorities/experts by providing safe access to CP
- If artefacts are damaged by water leave them wet and do not touch
- Stop digging if you find buried wells, broken pottery or other artefacts

Don't

- Use CP as cover
- Fill sand bags and HESCO's close to CP
- Use heavy equipment near CP
- Hover over, land on, drive over or park in CP
- Pick up, disturb or take objects in CP sites
- Deface a CP site, making drawings, graffiti, leaving trash
- Buy artefacts
- Use CP within the scope of military operation
- Place military targets or combatants close to CP
- Assume you are an expert on CP nor attempt to perform restoration activities

©Reuters

©DNPC

CULTURAL PROPERTY PROTECTION

AFP/Getty Images

Why protect cultural property (CP)

- CP is humankind's common history and therefore an international responsibility
- Identification and showing respect for CP can be a force multiplier
- Not protecting CP can have a negative influence on the public opinion of the military mission
- Protecting the CP can win hearts and minds
- Illegal trade in CP is a source of funding for terrorist activities
- Destruction of CP is a war crime under international law
- CP can be a source of income (post conflict)
- CP is crucial in rebuilding war torn societies

This tool assists any soldier concerned with or placed in a situation where he is responsible for damaged or endangered CP within areas under military control. The objective of the tool is to assist soldiers in fulfilling their duties under the Hague Convention 1954 by helping them identify CP in-theater and in reporting CP. This tool is intended to guide soldiers' decisions and actions until heritage professionals can be summoned.

The tool should be used to report cultural property in the field, by filling out the attached form and submitting it to the OIC.

© BY Kristel Witkam, kristel@witkam.eu

CULTURAL SITE ASSESSMENT

Cultural Site Assessment		Date: / /
Name observer: / /		Coordinates: / /
Unit: / /		Accessible: yes/no
Related ethical/religious group: / /		private/public
TYPE OF PROPERTY		
Museum	Historical building	
Library/archives	Natural heritage	
Archaeological site	Cemetery/burial ground	
Sacred building	Other:	
Present function of building		
Not used	Used for military function	
Used for normal function	Used for other functions	
Cultural objects		
Site contains cultural/historical/artistic objects: yes/no		
Were objects evacuated: yes/no		
Where are they stored: / /		
Significance 1 = very high (international) 5 = very low		
According to local population/internet/world heritage list		
1 2 3 4 5		
Source of information: / /		
Protective measures taken (fences, distinctive emblem, etc)		
Damage		
Responsible for damage (if known): / /	Take pictures!	
Estimated date of damage: / /	high/low	
Risk further damage: / /	1 2 3 4 5	
Image Category: / /	(1 no damage, 2 cannot be repaired)	
		
<ul style="list-style-type: none"> 1. No damage 2. Can be repaired 3. Can be repaired with minor work 4. Can be repaired with major work 5. Cannot be repaired 		
Cause of damage		
Artillery	Natural disaster	
Water	Vandalism	
Fire	Looting	
Explosion	Lack of maintenance/neglect	
Other: / /		
Source of information		
Direct observation	Eye witnesses	
Local authorities	Documentation	
Local people	News Media	
Contact information: / /		
Note: / /		

Figuur 26 tool 2 Tyvek

EMERGENCY
Don't buy artefacts

RED LIST
Don't buy artefacts

SYRIA

What is Cultural Property (CP)?

- Movable CP: artifacts, manuscripts, jewellery, statues, clothing, musical instruments etc.
- Buildings containing CP
- Places of worship
- Cemeteries
- Libraries/archives
- Archeological sites
- Monuments (architecture)

Important cultural sites
Report and minimize damage!

- ◆ Ancient City of Aleppo
- ◆ Ancient City of Bosra
- ◆ Ancient City of Damascus
- ◆ Ancient Villages of Northern Syria
- ◆ Crac des Chevalliers and Qal'at Salah El-Din
- ◆ Site of Palmyra

© unesco <http://whc.unesco.org/en/list>

Figuur 27 tool 2 Tyvek

Tool 3 App

Het is aan te raden de tools te incorporeren in een mission app. Het voordeel hiervan is dat de informatie direct kan worden gedeeld. Het is een snelle manier om gelijk informatie te verwerken.³¹² Voorbeelden van recente schade in de omgeving kunnen worden gedeeld via de app. De locatie en het tijdstip kan automatisch worden ingevuld en verschillende soorten van informatie kunnen worden toegevoegd, zoals foto's, video's enz.³¹³ In de app kan ook de kaart van het missiegebied worden ingevoegd met de locaties van culturele sites.³¹⁴ Deze kaart kan ook worden bijgewerkt mochten er nieuwe sites ontdekt zijn. De app moet zo snel en laagdrempelig mogelijk zijn. Voor de app gelden dezelfde eisen als voor een andere tool, in voorgaande hoofdstukken besproken.

Voorwaarde voor het maken van een dergelijke app is dat de informatie veilig kan worden gedeeld zonder gevaar voor het lekken van informatie. Een nadeel van een app kan zijn dat de apparatuur hiervoor moet worden opgeladen. Vaak zijn er in grote basiskampen wel oplaad mogelijkheden, maar omdat dit niet altijd het geval is moet een app worden gebruikt in combinatie met een tastbare variant van de tool.

Het produceren van een app kan het best worden gedaan door een gespecialiseerd bedrijf. Dit verhoogt de kwaliteit van de app en zorgt dat deze effectief en efficiënt werkt.³¹⁵

Op het moment is CCoE bezig met het ontwikkelen van een mission app voor CIMIC-officieren en is geïnteresseerd in het incorporeren van een cultureel erfgoed onderdeel in deze app.

³¹² M. Stappers, specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

³¹³ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

³¹⁴ N. Wilkie, president US Committee of the Blue Shield, e-mail naar de auteur, 7 januari 2016

³¹⁵ J.H. de Kam, online consultant RAAK, telefonisch geïnterviewd door K. Witkam op vrijdag 29 april 2016.

Programma van eisen “Cultural property in Conflict, mission app”

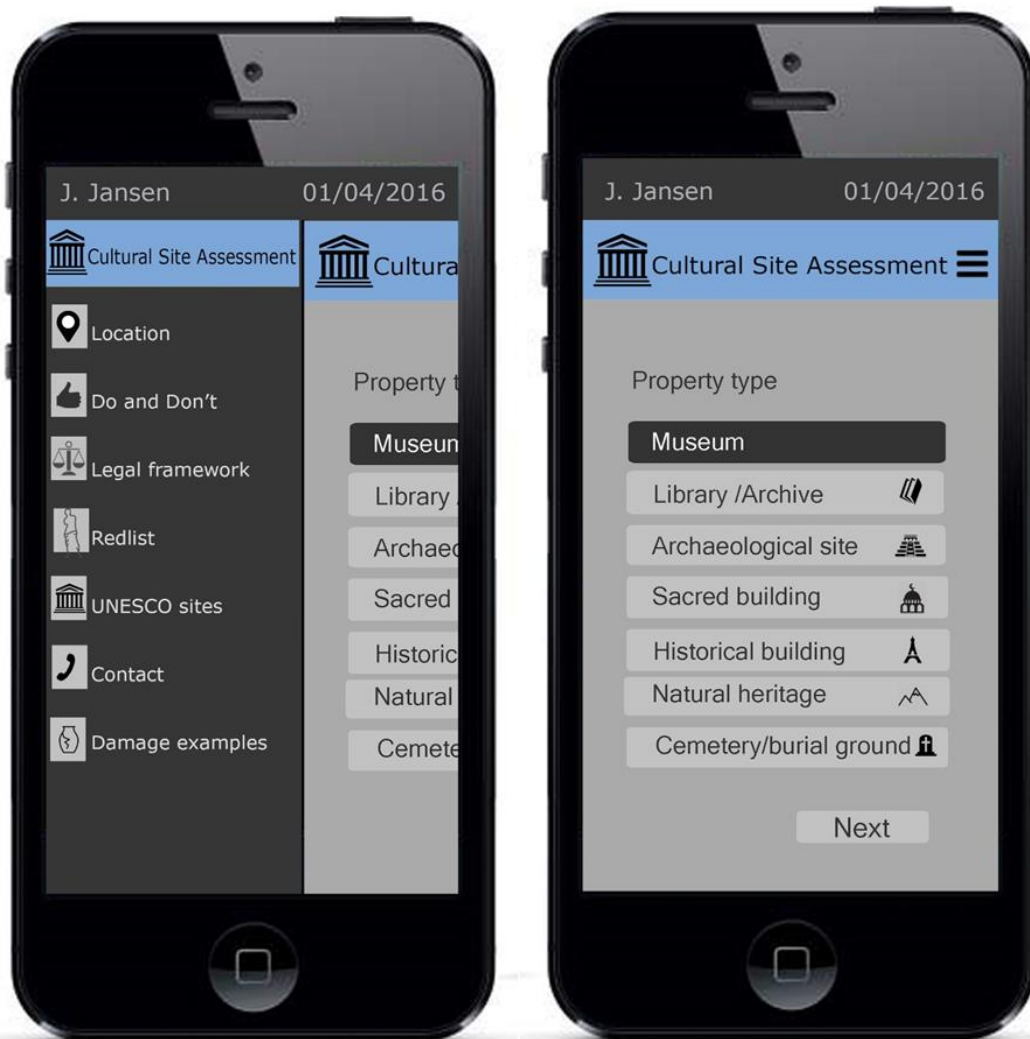
- Native app
Een native app is op zichzelf staand en wordt ontworpen voor een specifiek besturingssysteem bijvoorbeeld Android, IOS of Windows. Voordelen hiervan zijn dat er maximaal gebruik kan worden gemaakt van alle beschikbare functionaliteiten van het device (telefoon of tablet), er zijn integratiemogelijkheden met andere apps, er is geen permanente internetverbinding nodig voor het gebruik van de app en de app heeft een hogere snelheid en een betere gebruikerservaring dan niet Native apps.³¹⁶
- Offline gebruik
Vaak is er alleen op het basiskamp toegang tot internet. Het is erg belangrijk dat de app ook zonder internet toegang werkt.
- De app mag niet publiekelijk beschikbaar zijn
Om veiligheidsredenen is het beter als de app niet publiekelijk beschikbaar is. Een download link kan naar alle betrokken militairen worden gestuurd, zodat zij de app wel kunnen downloaden.
- De app moet beschikbaar zijn voor Android- en IOS-besturingssystemen
En dus voldoen aan de eisen die zij stellen. Elke militair moet gebruik kunnen maken van de app.
- Informatie moet veilig kunnen worden gedeeld met collega's
Om te voorkomen dat andere partijen in het bezit komen van gevoelige informatie.
- Het moet mogelijk zijn om in te loggen
Dit maakt het mogelijk dat een aantal gegevens direct kunnen worden ingevuld en zorgt ervoor dat duidelijk is wie de informatie heeft ingevoerd.
- Functionaliteiten van het device
Er moet gebruik kunnen worden gemaakt van de camera, dictafoon en de gps-coördinaten.
- De app moet beschikken over een database
In deze database kunnen bijvoorbeeld de ingevulde assessmentformulieren worden bewaard.
- Integratiemogelijkheden met de ICOM redlist³¹⁷ en UNESCO Werelderfgoed sites³¹⁸
Deze moeten kunnen worden opgenomen in de app of in een directe link
- Actuele satelliet informatie moet kunnen worden geïntegreerd
Actuele satelliet informatie is noodzakelijk om culturele sites te lokaliseren, markeren en te herkennen. Eventuele schade kan ook worden gedetecteerd aan de satellietbeelden.

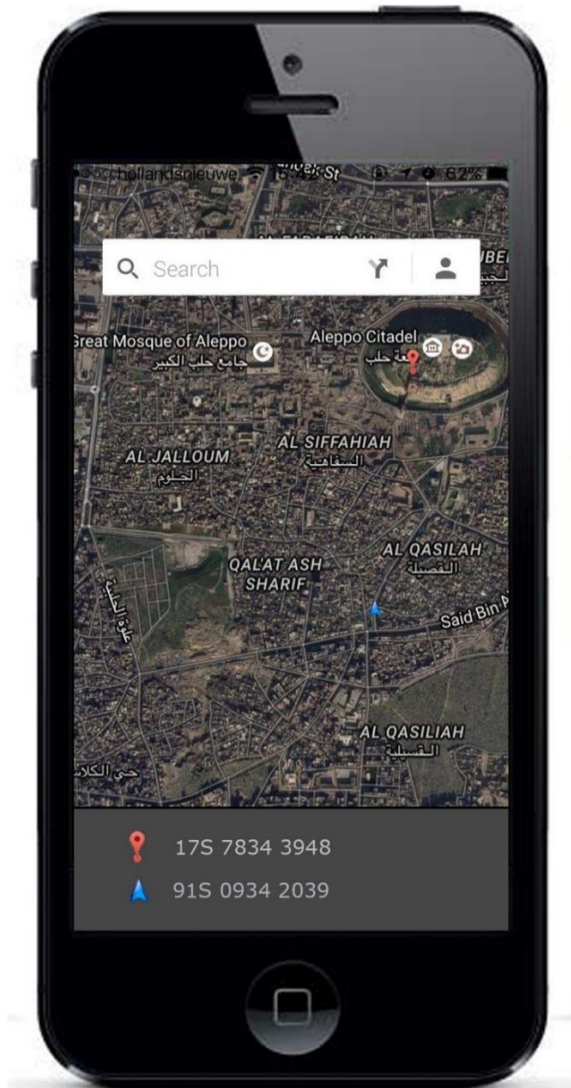
³¹⁶ Idee101 B.V. “Je wilt een app laten maken?” (Versie februari 2015) <https://www.idee101.nl/je-wilt-een-app-laten-maken/>, geraadpleegd 2 juni 2016.

³¹⁷ ICOM, “Red List Database”, (versie 2015) <http://icom.museum/resources/red-lists-database/>, geraadpleegd 15 november 2015.

³¹⁸ UNESCO, “World heritage list”, (versie 2015), <http://whc.unesco.org/en/list/>, geraadpleegd 15 november 2015.

De onderstaande drie schetsen van de app, deze zijn alleen ter illustratie om een idee te geven van de vorm die de app kán hebben. In het bovenste vlak staan standaard de naam van de militair en de datum ingevuld. De eerste afbeelding geeft het hoofdmenu weer. De tweede afbeelding is een voorbeeld van een stap in het assessment van een culturele site. Afbeelding drie is een afbeelding van satelliet informatie in de app. De uiteindelijke app zal worden ontworpen en geprogrammeerd door professionals om deze zo gemakkelijk en bruikbaar mogelijk te maken.

7.3 Verdere aanbevelingen

Om een verbeterde tool optimaal te kunnen laten functioneren zijn een aantal extra maatregelen mogelijk. De nieuwe tool kan bijvoorbeeld worden uitgedeeld tijdens trainingen en daar mondeling worden toegelicht. De tool kan in de opleiding worden gebruikt, zodat elke militair met eenzelfde tool is opgeleid.³¹⁹ In de tool kan dan worden verwezen naar de trainingen.³²⁰ De militairen moeten zich bewust zijn van hun verplichtingen en dit moet al duidelijk worden gemaakt in de training.³²¹

Een database kan worden opgezet met de verzamelde informatie uit het assessment onderdeel van de tool. Dat levert weer veel informatie op en dit kan dienen als verantwoording. Het maken en onderhouden van een database kost veel tijd en die tijd is niet altijd beschikbaar. Het nut van het gebruik van een database hangt af van het doel van de tool. Is het een hulpje bij het nemen van een handelingsbeslissing, dan is de informatie niet meer interessant, maar als verantwoording wel.³²² Het aanleggen van een database heeft een aantal voordelen, namelijk dat alles uniform is vastgelegd, waardoor het mogelijk wordt om te de informatie te vergelijken. Een database kan ook online worden ontsloten, waardoor meer mensen van de gegevens gebruik kunnen maken. Er kunnen meer soorten van informatie worden gekoppeld in een database, zoals tekst, geografische locaties, beeldmateriaal, geluidsfragmenten etc.³²³ Verder kan ook de status van sites worden bijgehouden. Voor het samenstellen van een Redlist kan het ook handig zijn om een database te hebben.³²⁴ Aan de andere kant is het over het algemeen omslachtig om een database te maken, daarvoor is echte database kennis nodig. Het kan ook duur zijn om de database te maken en te onderhouden. De gebruikswaarde van een database is voor een bepaalde periode groter dan voor een andere periode. De vraag is of dit dan wel genoeg rendement oplevert.³²⁵ Een database die nu gemaakt wordt zal snel overbodig worden, omdat er op dit moment veel ontwikkelingen gaande zijn in dit vakgebied.³²⁶ Bovendien is veel informatie al beschikbaar in andere databases. Het dupliceren van informatie is niet nodig, maar er is op dit moment niet één generiek systeem om data op te slaan.³²⁷

³¹⁹ R. Gooren, Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

³²⁰ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

³²¹ N. Wilkie, president US Committee of the Blue Shield, e-mail naar de auteur, 7 januari 2016

³²² A. Dellebeke, Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris-Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

³²³ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liaison officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

³²⁴ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

³²⁵ E. Kleijn, Directie secretaris RCE en Senior liaison officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

³²⁶ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

³²⁷ Y. Folliant, Stafofficier Operationeel Recht bij de Koninklijke Marechaussee telefonisch geïnterviewd door K. Witkam op 26 januari 2016.

8. Conclusie

De bescherming van culturele goederen is belangrijk voor de stabiliteit van een land. Militairen kunnen hier een belangrijke rol in spelen en het kan de missie positief beïnvloeden. In landen waar het Haags Verdrag is geratificeerd hebben militairen de plicht te voldoen aan de verantwoordelijkheden die zij hebben onder dit verdrag.

Dit kwalitatieve onderzoek richt zich op het ondersteunen van militairen bij de invulling van die verantwoordelijkheden onder het Haags Verdrag. De nadruk wordt gelegd op het ontzien van culturele goederen door de militairen. Verschillende tools zijn beschikbaar en deze zijn in dit onderzoek verzameld en geëvalueerd. 20 tools zijn met behulp van deskresearch en experts verzameld. 10 tools zijn voorgelegd aan experts op het gebied van bescherming van culturele goederen. Dit leverde een lijst met voor en nadelen op, de resultaten zijn geanalyseerd en naar aanleiding hiervan zijn eisen voor een nieuwe verbeterde tool opgesteld. Met behulp van de eisen is een nieuwe tool ontwikkeld en deze is geëvalueerd door militairen en experts. De definitieve tool is missiegericht en gemaakt van het water en vuil afstotende, lichte en goedkope materiaal Tyvek. De tool kan worden aangepast op elke missie. De nieuwe tool bestaat uit:

- Redenen waarom culturele goederen moeten worden beschermd;
- Een korte uitleg over het gebruik en het doel van de tool;
- Do's en don'ts;
- Een assessmentformulier;
- Een kaart met de UNESCO World Heritage sites;
- Een lijst met objecten uit de ICOM Redlist;
- Een korte opsomming van wat culturele goederen kunnen zijn.

Uniek aan deze tool is ook dat het een overzichtelijke en beknopte combinatie is van informatieverstrekking en informatieverzameling. De tool bevordert het bewustzijn voor de bescherming van culturele goederen en er is een mogelijkheid voor militairen om observaties te rapporteren. De tool is gemaakt in samenwerking met militairen.

Kortom dit onderzoek draagt bij aan de bescherming van culturele goederen in conflictgebieden. Culturele goederen zijn van iedereen en het is de taak van iedereen om deze te beschermen en te behouden voor toekomstige generaties.³²⁸

³²⁸ Government of the Netherlands, Netherlands National Commission for UNESCO, *Cultural Property Protection, Playing Cards*. (2009).

9. Reflectie

Het meest uitdagende aspect van dit onderzoek was het timemanagement en de afbakening van het onderwerp. Dit geeft wel het belang van het vooronderzoek weer, hierin is de hoofdvraag ontworpen. Voor een vervolgonderzoek zal een meer realistische planning nodig zijn met voldoende tijd voor het transcriberen en analyseren van de interviews.

Er is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek, om zoveel mogelijk informatie te verzamelen. Tijdens de interviews was het van belang om zoveel mogelijk voor- en nadelen te verzamelen om eisen te kunnen vormen. Helaas is een groot nadeel van interviewen de invloed die de interviewer heeft op de respondent. Toch was het niet mogelijk om dit op een schriftelijke manier te doen, omdat er dan veel minder diverse informatie kan worden verzameld.

Gedurende het onderzoek zijn er steeds meer tools naar voren gekomen door te informeren bij experts tijdens interviews en email conversaties met verscheidende experts. Helaas konden deze tools niet meer bij alle interviews worden voorgelegd en konden ze dus ook niet in het onderzoek worden meegenomen. Zeker voor bijvoorbeeld de tool van MINUSMA was dat erg jammer, omdat dit een kwalitatief goede tool is. Voor het onderzoeksgebied van 'cultureel erfgoed' kan het toegevoegde waarde hebben om in vervolgonderzoek deze tools te evalueren/analyseren en te vergelijken met andere tools.

9.1 Aanbevelingen

Een eerste aanbeveling is om de nieuwe tool in praktijk te toetsen, omdat de nieuwe tool nog niet is getest in missiegebied. Dit zal tot aanpassingen moeten leiden in een verder stadium van onderzoek.

Een tweede aanbeveling is dat alle culturele goederen moeten worden opgenomen in de missie plattegrond en de 'no strike list', zodat de patrouilles deze locaties ook kunnen checken en de status kan worden bijgehouden.^{329 330} Niet alleen locaties die belangrijk zijn voor het werelderfgoed moeten worden opgenomen in plattegronden, maar ook locaties die belangrijk zijn voor de lokale bevolking.³³¹

De derde aanbeveling is om verder onderzoek te richten op het stimuleren van de hogere rangen in actieve bescherming van culturele goederen. Dit onderzoek beperkt zich tot de militaire taak en specifiek de uitvoerende machten, de soldaten landmacht, CIMIC-officieren en CMI-reserveofficieren in conflictgebieden. Het onderzoek besteedt geen aandacht aan de verantwoordelijkheden van bevelhebbers of andere hogere rangen. Meer bewustzijn voor de noodzaak van bescherming van culturele goederen bij de hogere rangen zal ook het effect van de nieuwe tool voor de lagere rangen verbeteren. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat er top-down op wordt aangestuurd dat bescherming van cultureel erfgoed belangrijk is.

Een vierde aanbeveling is om ook voor de cultural advisor een tool te ontwikkelen om bewustzijn te creëren op het vlak van culturele goederen. Zij richten zich vaak op de immateriële cultuur van een land, maar betrekken hier niet altijd materiële culturele goederen bij. De tool voor de cultural advisor

³²⁹ No Strike List is een lijst met sites die door alle betrokkenen bij een conflict moeten worden ontzien voor zover als mogelijk is.

³³⁰ P. Stone, UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

³³¹ S. van der Auwera, Post doctoraal onderzoeker, Universiteit Antwerpen, e-mail naar de auteur, 20 januari 2016

kan een uitgebreider assessment formulier bevatten, omdat zij meer voorkennis hebben over het onderwerp.³³²

De laatste aanbeveling voor vervolgonderzoek is aandacht voor pre- of postconflictsituaties. Dit onderzoek besteedt geen aandacht aan pre- of postconflictsituaties. De nieuwe tool kan weliswaar worden gebruikt voor trainingen voordat militairen worden uitgezonden, maar is gericht op gebruik in missiegebied. Deze pre- en postconflictsituaties vereisen een ander soort tool en onderzoek.

³³² P. van der Kamp, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei

Bronnenlijst

Alcala, R.T.P., "Babylon revisited: reestablishing a corps of specialists for the protection of cultural property in armed conflict", *Harvard National Security Journal* (2015), 210.

Auwera, S. van der., Postdoctoraal onderzoeker, Universiteit Antwerpen, e-mail naar de auteur, 20 januari 2016.

Auwera, S. van der., 'Bescherming van culturele goederen tijdens gewapende conflicten'. *Internationaal humanitair recht in de kijker* (2008), 97-114.

Auwera, S. van der., *Cultureel erfgoed onder vuur, naar een integrale beschermingsstrategie voor culturele goederen tijdens gewapende conflicten*. Apeldoorn: Garant, 2013.

Bundesheer, *Directive for the military protection of cultural property and the military safeguarding of cultural heritage*. Wenen, 2009.

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Directives-Austria-en_20111220.pdf.

Bussemaker, J. *Bescherming van erfgoed bij gewapend conflict: terugkoppeling Algemene Conferentie UNESCO*. Den Haag, november 2015. file:///C:/Users/Kristel/Downloads/kamerbrief-over-erfgoed-en-conflict-en-unesco-algemene-conferentie.pdf.

COCOM Cultural Heritage Action Group, "52 ways to learn, The heritage resource preservation playing cards" (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-playing-cards/>.

COCOM Cultural Heritage Action Group "The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property During Armed Conflict" (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/legal-primer/cultural-heritage-laws-and-treaties/the-1954-hague-convention/>.

CCoE, *Concept CPP factsheet*. Rijswijk, 2015.

CCoE, *CIMIC Field Handbook 2012 3rd edition*. Enschede, 2012. <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf>.

CCoE, "The protection of Cultural Heritage, Cultural Property Protection (CPP) Within NATO", (versie 2015) <http://www.cimic-coe.org/products/conceptual-design/cimic-innovation/advanced-cultural-competence-aac/the-protection-of-cultural-heritage/>.

Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*. Fort Collins, 2010.

<http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>.

Chaire de droit, *Direction de la formation continue, Cours pour Conseillers en Droit des Conflits Armés*. België, 2011. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Belgium-DCA-07-Biens_proteges.pdf.

Culture in development, "ICOM watchlist Syria", (versie 23 april 2012) http://www.cultureindevelopment.nl/index.php?id=130&sub_id=1543.

Cunliffe, E., Muhesent, N. and Lostal, M., "the destruction of cultural property in the syrian conflict: legal implications and obligations", *International journal of cultural property* 1 (2016),1-31.

Dellebeke, A., Adviseur Calamiteiten/Veiligheid Nationaal Archief en Secretaris-Generaal Blue Shield Nederland geïnterviewd door K. Witkam op 23 november 2015 te Den Haag.

Dries, L. obstretisch verpleegkundige Admiraal de Ruyter Ziekenhuis, geïnterviewd door K.Witkam op 8 maart 2016.

Ebner, G. ed., *Coping with culture 2014*. (Wenen, Juni 2015).

Fokker van Crayestein, E.C.A., *Concept Casualty Sheet for monitoring of cultural heritage*.

Folliant, Y. Stafofficier Operationeel Recht bij de Koninklijke Marechaussee telefonisch geïnterviewd door K.Witkam op 26 januari 2016.

Folliant, Y. *Cultural Property Protection makes sense: A way to improve your mission*. (2015) [http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2015/11/ CPP-Makes-Sense-final-version-29-10-15.pdf](http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2015/11/_CPP-Makes-Sense-final-version-29-10-15.pdf).

Gooren, R. Hoofd Sectie CAI en Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 24 november 2015 te Utrecht.

Government of the Netherlands, Netherlands National Commission for UNESCO, *Cultural Property Protection, Playing Cards*. (2009).

Grijzenhout, F. ed., *Erfgoed, de geschiedenis van een begrip*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007.

N. Grootjans, Bootsman Zr. Ms. Johan de Witt Koninklijke Marine, telefonisch geïnterviewd door K.Witkam op 5 mei 2016.

Henckaerts, J. and Doswald-Beck, L., ICRC, Customary International Humanitarian Law Volume I: Rules. New York, 2005. <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>.

Heritage for Peace and UK National Committee of the Blue Shield, "PRESS RELEASE - 'No-Strike' list of archaeological sites in Aleppo released", (versie 4 juli 2013) <http://www.heritageforpeace.org/wp-content/uploads/2014/03/PRESS-RELEASE-No-strike-list-of-archaeological-sites-in-Aleppo-released.pdf>.

Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. 2007.

Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. 2009. <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>.

Headquarters United States Central Command, *Environmental Quality CENTCOM Contingency environmental guidance*. Florida, 2009. http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/pdf/CENTCOM_ITTR_CCR_200-2-1.pdf.

Hladik, J. Chief Cultural Heritage Protection Treaties Section, Division for Cultural Expressions and Heritage UNESCO, e-mail naar de auteur, 22 februari 2016.

ICOM, "Red List Database", (versie 2015) <http://icom.museum/resources/red-lists-database/>.

ICRC, *Protocols additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949*. Geneve, 1977.
https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf .

ICRC, How is the Term "Armed Conflict" Defined in International Humanitarian Law? 2008.
<https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>.

International Criminal Court, *Rome Statute of the International Criminal Court*. Rome, 1998.
https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf.

Italian defence general staff, *Directive on the protection of cultural property in the event of armed conflict*. 2012. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/Italy-Directive_en.pdf.

Kaiser, A. Cursus coördinator beheer culturele goederen Donau-Universitat Krems, e-mail naar auteur, 2 mei 2016.

Kam, J.H. de, online consultant RAAK, telefonisch geïnterviewd door K. Witkam op vrijdag 29 april 2016.

Kamp, P. van der, Netwerkmanager van het netwerk social en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

Kila, J.D. and Zeidler, J.A. ed., *Cultural heritage in the Crosshairs, Protecting Cultural Property during Conflict*. Leiden: Brill, 2013.

Kleijn, E. Directie secretaris RCE en Senior liason officer (senior LSO) bij de directie nationale operaties en Kennis domein coördinator 1CMI commando geïnterviewd door K. Witkam op 11 januari 2016 te Amersfoort.

Koeveringe, W. van., Expert militaire trainingen CCoE, geïnterviewd door K. Witkam en E. Maes op 28 oktober 2015 te Den Haag.

Koninkrijk der Nederlanden, "Verdrag van Unidroit inzake gestolen of onrechtmatig uitgevoerde cultuurgooederen, met Bijlage; Rome, 24 juni 1995", *Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 46 (1997), 2-14. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/trb-1997-46.html>, geraadpleegd 14 mei 2016.

Koninkrijk der Nederlanden, "Welke conventies heeft Nederland geratificeerd?", <http://unesco.nl/vertegenwoordiging.org/nederland-en-unesco/welke-conventies-heeft-nederland-geratificeerd.html>.

Kruithof, J. Contractmanager bij Volkerrail en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K. Witkam op 10 mei 2016.

Leijen, R. van, specialist Veilig erfgoed bij de RCE geïnterviewd door Kristel Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

Lieber, F. *Instructions for the Government of the Armies of the United States in the Field, General Orders No. 100* (1863) <https://www.icrc.org/ihl/INTRO/110>.

Maes, E., Cultureel erfgoed specialist sectie Cultuurhistorische Achtergronden en Informatie (CAI) en Lector bij het Ministerie van Defensie geïnterviewd door Kristel Witkam op 16 juni 2015 te Utrecht.

Ministere de la defense, Arme de terre, centre de doctrine d'emploi des forces, *Handbook on the Protection of Cultural Heritage in the Event of Armed Conflict*. Parijs, 2015.
<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/EMP-EN-Edition2015.pdf>.

Pasikowska-schnass, M., *European Parliament, briefing March 2016 Protection of cultural heritage in armed conflicts*. 2016.
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579081/EPRS_BRI\(2016\)579081_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579081/EPRS_BRI(2016)579081_EN.pdf)

Purbrick, T. Chairman Military Cultural Property Protection Working Group, director of communications army reserves, e-mail bericht naar auteur, 6 mei 2016.
Raemakers, W. "60 jaar Haagse conventie, het blauwe schildje onder druk?", *archievenblad 2* (2015), 32-33.

Roberts, B. Cultural Resource Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 9 mei 2016.

Rush, L.W., *Cultural Property Protection as a Force, Multiplier in Stability Operations, World War II Monuments Officers Lessons Learned*. 2012.
http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20120430_art008.pdf.

Rush, L.W., Cultural Resources Manager U.S. Army, e-mail bericht naar auteur, 21 januari 2016.

Rush, L.W. "CPP Field Cards". (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-field-cards/>.

Schweizer Armee, *basic rules*. 2005.
http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Switzerland_basic_rules_en.pdf.

Stappers, M., specialist bouwfysica bij de RCE en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke Landmacht geïnterviewd door K. Witkam op 26 november 2015 te Amersfoort.

Stolk, D., Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER) bij het Prins Claus Fonds geïnterviewd door K. Witkam op 15 januari 2016 te Amsterdam.

Stone, P., UNESCO Chair in cultural property protection and peace en secretaris generaal van Blue Shield en chair UK national committee of the Blue Shield geïnterviewd door K. Witkam op 19 januari 2016 te Amsterdam.

Teijgelaar, R. *Concept Cultural Heritage Protection, a way to improve your mission*. Enschede, 2010.
www.cultureindevelopment.nl/file.php/156/.

UNESCO, *Basic Rules*. Parijs, 2001.

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/leaflet-eng-albanais-serbe_2001.pdf.

UNESCO, *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. Parijs, 1972. <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>.

UNESCO, *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954*. Den Haag, 1954.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf>.

UNESCO, “Cultureel erfgoed onder vuur: 60 jaar Verdrag van Den Haag” (versie mei 2014), <https://www.unesco.nl/artikel/cultureel-erfgoed-onder-vuur-60-jaar-verdrag-van-den-haag>.

UNESCO, *Inserts on the 1999 Second Protocol to the 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*.
<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/E-Insert-compilation.pdf>.

UNESCO, *Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1999*. Den Haag, 1999.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001306/130696eo.pdf>.

UNESCO, *protecting the cultural heritage of Mali, minusma personnel training*. 2013.

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/brochure_MINUSMA_EN_20131116.pdf.

UNESCO, *Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed conflict 1954*. Den Haag, 1954.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000824/082464mb.pdf#page=66>.

UNESCO, *UNESCO convention on the means of prohibiting and preventing the illicit import, export and transfer of ownership of cultural property*. Parijs, 1970.
<https://eca.state.gov/files/bureau/unesco01.pdf>.

UNESCO, “world heritage list”, (versie 2015), <http://whc.unesco.org/en/list/>.

Wegener, C. Cultural heritage preservation officer Smithsonian institute, e-mail naar auteur, 11 januari 2016

United States Central Command “The impact of war on Iraq’s cultural heritage: operation Iraqi freedom” <https://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/chp04-12iraqenl.html>.

Verenigde Staten van Amerika, Het Britse rijk, Frankrijk, Italië en Japan, *Treaty of peace with Germany*, (Versaille, 1919) <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000002-0043.pdf>, geraadpleegd 13 mei 2016.

Visser, S. plaatsvervangend afdelingshoofd bij het ministerie van defensie en reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van het erfgoed bij de Koninklijke landmacht, focusgroep door K.Witkam op 10 mei 2016.

Wilkie, N., president US Committee of the Blue Shield, e-mail naar de auteur, 7 januari 2016

Zeidler J.A. and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>.

Afbeeldingenlijst

Figuur 1

Figuur 2 Cultural Site Assessment, afkomstig uit: Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. 2009. <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>.

Figuur 3 Information about the damages, afkomstig uit: Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. 2009. <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>.

Figuur 4 information about the damages continued, afkomstig uit: Headquarters, department of the army, *GTA 41-01-002, Civil affairs arts, monuments, and archives guide*. 2009. <http://cchag.org/wp-content/uploads/2014/02/GTA41-01-002.pdf>.

Figuur 5 CPP playing Cards, foto auteur. afkomstig uit: Government of the Netherlands, Netherlands National Commission for UNESCO, *Cultural Property Protection, Playing Cards*. (2009).

Figuur 6 Soldier's Field Card, afkomstig uit: Zeidler J.A. and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>.

Figuur 7 CPP report instructions, afkomstig uit: Zeidler J.A. and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>.

Figuur 8 Cultural property protection report, afkomstig uit: Zeidler J.A. and Centre for Environmental Management Military Lands, "CPP Soldier Pocket Card", (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-soldiers-pocket-card/>.

Figuur 9 historical/cultural flowchart, afkomstig uit: Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*. Fort Collins, 2010. <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>.

Figuur 10 Archaeology check list, afkomstig uit: Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>.

Figuur 11 Archaeology check list Sample pages, afkomstig uit: Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>.

Figuur 12 Cultural Site Assessment Survey Sample, afkomstig uit: Teijgelaar, R. *Concept Cultural Heritage Protection, a way to improve your mission*. Enschede, 2010. www.cultureindevelopment.nl/file.php/156/.

Figuur 13 Rapid Village Assessment, afkomstig uit: CCoE, *CIMIC Field Handbook 2012 3rd edition*. Enschede, 2012. <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf>.

Figuur 14 Casualty Sheet, afkomstig uit: Fokker van Crayestein, E.C.A., *Concept Casualty Sheet for monitoring of cultural heritage*.

Figuur 15 CPP Field Cards Do's and Don'ts, afkomstig uit: Rush, L.W. "CPP Field Cards". (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-field-cards/>.

Figuur 16 CPP Field Cards Reporting CP in the field, afkomstig uit: Rush, L.W. "CPP Field Cards". (versie 2014) <http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-field-cards/>.

Figuur 17 Shopping in Egypt, Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>.

Figuur 18 Shopping in Egypt, afkomstig uit: Center for Environmental Management of Military Lands, *Product Catalog for Cultural Property Protection Planning and Training in the Department of Defense*, (Fort Collins, 2010), <http://www.denix.osd.mil/cr/upload/09-324-Product-Catalog-for-Cultural-Property-Protection-Planning-and-Training.pdf>.

Figuur 19 Basic Rules, afkomstig uit: Schweizer Armees, *basic rules*. 2005. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Switzerland_basic_rules_en.pdf.

Figuur 20 ICOM Emergency Redlist Syria and Libya, afkomstig uit: ICOM, "Red List" (versie 2015) <http://icom.museum/programmes/fighting-illicit-traffic/red-list/>

Figuur 21 NIAZ Factsheet, foto auteur.

Figuur 22 tool 1 notitieblok voorkant, foto auteur.

Figuur 23 tool 1 notitieblok achterkant, foto auteur.

Figuur 24 tool 1 notitieblok cultural site assessment, foto auteur.

Figuur 25 tool 1 notitieblok damage, foto auteur

Figuur 26 tool 2 Tyvek, foto auteur.

Figuur 27 tool 2 Tyvek, foto auteur.

Figuur 28 Concept tool, foto auteur.

Figuur 29 Concept tool Do and Don't, foto auteur.

Figuur 30 Concept tool Cultural Site Assessment, foto auteur.

Figuur 31 Concept tool damage, foto auteur.

Figuur 32 Concept tool Tyvek voorkant, foto auteur.

Figuur 33 Concept tool Tyvek achterkant, foto auteur.

Bijlage 1 Experts

Wie	Functie	Organisatie	Extra informatie
Angela Dellebeke	Secretaris Generaal	Blue Shield Nederland	Groot Netwerk op het gebied van de bescherming van cultureel erfgoed
	Adviseur Calamiteiten/ Veiligheid	Nationaal Archief	
Robèrt Gooren	Hoofd sectie CAI	Ministerie van Defensie	Op missie geweest in Mali (MINUSMA met erfgoed component)
	Reservist Specifieke deskundigheid bij het 1CMI commando op het gebied van erfgoed	Koninklijke landmacht	
Marc Stappers	Bouwfysicus	RCE	
	Reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van erfgoed	Koninklijke landmacht	
Renate van Leijen	Specialist Veilig erfgoed	RCE	
Erik Kleijn	Directiesecretaris	RCE	
	Reservist specifieke deskundigheid bij het 1CMI Commando op het gebied van erfgoed.	Koninklijke landmacht (Vorig Blue Shield)	
Deborah Stolk	Programma Coördinator Cultural Emergency Response (CER)	Prins Claus Fonds	Expert Cultural Emergency Response Bezig met het ontwikkelen van een assessment formulier
Peter Stone	Chair in cultural property protection and peace	UNESCO	Gaf advies aan het leger van het Verenigd Koninkrijk over de bescherming van cultureel erfgoed.
	Secretaris Generaal Chair	Blue Shield UK national committee of the Blue Shield.	

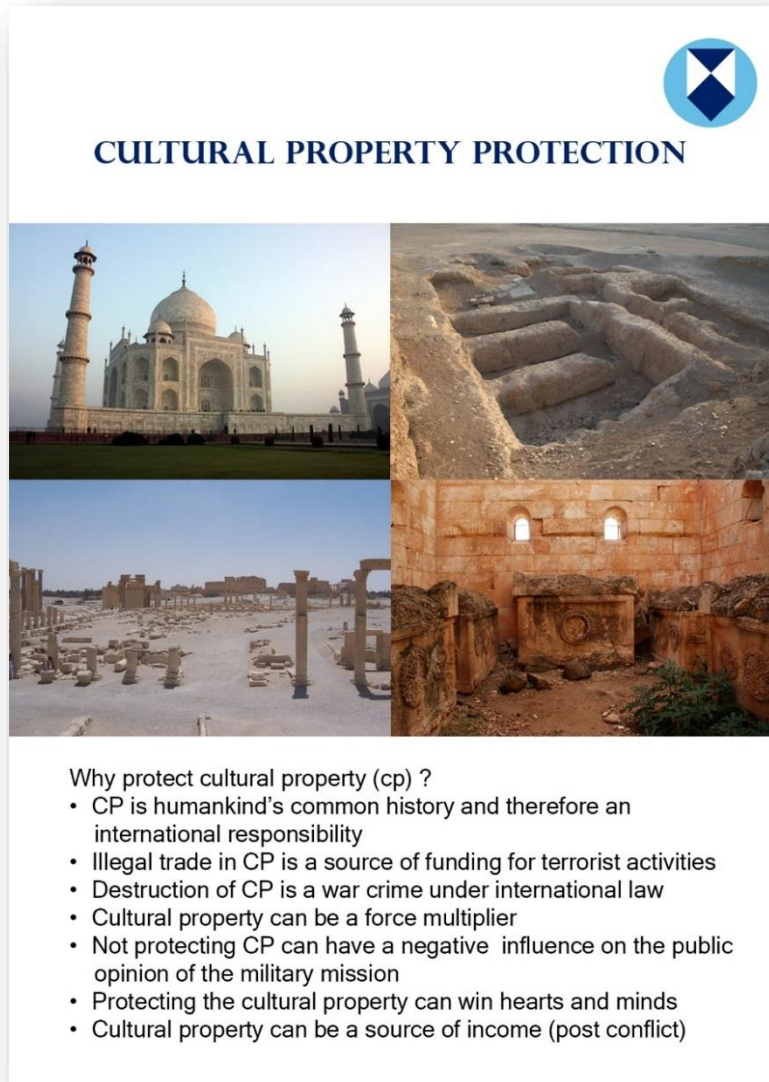
Wie	Functie	Organisatie	Extra informatie
Yvette Folliant	Stafofficier Operationeel Recht	Koninklijke Marechaussee	Schreef handboek CPP makes sense van CCOE
Anna Maria Kaiser	Cursus coördinator beheer culturele goederen	Donau-Universität Krems Department für Bauen und Umwelt, Zentrum für Kulturgüterschutz	De Oostenrijkse defensie academie organiseert seminars voor officieren van het Oostenrijkse leger. Het Centrum voor de bescherming van culturele goederen waar Anna Maria Kaiser werkt, start deze herfst (net zoals voorgaande jaren) met een cursus over CPP.
Laurie Rush	Cultural Resources Manager Bestuurslid Co-founder	Ft. Drum, NY US Army US committee of the Blue Shield CCHAG	Schreef publicaties zoals: Rush, Laurie W. 2012 "Cultural Property Protection as a Force Multiplier in Stability Operations; World War II Monuments Officers Lessons Learned" Military Review. March-April, 2012. Rush, L.W. "CPP Field Cards". (versie 2014) http://cchag.org/index.php/what-we-do/in-theater-training-aids/cpp-field-cards/ . Laurie Rush geeft trainingen aan personeel dat op uitzending gaat over CPP tijdens militaire operaties
Corine Wegener	Cultural heritage preservation officer	Smithsonian institute Blue Shield VS (vorig, president US committee of the Blue Shield)	Geeft trainingen aan militairen over CPP Op missie geweest in Irak als Arts, Monuments, and Archives officer.
Jan Hladik	Chief Cultural Heritage Protection Treaties Section, Division for Cultural Expressions and Heritage	UNESCO	Expert Haagse Conventie en protocollen
Nancy Wilkie	President Lid	US committee of the Blue Shield Cultural Property Advisory Committee U.S. Department of State	Geeft advies aan de president van Amerika bij aanvragen van buitenlandse overheden voor de import van archeologische en etnologische objecten.

Wie	Functie	Organisatie	Extra informatie
Rosalie Bouwman	Student Arts and Heritage	Universiteit van Maastricht	Hield bij het organiseren van de course First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis als project-assistent (2014-2015) bij de Nationale UNESCO Commissie i.s.m ICCROM en Smithsonian Institution.
Sigrid van der Auwera	Post doctoraal onderzoeker	Universiteit Antwerpen	Schreef publicaties zoals: Auwera, S. van der., Cultureel erfgoed onder vuur, naar een integrale beschermingsstrategie voor culturele goederen tijdens gewapende conflicten. Apeldoorn: Garant, 2013. Auwera, S. van der., Bescherming van culturele goederen tijdens gewapende conflicten. 2008
Tim Purbrick	Luitenant Colonel Chairman Director of communications	Military Cultural Property Protection Working Group, U.S. Army reserves	
Benjamin Roberts	Cultural Resource Manager	U.S. Army	
Niels Grootjans	Bootsman	Koninklijke marine	Heeft gediend in Irak.

Bijlage 2 Concept tools

Concept tool 1 Notitieblok

De eerste twee afbeeldingen zijn optioneel. Deze dienen als de voorkant van het kladblok, gedrukt op een stevig karton, dubbelzijdig.

Figuur 28 Concept tool

<p>Do</p> <ul style="list-style-type: none"> • Report CP to the OIC • Note coordinates of CP • Take pictures ! • Notify your OIC when receiving reports or seeing signs of looting • Respect CP regardless of the state it is in • Pay attention to clues indicating CP (fences, signs, commemorative plaques, emblems, oddly shaped hills surrounded by flat ground) • Assist IO's and NGO's by providing safe access to CP • If artefacts are damaged by water leave them wet and do not touch 	<p>Don't</p> <ul style="list-style-type: none"> • Use CP as cover • Fill sand bags and HESO's close to CP • Use heavy equipment near CP • Hover over, land on, drive over or park in CP • Pick up, disturb or take objects in CP sites • Deface a CP site, making drawings, graffiti, leaving trash • Buy artifacts • Use CP within the scope of military operation • Place military targets or combatants close to CP • Stop digging if you find buried walls, broken pottery or other artefacts • Assume you are an expert on CP nor attempt to perform restoration activities
---	--

Figuur 29 concept tool Do and Don't

De cultural site assessment formulieren hebben een voor en achterkant, ze worden dubbelzijdig geprint. De formulieren worden aangeboden in de vorm van een kladblok waarbij de bovenkant wordt vastgezet met een kleine ringband. Elk assessment formulier heeft aan de bovenkant een post-it plak strip zodat elk formulier gemakkelijk in bijvoorbeeld een patrouille rapport kan worden geplakt.

Cultural Site Assessment		Date: / /
Name observer:		Coordinates:
Address:		
Owner :		Accessible: yes/no
Related ethnical/religious group:		
Type of property		
Museum		Historical building
Library/archives		Natural heritage
Archaeological site		Cemetery/burial ground
Sacred building		Other:
Present function of building		
Not used		Used for military function
Used for normal function		Used for other functions
Contains cultural/historical/artistic objects: yes/no		
Were objects evacuated: yes/no		
Where are they stored:		
Significance 1 = very high (international) (use multiple sources 5 = very low for this information!)		
1 2 3 4 5	Source of information:	
	Function/organisation:	
1 2 3 4 5	Source of information:	
	Function/organisation:	
1 2 3 4 5	Source of information:	
	Function/organisation:	

Figuur 30 Concept tool Cultural Site Assessment

Damage

Responsible for damage: _____

Date of damage: _____

Risk further damage: _____

Damage Category: _____

(1 no damage, 5 cannot be repaired)

Take pictures!

//
high/low
1 2 3 4 5

2

- Broken windows, door locks and hinges, roof tiles
- Cut-off from electricity, water
- *Can be repaired*

3

- Up to 30% roof damage
- Light shelling or bullet impact on walls
- Partial fire damage
- *Can be repaired*

4

- Over 30% roof damage
- Severe fire damage
- Need for replacement of floors
- Doors and windows destroyed
- All piping, wiring destroyed
- *Can be repaired*

5

- Destroyed
- Needs reconstruction
- **Cannot be repaired**

Cause of damage	
Artillery	Natural disaster
Water	Vandalism
Fire	Looting
Explosion	Lack of maintenance/neglect
Other:	
Source of information (attach documents)	
Direct observation	Eye witnesses
Local authorities	Documentation
Local people	News Media
Contact information:	
Note	

Figuur 31 Concept tool damage

Concept tool 2 Tyvek

Deze tool zal worden geprint op tyvek, een waterdicht materiaal dat niet scheurt. Het is niet nodig om de tool op te vouwen, de tool blijft leesbaar. Deze tool is missie specifiek, in dit geval voor Syrië. De UNESCO world heritage sites zijn opgenomen en een aantal objecten uit de ICOM emergency redlist.

Figuur 32 Concept tool Tyvek voorkant

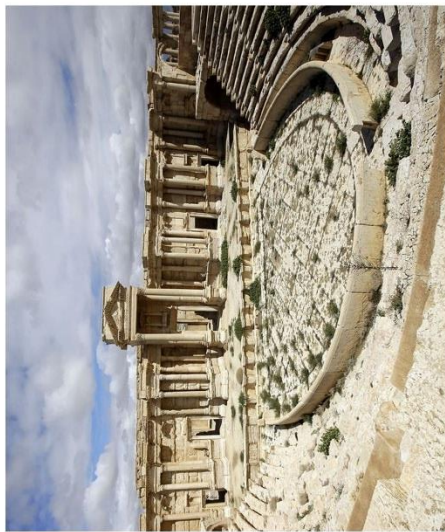

Do

- Report CP to the OIC
- Note coordinates of CP
- Take pictures!
- Notify your OIC when receiving reports or seeing signs of looting
- Respect CP regardless of the state it is in
- Pay attention to clues indicating CP (fences, signs, commemorative plaques, emblems, oddly shaped hills surrounded by flat ground)
- Assist IO's and NGO's by providing safe access to CP
- If artefacts are damaged by water leave them wet and do not touch

Don't

- Use CP as cover
- Fill sand bags and HESO's close to CP
- Use heavy equipment near CP
- Hover over, land on, drive over or park in CP
- Pick up, disturb or take objects in CP sites
- Deface a CP site, making drawings, graffiti, leaving trash
- Buy artifacts
- Use CP within the scope of military operation
- Place military targets or combatants close to CP
- Stop digging if you find buried walls, broken pottery or other artefacts
- Assume you are an expert on CP nor attempt to perform restoration activities

Why protect cultural property

- CP is humankind's common history and therefore an international responsibility
- Illegal trade in CP is a source of funding for terrorist activities
- Destruction of CP is a war crime under international law
- Cultural property can be a force multiplier
- Not protecting CP can have a negative influence on the public opinion of the military mission
- Protecting the cultural property can win hearts and minds
- Cultural property can be a source of income (post conflict)

This tool assists any soldier concerned with or placed in a situation where he is responsible for damaged or endangered CP within areas under military control. The objective of the tool is to assist soldiers in fulfilling their duties under the Hague Convention 1954 by helping them identify CP in-theater and in reporting CP. This tool is intended to guide soldiers' decisions and actions until heritage professionals can be summoned.

The tool should be used to report cultural property in the field, by filling out the attached form and submitting it to the OIC.

Cultural Site Assessment		Date: / /
Name observer:		Coordinates: / /
Address:		Accessible: yes/no
Owner:		
Related ethnical/religious group:		
Type of property	Museum	Historical building
	Library/archives	Natural heritage
	Archaeological site	Cemetery/burial ground
	Sacred building	Other:
Present function of building		
	Not used	Used for military functions
	Used for normal function	Used for other functions
Contains cultural/historical/artistic objects: yes/no		
Were objects evacuated: yes/no		
Where are they stored:		
Significance 1 = very high (international) (use multiple sources for this information!) 5 = very low		
1 2 3 4 5	Source of information:	
1 2 3 4 5	Function/organisation:	
1 2 3 4 5	Source of information:	
1 2 3 4 5	Function/organisation:	

Damage	Responsible for damage:	/ /
	Date of damage:	high/low
	Risk further damage:	1 2 3 4 5
	Damage Category:	(1 no damage, 5 cannot be repaired)

Take pictures:	1	2	3	4	5
	• Intact structure, well visible	• Light to some roof damage	• Over 25% roof damage	• Destroyed	
	• Clear from military, water	• Light to some roof damage	• Heavy to some roof damage	• Heavy to some roof damage	• Destroyed
	• Clear from military, water	• Clear from military, water	• Clear from military, water	• Clear from military, water	• Clear from military, water
	• Clear from military, water	• Clear from military, water	• Clear from military, water	• Clear from military, water	• Clear from military, water

Cause of damage	
Artillery	Natural disaster
Water	Vandalism
Fire	Looting
Explosion	Lack of maintenance/neglect
Other:	
Source of information (attach documents)	
Direct observation	Eye witnesses
Local authorities	Documentation
Local people	News Media
Contact information:	
Note	

Figuur 33 Concept tool Tyvek achterkant